

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ ТА АСПІРАНТІВ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції студентів,
аспірантів і молодих вчених

«ШЕВЧЕНКІВСЬКА ВЕСНА 2018»

ЧАСТИНА I

29 березня 2018 року

м. Київ

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова оргкомітету:

Копійка В.В., директор Інституту міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка, доктор політичних наук, професор.

Заступник голови комітету:

Павлюк Я.В., голова Наукового товариства студентів та аспірантів Інституту міжнародних відносин, студент 3 курсу спеціальності «міжнародне право»;

Члени оргкомітету:

Кориневич А.О., координатор з наукової роботи Інституту міжнародних відносин, кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права;

Сморжевська А.Г., співголова Наукового товариства студентів та аспірантів Інституту міжнародних відносин, аспірантка кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби;

Дайнеко В.В., завідувач кафедри іноземних мов, кандидат філологічних наук, професор;

Даниленко С.І., завідувач кафедри міжнародних медіакомунікацій та комунікативних технологій, доктор політичних наук, доцент.

Дорошко М. С., заступник директора Інституту з наукової роботи, завідувач кафедри країнознавства, доктор історичних наук, професор;

Мицик В.В., завідувач кафедри міжнародного права, доктор юридичних наук, професор;

Калакура В.Я., завідувач кафедри міжнародного приватного права, кандидат юридичних наук, доцент;

Манжола В. А., завідувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, доктор історичних наук, професор;

Матвієнко В.М., завідувач кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби, доктор історичних наук, професор;

Муравйов В.І., завідувач кафедри порівняльного і європейського права, доктор юридичних наук, професор.

Расшивалов Д.П., завідувач кафедри міжнародного бізнесу, кандидат економічних наук, доцент;

Рижков М. М., завідувач кафедри міжнародної інформації, доктор політичних наук, професор;

Рогач О.І., завідувач кафедри міжнародних фінансів, доктор економічних наук, професор;

Шнирков О. І., завідувач кафедри світового господарства та міжнародних економічних відносин, доктор економічних наук, професор;

Чижик О.С., заступник голови Наукового товариства студентів та аспірантів Інституту міжнародних відносин, студент 2 курсу спеціальності «міжнародне право».

Шевченківська весна 2018: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2018. – Ч. 1. – 144 с.

До збірника увійшли тези аспірантів, здобувачів та молодих вчених, представлені на міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Шевченківська весна 2018», яка відбулася 29 березня 2018 року в Інституті міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Роботи опубліковані в авторській редакції. Оргкомітет не несе відповідальності за достовірність інформації та будь-яких відомостей, поданих в рукописах.

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР ІНІЦІАТИВИ

«ПОЯС І ШЛЯХ»

Ініціатива «Пояс і шлях» (також відома як «Один пояс і один шлях») - мега-проект, запропонований керівництвом КНР, двома складовими частинами якого є «Економічний пояс Шовкового шляху» і «Морський Шовковий шлях XXI століття». Ініціатива «Пояс і шлях» об'єднує ряд дрібніших проектів, головними цілями яких є розвиток інфраструктурних, торговельних та культурних зв'язків в євразійському регіоні. Осьовою частиною ініціативи є широкомасштабні та чисельні інфраструктурні проекти. В той же час, ініціатива цим не обмежується.

В травні 2015 року МЗС КНР поширило план дій, розроблений Національною комісією з розвитку та реформ КНР, в якому зазначалися цілі ініціативи. Серед них були:

- Поліпшення міжурядової комунікації задля кращого узгодження між урядами політик високого рівня, таких як стратегії економічного розвитку та планів регіонального співробітництва;
- Посилення координації планів інфраструктури для кращого з'єднання інфраструктурних мереж, таких як транспортні системи та енергосистеми;
- Заохочення розвитку м'якої інфраструктури: підписання торгових угод, узгодження регуляторних стандартів та посилення фінансової інтеграції;
- Підвищення міжлюдських контактів шляхом формування студентських, експертних та культурних обмінів та туризму [1].

Варто відзначити, що зовнішня ситуація сприяє реалізації цього проекту. За підрахунками Азійського банку розвитку потреби Азіатсько-

* Аспірант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., проф. Перепелиця Г.М.

Тихоокеанського регіону в інфраструктурних інвестиціях у період 2017-2030 рік за умови збереження темпів економічного зростання, що існують, складатиме більше 22 трлн. доларів [2].

Важливою віхою в розвитку азійських економік став вихід США з Транстихоокеанського партнерства в 2017 році. В березні 2018 року держави-учасники підписали оновлену угоду, втім політика Білого дому спричинила ситуацію, коли головними державами в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, що просувають порядок денний вільної торгівлі, є КНР та Японія. В цьому контексті, ініціативу «Пояс і шлях» можна розцінювати як намагання Китаю створити більш китаєцентричну регіональну економічну систему.

В рамках реалізації ініціативи, КНР зацікавлена отримати частки в структурі власності в новозбудованих інфраструктурних об'єктах, що дасть змогу Пекіну більш активно формувати економічну політику в регіоні. Для прикладу, китайські компанії вже інвестували в контейнерні порти у Малайзії, Сінгапурі, М'янмі, Шрі Ланці, Пакистані, Єгипті, Джибуті, Ізраїлі, Греції, Італії та Бельгії. Причому, в трьох з них Китай уклав довгострокові договори оренди та керування [3, с. 9].

Крім того, Китай планує посилити власний статус нормотворчої держави в сфері економічної політики. Китайська влада декларує бажання розвивати «м'яку інфраструктуру»: підписувати торгівельні угоди, уніфікувати регуляторні стандарти та посилювати фінансову інтеграцію [1]. Також КНР планує створити новий механізм розв'язання спорів для бізнесу, що працюватиме в рамках ініціативи «Пояс та шлях». Верховний народний суд КНР планує створити міжнародні комерційні суди у Сіані та Шеньчжені. Перший охоплюватиме питання сухопутної частини ініціативи, другий - морської [4].

Окремим інтересом КНР є досягнення безпеки через економічні інструменти. Концептуальний зв'язок між економічним і соціальним розвитком та питаннями безпеки є характерним для китайського політичного мислення. Варто зазначити, що КНР зацікавлена досягти безпеки та стабільності як

всередині держави (переважно в західних та центральних провінціях), так і в сусідніх державах. Враховуючи, що КНР декларує відданість принципам інклюзивності, взаємної вигоди та толерантності в рамках реалізації ініціативи, її логіка досить співзвучна із зовнішньополітичною концепцією Сі Цзіньпіна «світової спільноти спільної долі».

Список використаних джерел

1. National Development and Reform Commission, People's Republic of China. Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road [Електронний ресурс] // National Development and Reform Commission, People's Republic of China. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/201503/t20150330_669367.html.

2. Asia Infrastructure Needs Exceed \$1.7 Trillion Per Year, Double Previous Estimates [Електронний ресурс] // Asian Development Bank. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.adb.org/news/asia-infrastructure-needs-exceed-17-trillion-year-double-previous-estimates>.

3. Yu H. Motivation behind China's 'One Belt, One Road' Initiatives and Establishment of the Asian Infrastructure Investment Bank [Електронний ресурс] / Hong Yu // Journal of Contemporary China. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://dx.doi.org/10.1080/10670564.2016.1245894>.

4. China to establish court for OBOR disputes [Електронний ресурс] // Asian Times. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.atimes.com/article/china-establish-court-obor-disputes/>.

ЕТАПИ РЕАГУВАННЯ НІМЕЦЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ НА БЕЗПЕКОВІ ВИКЛИКИ У ЗВ'ЯЗКУ З АГРЕСІЄЮ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Стратегічна зміна курсу Росії на військову агресію заради територіальних здобутків та дестабілізація знищила одну з основних стовпів німецької зовнішньої політики відносно Росії, відому як «партнерство в галузі модернізації», засновану на концепції регіонального миру та стабільності за допомогою взаємної політичної та економічної вигоди. Відповідно, українська криза змусила німецький політичний клас переосмислити цілий сегмент стратегічної зовнішньої політики країни.

Німеччина безсумнівно, продовжувала б проводити політику «партнерство в модернізації» vis-a-vis з Росією за умови, якщо б Володимир Путін і керівництво Росії не вдавалися б до відкритого насильства у відповідь на провал їх проекту по інтеграції України в російський Євразійський митний союз, анонсованого у листопаді 2013 року [1]. Було зрозуміло з самого початку, що український президент Янукович, як і в свій час, міністр закордонних справ Швеції Карл Більдт, «глибоко вклонився Кремлю» піддавшись російській «політиці жорстокого тиску» ('politics of brutal pressure') [2, с. 56].

На відкритті 50-ї Мюнхенської конференції з безпеки в кінці січня 2014 року, президент ФРН Йоахім Гаук [3], Франк-Вальтер Штайнмаєр [4] і новопризначений міністр оборони Урсула фон дер Лайна [5], підкреслили в різних нюансах, що Німеччина, у відповідності до політичної і економічної сила та вагомості країни, рішуче бере на себе більш широкий спектр міжнародних обов'язків, в тому числі військові місії під егідою ООН, ЄС і НАТО.

* Аспірант кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., проф. Крушинський В.Ю.

В той момент, ймовірно, ніхто з них не припускав, що відповідь Німеччини на українську кризу може стати тестом для перевірки серйозності намірів цих оголошень. Раніше ситуація була дещо іншою. Навесні 2011 року Німеччина, в якості тимчасового члена Ради Безпеки ООН, цілком відрізнялась від своїх західних союзників Росії і Китаю, стриманістю у голосуванні по зведенню нельотної зони над Лівією створеної для захисту громадян Бенгазі проти бійні та різанини, режиму Кадафі. Зокрема, під час затяжного сирійської кризи, Німеччина також залишилася осторонь. Але, у питаннях щодо врегулювання кризи в Україні, положення Німеччини змістилось в центр політичної арени.

Однак, ця роль не була результатом амбітних заяв, зроблених на безпековій конференції у Мюнхені в січні 2014 року, а наслідком домінуючого положення Німеччини в ЄС, і тісних зв'язків безпосередньо з Росією, Україною, Польщею та країнами Балтії. Німецька дипломатія опинилась в ситуації, коли активне втручання у врегулювання української кризи було неминучим. Проте, її відносний успіх, залежав від ряду непередбачуваних факторів: один, з них було змінити розуміння Німецько-Російські відносини. Друга вимога, полягала в мобілізації внутрішньої підтримки для того, для більш жорсткої політика по відношенню до Росії. І третій компонент був потенціал Німеччини бути посередником між розбіжними інтересами і варіантами політики в рамках ЄС.

У відповідь на ці вимоги, дипломатична стратегія Німеччини розгорнулася в кілька етапів. Попереднім етапом був період до військової анексії Криму, російськими військами в кінці лютого і на початку березня 2014 р. Це призвело до рішень, ухвалених Європейською Радою від 6 березня 2014 року, по впровадженню плану санкцій, які мають реалізовуватись відповідно до дотримання домовленостей Росією, з Заходом щодо досягнення дипломатичного вирішення конфлікту. Другий етап продовжувався від початку березня до середини травня 2014 року, коли під егідою Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) була створена так звана контактна група, в якій Росія і Україна повинні були брати участь.

Третій етап тривав з середини травня до 17 липня, коли малайзійський літак МН-17 був збитий над Східноукраїнською територією, контрольованої проросійських бойовиками.

Четвертий етап продовжувався з 17 липня по 5 вересня 2014 року, у Мінську, столиці Білорусії, де між представники Німеччини, Франції, України та Росії у форматі «нормандської четвірки» та проросійськими сепаратистами - представників самопроголошених республік, було підписали Угоду про припинення вогню, що стало в свою чергу і основою для П'ятого періоду, в якій Мінська угода мала бути реалізованою [5, с. 56-72].

Пройшовши через всі етапи, німецька дипломатія зіткнулася з подвійною проблемою зміни своєї стратегічної політичної позиції по відношенню до Росії. В умовах серйозних внутрішніх протиріч, визначених громадською думкою і економічними інтересами, Німеччина була змушена взяти на себе особливу роль антикризового менеджера.

Отже, Німецька дипломатія в українській кризі зіткнулася з потрійною проблемою. Федеральному уряду довелося відрегулювати власні сприйняття та загальну стратегію відносно Росії. Це повинно було відбутися в політичній обстановці, сформованій громадською думкою, яка була неприйнятною до солідарності з громадянськими заворушеннями в Україні та відмовилася від конфронтаційних заходів проти Росії. І останнє, але не менш важливе: німецька дипломатія повинна була організувати консенсус і згуртованість серед 28 країн-членів ЄС у відповідь на російську агресію проти України. В теоретичному плані німецька дипломатія мала уникати неправильних уявлень, а також відрегулювати деякі її принципові та причинні вірування стосовно Росії та стратегічної зовнішньої політики Росії [6, с 132].

Список використаних джерел

1. Bulmer, S. (2014) 'Germany and the euro-zone crisis: between hegemony and domestic politics', *West European Politics*, 36, pp. 1244–1263.

2. Seibel, Wolfgang, 2015. Arduous Learning or New Uncertainties? : The Emergence of German Diplomacy in the Ukrainian Crisis. In: Global Policy. 6(Suppl. S1), pp. 56-72.

3. Germany's role in the world: Reflections on responsibility, norms and alliances'. Speech by Federal President Joachim Gauck at the opening of the Munich Security Conference on 31 January 2014 in Munich. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.bundespraesident.de/SharedDocs/Reden/DE/JoachimGauck/Reden/2014/01/140131-Muenchner-Sicherheitskonferenz.html>.

4. Speech by Foreign Minister Frank Walter Steinmeier at the 50th Munich Security Conference, 1 February 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.auswaertiges-amt.de/EN/Infoservice/Presse/Reden/2014/140201-BM_M%C3%BCSiKo.html.

5. Speech by the Federal Minister of Defense, Dr Ursula von der Leyen, on the Occasion of the 50th Munich Security Conference Munich, 31 January 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.securityconference.de/fileadmin/MSC_/2014/Reden/2014-01-31_Rede_BMin_von_der_Leyen_MSC_2014.pdf. All URLs accessed 12 December 2014.

6. Даниленко Л. І. Перспективи та виклики євроінтеграційних процесів для України: навч.-метод. матеріали / Л. І. Даниленко, І. В. Поліщук. – К.: НАДУ, 2013. – 132 с.

ЧИННИКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОЛІТИКИ НІМЕЧЧИНИ ЩОДО КРАЇН ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ В 2010-Х РОКАХ

Фрагментація інтеграційного простору Європейського Союзу (ЄС), що особливо актуалізувалася в 2010-х роках, стала вагомим викликом для зовнішньополітичної стратегії Федеративної Республіки Німеччини (ФРН) як однієї з провідних держав Євроспільноти. Економічна криза зони євро на початку десятиліття, міграційна криза 2015-2016 років й триваючий процес перемовин щодо виходу Сполученого Королівства зі складу ЄС сприяли посиленню фрагментаційних тенденцій в рамках Союзу не лише по лінії «Північ-Південь», але й в напрямку «Захід-Схід» [1]. Попри це, Федеративна Республіка прагне поглиблення європейської інтеграції в галузях фінансової політики, юстиції, прикордонної служби, а також спільної зовнішньої політики і політики безпеки (СЗПБ) та спільної безпекової й оборонної політики (СПБО) [2, с. 6-10]. В цьому контексті вагомим значення набувають суперечності між офіційним Берліном та країнами «Вишеградської четвірки» (V4), котрі виступають не лише з пропозиціями, що суперечать ідеям поглиблення інтеграції, але й прагнуть ревізії існуючих норм права ЄС з метою повернення частини повноважень на національний рівень [3].

До провідних напрямків розвитку зв'язків між офіційним Берліном та державами Центральної Європи (ЦЄ) слід віднести економічну співпрацю, необхідність підтримки консенсусу щодо європейської інтеграції й взаємодії в рамках Організації Північноатлантичного договору (НАТО), діалог з історичних питань, культурні та молодіжні обміни. Пріоритет цих вимірів співробітництва підтверджується і в новій Коаліційній угоді 19 скликання Бундестагу між ХДС/ХСС та СДПН [2]. Більшість із них склалася історично у

* Аспірант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: к.політ.н., доц. Андрущенко С.В.

зв'язку з німецькою політикою «адвокації» процесів європейської та євроатлантичної інтеграції країн V4.

Водночас, Коаліційна угода 19 скликання Бундестагу констатує прагнення Федеративної Республіки до активнішого включення в процес поглиблення європейської інтеграції [2, с. 6-10]. Такий курс офіційного Берліна є вмотивованим з огляду на економічне лідерство та одну з провідних політичних позицій, що їх нині займає Німеччина в рамках ЄС. Євроцентричний характер зовнішньої політики ФРН проявляється в її спрямованості на вирішення завдань, що стоять перед Євроспільнотою в цілому. Втім, наслідки економічної та міграційної криз середини 2010-х років продемонстрували, що Федеративній Республіці бракує такого підходу до європейської політики, який би враховував специфіку окремих регіонів ЄС [6, с. 3-4]. Відтак, доцільно виокремити основні фактори, що впливають на позиціонування ФРН стосовно Вишеградської четвірки в 2010-х роках.

По-перше, слід зазначити про концептуальний чинник. Як і на початку 2000-х років, коли завершувався процес приєднання цих держав до структур ЄС та НАТО, так в другій половині 2010-х років, Федеративна Республіка не має чітко окресленої «центральноєвропейської політики». На противагу цьому, курс офіційного Берліна щодо V4 вбудований в систему європейської політики, що розуміється як позиціонування Німеччини в рамках ЄС. Відтак, історично складені формати взаємодії з цими країнами на кшталт створеного в 1992 році «Ваймарського трикутника» дістали другорядну роль [6, с. 4]. З іншого боку, на концептуальному рівні німецької політики щодо ЦЄ маємо різне розуміння офіційним Берліном та V4 категорії «сила». Так, Федеративна Республіка вкладає в неї м'якосилові чинники економічного впливу, технічної допомоги та культурно-гуманітарних зв'язків. На противагу цьому, центральноєвропейські держави розуміють дану категорію з точки зору *hard power*, втіленої в оборонному потенціалі [7, с. 2].

Водночас, з середини 2000-х років ФРН переживає період «економізації» зовнішньої політики, віддаючи перевагу укріпленню господарських зв'язків

перед політичним діалогом, що сприяло накопиченню існуючої маси невирішених політичних питань в діалозі з країнами Вишеградської групи [7, с. 2-7]. Втім, посиленню політичних суперечностей між Німеччиною та V4 не меншою мірою сприяло й наростання націонал-популістських настроїв у країнах регіону, що, перш за все, стосується Польщі та Угорщини [3].

По-друге, вагомим фактором трансформації політики Німеччини щодо державами Вишеградської групи є проблематика європейської інтеграції. Після входження країн Вишеградської групи до складу ЄС в 2004 році, їхні відносини з офіційним Берліном стали більш комплексними та пов'язаними з процесами всередині самої Євроспільноти. І хоча ФРН намагалася впродовж другої половини 2000-х років грати роль посередника між «старими» та «новими» членами ЄС, провідна роль німецької сторони в подоланні економічної кризи початку 2010-х років суттєво підсилила її вплив на прийняття рішень. Зміна ролі Німеччини в Європейському Союзі посилила невдоволення країн Вишеградської групи, що відчували недостатнє представництво власних позицій на рівні Спільноти [8].

З іншого боку, фактором розходження позицій щодо європейської інтеграції було протиставлення німецьких концепцій вибіркового поглиблення інтеграції та прагненням країн Вишеградської групи долучити всі держави-члени ЄС до цього процесу [9]. На сьогодні ж це розходження посилюється прагненням деяких країн Центральної Європи щодо повернення державам-членам частини компетенцій, переданих на рівень Союзу. Відтак, як спроби оновлення засад співпраці в рамках «німецько-французького тандему», так і пропозиції з поглиблення інтеграції, запропоновані німецькою коаліційною угодою та французьким президентом Е. Макроном, розглядаються Вишеградською четвіркою як спроби обмеження суверенітету [10]. Таке сприйняття посилюється й на тлі виходу Сполученого Королівства, в обличчі якого країни Центральної Європи також вбачали опонента спробам поглиблення інтеграції, зі складу Союзу.

По-третє, на політичний курс офіційного Берліна стосовно Вишеградської четвірки впливають безпекові чинники. До них слід віднести, передовсім, різне сприйняття Німеччиною та центральноевропейськими країнами ролі НАТО на континенті. Так, Федеративна Республіка вбачає в Альянсі частину власної мультилатеральної політики та інструмент підтримки трансатлантичних зв'язків. З іншого боку, країни Вишеградської групи сприймають НАТО не лише як інструмент безпекових гарантій чи фактор присутності Сполучених Штатів в регіоні, але і як важіль гарантування суверенітету, що може до певної міри бути протиставленим позиціям ЄС та Німеччини як однієї з держав-лідерів Євроспільноти [7, с. 34-36].

До чинників безпеки слід також долучити невизначеність лідерської структури ЦЄ, адже на сьогодні жодна з держав простору не здатна цілком консолідувати регіональний простір або ж через брак економічного впливу, або ж через нестачу політичного потенціалу та визнання з боку регіональних акторів [3]. В цьому ж вимірі слід розглядати і вплив Росії в регіоні, що втілюється через важелі енергетичної дипломатії, а також пов'язані з енергетичними стратегіями офіційної Москви в Європі суперечності між Німеччиною та V4. Основним проблемним аспектом в цьому плані є підтримка ФРН спорудження газопроводу «Північний потік II» [6, с. 16; 7, с. 36].

Таким чином, можна констатувати, що нині німецька політика щодо Вишеградської четвірки переживає етап концептуальної кризи. При цьому, необхідність розширення діалогу між офіційним Берліном та країнами Центральної Європи є очевидною, оскільки від його інтенсивності залежить майбутнє європейської інтеграції. Важливими напрямками такого діалогу мають стати політичні консультації як в форматі «Ваймарського трикутника», так і в форматі «Вишеградська четвірка плюс ФРН», зокрема, і щодо перспектив тіснішої взаємодії на рівні СЗПБ та СПБО. Також доцільними вимірами є посилення оборонної співпраці в рамках ініціатив PESCO та існуючих бойових груп ЄС, впровадження спільних проектів у енергетиці й критичній інфраструктурі з метою протистояння стратегіям РФ та розвитку

відновлюваної енергетики, а також розвиток діалогу на рівні громадянського суспільства, культурних та молодіжних обмінів.

Список використаних джерел

1. Андрущенко С. В. Особливості сучасного європейського геополітичного простору / С. В. Андрущенко / [текст] // Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки» №3 (2014) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2230/1989.

2. Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD, 19. Legislaturperiode [Електронний ресурс] // Christlich-Demokratische Union. – Режим доступу: https://www.cdu.de/system/tdf/media/dokumente/koalitionsvertrag_2018.pdf?file=1.

3. Dempsey J. The Legacy of Enlargement in Central Europe / Judy Dempsey [Електронний ресурс] // Carnegie Europe. – Режим доступу: <http://carnegieeurope.eu/strategieurope/75380>.

4. German Policy toward the Visegrad Countries [Електронний ресурс] // Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik – Режим доступу до ресурсу: <https://dgap.org/de/article/getFullPDF/25926>.

5. A Region Disunited? Central European Responses to Russia-Ukraine Crisis [Електронний ресурс] // German Marshall Fund America – Режим доступу до ресурсу: <http://gmfus.org/file/4250/download>.

6. Zięba A. Rola Niemiec w rozszeszaniu Unii Europejskiej / Aleksandra Zięba // [текст]. – Warszawa, 2010. – S. 214-218.

7. Trzcielińska-Polus A. Niemcy / A. Trzcielińska-Polus // Doktryny integracyjne państw europejskich, praca zbiorowa pod redakcją Krzysztofa Zuby // [текст]. – Warszawa, 2017. – S. 57-69.

8. Dempsey J. Can the big idea of EU integration become reality? / Judy Dempsey [Електронний ресурс] // Carnegie Europe. – Режим доступу: <http://carnegieeurope.eu/2017/11/16/can-big-idea-of-eu-integration-become-reality-pub-74780>.

ДИПЛОМАТІЯ І МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

*Авер'янов С.**

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВІДНОСИН КНР ТА АСЕАН У СФЕРІ БЕЗПЕКИ

Історія відносин Китаю зі своїми сусідами по ПСА налічує більше двох тисячоліть, залишивши відчутний слід в історичній пам'яті народів регіону. Довго практично всі країни-члени АСЕАН розглядали Китай як загрозу своїй безпеці. Однак, у міру розвитку ПСА та еволюції внутрішньої і зовнішньої політики Китаю, цей страх почав відходити на другий план.

За даними деяких китайських дослідників, відносини між АСЕАН та Китаєм охоплюють три етапи: конфронтація (з 1967 по середину 1970-х років), примирення (середина-кінець 1970-х років), співпраця (1980-ті та 90-ті роки), стратегічне партнерство (з кінця 1990-х років) [1, с. 1-18].

У 1967 р., коли була заснована АСЕАН, Китай мав серйозні сумніви щодо мотивів цього новоутвореного міжнародного об'єднання [2, с. 199]. Період впродовж 60-х років ХХ ст. відносини Китаю з сусідами Південно-Східної Азії характеризувалися взаємною підозрою, недовірою та ворожнечею, особливо якщо брати до уваги той факт, що Китай усіяко підтримував прокомуністичні повстання у країнах Південно-Східної Азії [3, с. 20].

Відтак, аж до 1990-х років до завершення «Холодної війни» між Китаєм та АСЕАН не було встановлено офіційних зв'язків, а існували лише двосторонні відносини між Китаєм та окремими державами-членами АСЕАН [4, с. 1].

Офіційні відносини між Китаєм та АСЕАН почали налагоджуватися лише у 1991 році, коли китайський Міністр закордонних справ Цянь Цічень (Qian Qichen) відвідав церемонію відкриття Двадцять четвертої зустрічі АСЕАН на

* Аспірант кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., проф. Скороход Ю.С.

рівні міністрів в Малайзії та висловив зацікавленість Китаю у співпраці з цією регіональною організацією [5, с. 421].

У липні 1994 р. КНР було надано статус «консультативного партнера» в рамках нещодавно створеного регіонального форуму АСЕАН (АРФ) з питань миру та безпеки.

У 1996 р. на 29-му саміті міністрів АСЕАН в Джакарті Китай, підписавши Договір про дружбу і співробітництво 1976 р., став повноправним партнером по діалогу, а це вже був статус, який раніше давали тільки найближчим «некомуністичним» партнерам (наприклад, США, Японія). З тих пір Китай бере активну участь у всіх діалогових та консультативних органах АСЕАН.

Черговий підйом відносин настав на початку нинішнього століття в умовах стрімкого перетворення Китаю в потужну економічну державу. 8 жовтня 2003 р. на VII саміті АСЕАН на о. Балі Китай і країни АСЕАН підписали Спільну декларацію про стратегічне партнерство заради миру і процвітання, яка визначалася як «невійськова і відкрита, і така, що не лишає учасників права розвивати всебічні зв'язки дружби і співробітництва з іншими країнами» [6].

Цим самим відносини між АСЕАН та Китаєм було підвищено до рівня стратегічного партнерства. Так, не зазіхаючи на існуючі військові союзи деяких своїх партнерів з США, Китай став першою країною поза АСЕАН, яка набула статусу її «стратегічного партнера».

Центр АСЕАН-Китай в Пекіні був започаткований на 14-му саміті АСЕАН-Китай у листопаді 2011 р. на Балі. Центр представляє собою інформаційний ресурс, що націлений на сприяння співробітництва між АСЕАН та Китаєм у сфері торгівлі, інвестицій, туризму, освіти та культури [7].

У вересні 2012 р. Китай призначив першого Посла в АСЕАН і відкрив своє постійне представництво при АСЕАН в Джакарті.

Можна виокремити наступні механізми співробітництва між АСЕАН та КНР:

1. *Саміти АСЕАН-Китай на рівні глав держав та урядів.* Саміти окреслюють загальні плани та намічають курс на розвиток відносин між АСЕАН та Китаєм. З 1997 року АСЕАН та Китай скликали понад 2 десятки подібних самітів.

2. *Зустрічі на рівні міністрів.* АСЕАН та Китай створили 11 механізмів взаємодії галузевих міністрів, що представляють, зокрема, закордонні справи, торгівлю, культуру, транспорт, митницю, прокуратуру, охорону здоров'я, телекомунікації, інформацію. Також до сфери співпраці в рамках цього діалогового механізму можна віднести санітарний контроль, а також боротьбу з транснаціональними злочинами.

3. *Зустрічі старших посадових осіб.* Як правило, скликаються безпосередньо перед зустрічами на рівні міністрів, для того, щоб підготувати порядок денний. Подібні консультативні механізми зосереджується на огляді уже досягнутого прогресу та подальшому напрямку відносин між АСЕАН та Китаєм. Також до їх компетенції входить підготовка до зустрічей Міністрів закордонних справ АСЕАН та Китаю.

4. *Спільний комітет з питань співробітництва між АСЕАН та Китаєм.* Засідання комітету щорічно проводяться в Джакарті, Індонезія, за участі Комітету постійних представників АСЕАН та Посла Китаю при АСЕАН. Комітет має на меті сприяти функціональному співробітництву АСЕАН та Китаю у різних сферах.

5. *Формати АСЕАН (або 10) плюс X.* Повномасштабними партнерами по діалогу з АСЕАН є 9 країн (Австралія, Індія, Канада, Китай, Нова Зеландія, Республіка Корея, Росія, США, Японія), а також ЄС. Відтак в залежності від складу виокремлюють наступні формати: 10+1, 10+3, 10+6, 10+8.

В контексті політико-безпекового співробітництва (Political and Security Cooperation) АСЕАН-КНР слід зазначити такі органи як: Нарада міністрів оборони АСЕАН з партнерами по діалогу та Нарада старших посадових осіб АСЕАН з питань транснаціональної злочинності.

Таким чином, можна констатувати, що співпраця у сфері політики та безпеки між АСЕАН та КНР відзначається сталою динамікою розвитку і підкріплюється нормативно та організаційно. Як результат, такі відносини набули чітких рис довгострокового характеру з перспективою подальшого розвитку співпраці та поглиблення діалогу. Вирішення безпекових питань, з одного боку, зміцнить позицію та закріпить виключну регіональну роль Китаю, в першу чергу, в Південно-Східній Азії як відповідального і миролюбного сусіда. А з іншого, в глобальному плані, – продемонструє партнерам КНР спроможність і, головне, бажання останньої до конструктивного діалогу та багатостороннього співробітництва як альтернативи політиці двосторонніх контактів, притаманній їй в період «Холодної війни».

Список використаних джерел

1. Feng H. Southeast Asia in New the Century: An Asian Perspectives. / Han Feng // S. C. Ku, Ed. Taiwan: Center for Southeast Asian Studies. – National Sun Yat-Sen University, 2002. – 269 p.
2. Greenwald A. The ASEAN-CHINA Free Trade Area (ACFTA): A Legal Response to China's Economic Rise? / Alyssa Greenwald // Duke Journal of Comparative & International Law 16, no. 1, 2006. – pp. 193-217.
3. Yong O.K. Securing a Win-Win Partnership for ASEAN and China / Ong Keng Yong // ASEAN-China Relations: Realities and Prospects. – Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2005. – pp. 19-26.
4. Swee-Hock S, Lijun S, Wah C.K. An Overview of ASEAN-China Relations / Saw Swee-Hock, Sheng Lijun and Chin Kin Wah // ASEAN-China Relations: Realities and Prospects. – Singapore: Institute of Southeast Asian Studies (ISEAS), 2005. – pp. 1-18.
5. Cheng J. Sino-ASEAN Relations in the Early Twenty-First Century. / Joseph Cheng // Contemporary Southeast Asia: A Journal of International & Strategic Affairs 23, no. 3, 2001. – pp. 420-451.
6. Офіційний сайт ASEAN. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://asean.org/?static_post=external-relations-china-joint-declaration-of-the-heads-of-stategovernment-of-the-association-of-southeast-asian-nations-and-the-people-s-republic-of-china-on-strategic-partnership-for-peace-and-prosp.
7. Офіційний сайт ASEAN-China Center. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.asean-china-center.org/english/>.

ДИПЛОМАТІЯ ІНДОНЕЗІЇ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

В контексті дотримання Індонезією зобов'язань щодо досягнення Цілей розвитку тисячоліття слід відзначити той факт, що з 2008 р. помітно активізувалась і трансформувалась її міжнародна дипломатія у сфері охорони здоров'я. Передумовою для цього стала Декларація Осло, ініційована у 2007 р. сімома країнами, а саме Бразилією, Францією, Норвегією, Сенегалом, ПАР, Тайландом і, власне, Індонезією. Вона стала фактично початком розгляду питань, пов'язаних з охороною здоров'я, на глобальному рівні, що відобразило зобов'язання країн звернути увагу на проблему здоров'я і зробити її одним із завдань своєї зовнішньої політики [1].

В процесі здійснення глобальної дипломатії з питань охорони здоров'я Індонезія здійснила ряд заходів, таких як започаткування ініціативи «Зовнішня політика та глобальне здоров'я» (FPGH) у 2008 р., метою якої є обмін інформацією між міністерствами закордонних справ країн-членів з глобальних питань охорони здоров'я. Індонезія була співзасновницею цього форуму, коли виникнення випадків захворювань на пташиний грип стало спільною справою країн світу у 2006-2007 роках [2]. Тоді Індонезія викликала міжнародну стурбованість тим, що її міністр охорони здоров'я відмовився надавати зразки пташиного грипу або повідомляти про випадки захворювання, вимагаючи гарантій від багатих країн і виробників ліків, що країни, які розвиваються, отримують доступ до недорогих вакцин зі своїх зразків [3].

Індонезія брала активну участь на переговорах ВООЗ, зокрема в рамках Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я, де у 2011 р. висунула резолюцію «Готовність до пандемічного грипу: обмін вірусами грипу і доступ до вакцин та інших вигод». У 2013 році Індонезія також мала можливість запропонувати резолюцію «Партнерство у сфері глобального здоров'я». Позиція Індонезії в

* Аспірантка кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.і.н., проф. Матвієнко В.М.

якості голови забезпечила їй довіру країн-членів FGPH та ОІС і переваги у висуненні конкретної проблеми на порядок денний, а також демонструвала високу відданість країни під час переговорів [2].

У 2013 р., який став визначальним для країни, Індонезія змогла поставити себе в центр глобальної стратегії охорони здоров'я і грати вирішальну роль в просуванні даного порядку денного в країнах, що розвиваються, в Південно-Східній Азії, Азійсько-Тихоокеанському регіоні та серед ісламських країн. Зокрема, однією з десятків зустрічей, які Індонезія зобов'язалась організувати протягом 2013 року в рамках досягнення ЦРТ, стала Третя зустріч високого рівня з питань охорони здоров'я та економіки АТЕС 24-25 вересня 2013 р. на Балі, яка була присвячена обговоренню сталого фінансування охорони здоров'я та способу встановлення пріоритетів при фінансуванні медичного обслуговування [4].

Мета зустрічі полягала в розробці набору принципів для фінансування охорони здоров'я в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, оскільки це є проблемою для багатьох азійських країн, з середнім рівнем розвитку економіки. Співробітники Міністерства охорони здоров'я і Міністерства фінансів Індонезії обмінялись досвідом зі своїми колегами з інших країн стосовно того, як фінансувати загальну охорону здоров'я, підвищити якість обслуговування і стимулювати працівників охорони здоров'я працювати у віддалених районах архіпелагу [5].

Індонезія приймала ще одне засідання у жовтні 2013 р. – IV Ісламську конференцію міністрів охорони здоров'я ОІС. Крім всього іншого, на цій зустрічі було ратифіковано Стратегічну програму дій охорони здоров'я ОІС на 2013-2022 рр. і обговорено шляхи сприяння самозабезпеченості країн у виробництві ліків і вакцин.

У цьому ж році міністр охорони здоров'я країни Нафсія Мбоі (2012-2014) стала співголовою групи високого рівня, яка надає поради заступнику Генерального секретаря ООН з питань глобального порядку денного в галузі розвитку після 2015 року. Також на засіданні правління Глобального фонду в

Коломбо, Шрі-Ланка, її було обрано головою Глобального фонду, створеного в 2002 році для забезпечення країн ліками та іншими медичними послугами для лікування СНІДу, туберкульозу і малярії [4].

Міністр Індонезії прийняла на себе повноваження в критичний момент історії організації, оскільки вона перебувала в самий розпал пошуків коштів для поповнення бюджету на \$ 15 млрд для підтримки своєї діяльності протягом трьох років з 2014-2016. Нафсія Мбої також повинна була зосередитись на впровадженні нової п'ятирічної стратегії, яка включатиме в себе істотну зміну балансу фінансування, оскільки тепер першочергову увагу приділятимуть країнам, які стикаються з важким тягарем хвороб. Фінансування тих країн, які отримували щедre фінансування раніше, відповідно до нових принципів, швидше за все, зменшиться, що призведе до зміщення великих обсягів коштів в Африку з країн із середнім рівнем доходу в Європі, Латинській Америці та Азії, включаючи Індію. Це може створити деяку напруженість у відносинах цих країн та Глобального фонду [6].

Також в контексті цього варто зауважити про активну роль Індонезії у реалізації Порядку денного глобальної безпеки здоров'я (GHSА), започаткованого у 2014 р. і спрямованого на розвиток глобальної спроможності для запобігання, виявлення та реагування на біологічні загрози. Це платформа для країн, які співпрацюють у впровадженні Міжнародних медико-санітарних правил (ММСП) Всесвітньої організації охорони здоров'я. Оскільки Індонезія була головою керівної групи GHSА у 2016 р., 23-25 серпня у Джакарті діючий міністр охорони здоров'я Ніла Моелок провела глобальну координаційну нараду щодо комплексу заходів в рамках даної ініціативи для партнерів GHSА з більш ніж 17 країн, міжнародних та регіональних організацій та інших сторін, в оцінці прогресу у реалізації пакетів дій GHSА [7].

На індивідуальному рівні індонезійський діяч Марті Наталегава відіграв важливу роль як член групи високого рівня ООН з глобальної кризи в галузі охорони здоров'я, яка була сформована у 2015 р. Ця присутність засвідчила його авторитет як впливової та компетентної особи на міжнародних

переговорах і забезпечила міжнародне визнання Індонезії як країні. Індивідуальне представництво Марті Наталегави та Сусіло Юдойоно, про яке згадувалось раніше, демонструє важливість дипломатії, яка реалізується не лише через державні установи, а й через окремих акторів [8].

Проблема охорони здоров'я є актуальною для Індонезії через низку факторів – від демографічного, який зумовлений зростанням населення країни протягом 2015-2025 рр. до ресурсного, що пояснюється можливістю використовувати біорізноманіття країни, яка є другою найбільшою країною після Бразилії за цим показником, для виробництва лікарських засобів. Національний інтерес Індонезії в цьому сенсі полягає в тому, щоб забезпечити здоров'я всіх своїх громадян, уникаючи при цьому неефективних витрат з огляду на наявність великої кількості власних ресурсів [9].

В країнах, що розвиваються, включаючи Індонезію, виникає все більше захворювань, які стають транснаціональними і перетворюються в епідемії глобального масштабу. Індонезія виявляє сміливість у внесенні пропозицій щодо регуляторних змін існуючих в ВООЗ правил, щоб зразки вірусів не використовувалися як інструмент ділових інтересів розвинених країн і не перетворювали країни, що розвиваються, в ринок збуту. Країни, що розвиваються, повинні мати доступ до цих зразків і можливість конкурувати з розвиненими країнами, виробляючи власні вакцини проти хвороб [10, с. 15].

Така позиція стала феноменальним прикладом успіху Індонезії в глобальній дипломатії з охорони здоров'я, однак такі політичні кроки, здійснені для реалізації національних інтересів Індонезії, повинні бути підкріплені зміцненням потенціалу країни у цій сфері. Серед важливих факторів, які можуть надати Індонезії додаткові важелі впливу, слід виділити досягнення Цілей розвитку тисячоліття, що є прямою ініціативою Індонезії, розвиток індонезійської індустрії лікарських трав як чіткої переваги держави, а також зміцнення цінностей здоров'я, що містяться в індонезійському суспільстві, для їх переймання іншими країнами. В даному випадку програма «Посіанду», яка є прикладом участі громадськості в організації системи охорони здоров'я, за

підтримки приватного сектору може бути використана як особисте досягнення Індонезії при обговоренні варіантів вирішення проблеми здоров'я матерів і дітей на міжнародному рівні та стати одним з інструментів м'якої сили держави при реалізації дипломатії у сфері охорони здоров'я.

Список використаних джерел

1. Ministers of Foreign Affairs of Brazil, France, Indonesia, Norway, Senegal, South Africa and Thailand. Oslo Ministerial Declaration – global health: a pressing foreign policy issue of our time // *The Lancet*. – 21 April 2007. – Vol. 369. – No. 9570. – P. 1373–1378.

2. Hidayat T., Rifawan A., Mulyana Y., Sudagung A.D. Posyandu Sebagai Soft Power Indonesia Dalam Diplomasi Kesehatan global // *Intermestic: Journal of International Studies*. – May 2017. – Vol. 1. – No. 2. – P.190-206.

3. Irwin R. Indonesia, H5N1, and Global Health Diplomacy // *Global Health Governance*. – Vol. III, No. 2. – Spring 2010. – 21 p.

4. Hiebert M. Indonesia Steps Up Global Health Diplomacy: Bolsters Role in Addressing International Medical Challenges // *A Report of the CSIS Global Health Policy Center*. – Washington, DC: CSIS, July, 2013. – 7 p.

5. Asia-Pacific Economic Cooperation. 2013 APEC High Level Meeting On Health and The Economy [Електронний ресурс]. – Bali, Indonesia. – 24 September 2013. – Режим доступу: https://www.apec.org/Meeting-Papers/Sectoral-Ministerial-Meetings/Health/2013_health_hlm

6. Bliss K. Replenishing the Global Fund in 2013: Options for U.S. Diplomatic Support. – Washington, DC: CSIS, May 2013. – 8 p.

7. World Health Organization. Indonesia Takes the Lead in Global Health Security Agenda [Електронний ресурс]. – 23-25 August 2016. – Режим доступу: <https://extranet.who.int/spp/news/indonesia-takes-lead-global-health-security-agenda>

8. Secretary-General Appoints High-Level Panel on Global Response to Health Crises [Електронний ресурс] // *SG/A/1558*. – 2 April 2015. – Режим доступу: <https://www.un.org/press/en/2015/sga1558.doc.htm>

9. Sukara E. Tropical Forest Biodiversity to Provide Food, Health and Energy Solution of the Rapid Growth of Modern Society // *Procedia Environmental Sciences*. – 2014. – Vol. 20. – P. 803-808.

10. Global Health Diplomacy: A Way Forward in International Affairs // *Inaugural conference of the Global Health Diplomacy Network // Meeting Summary: Centre on Global Health Security*. – 28-29 June 2011. – 18 p.

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПОСТГЛОБАЛІЗМУ В СУЧАСНІЙ НАУЦІ ПРО МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Суперечливі явища в процесах глобалізації, що свідчили про її нелінійний, нерівномірний, флуктуаційний характер, стали причиною появи думок, що з'явилися про настання епохи постглобалізації.

Ідеї британського економіста, професора Е. Рагмана поклали початок концептуалізації постглобалізму в сучасній науці про міжнародні відносини. У 2001 р виходить наукова праця «Кінець глобалізації», в якій вчений доводить, що: по-перше «сама ідея глобалізації майже завжди трактується невірною, бо вільної торгівлі на єдиному світовому ринку не існує і не існувало»; по-друге, «реальністю минулого, сьогодення і майбутнього є виробництво і розподіл, що розвиваються в рамках тріади (ЄС, НАФТА, АСЕАН)», а не всього світу. Вчений робить висновок, що «глобалізація є явищем регіональним, а зовсім не глобальним». На його думку, сьогодні «неможливо знайти підтвердження позиції, що передбачає існування глобальної капіталістичної системи. Навпаки, дані про діяльність ТНК і її результати говорять про те, що міжнародний бізнес зосереджений в країнах «тріади» і орієнтується в своєму подальшому розвитку на ці країни. При цьому фактично жодна ТНК не має справді глобальної стратегії свого розвитку і не потребує такої». Цей висновок тільки на перший погляд може виглядати парадоксальним, бо по своїй суті відповідає реальному стану справ у міжнародній системі, де на країни «тріади» припадає 73% прямих іноземних інвестицій, 76% міжнародної торгівлі, близько 88% реєстрованих нових патентів і більше 90 % користувачів Інтернету [1, с. 18].

* Аспірантка кафедри країнознавства Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.і.н., проф. Дорошко М.С.

У 2008 г. американський науковець Р. Хаас, автор концепції «США як світового шерифа», визнав, що період стабільної однополярності закінчився, і світ вступив в епоху безполюсного порядку, що характеризується дифузією сили і впливу, зростанням кількості активних гравців, включаючи недержавних». Р. Хаас виокремив наступні чинники, що зумовили появу дискурсу про постглобалізацію і прискорили формування багатополарності: (1) помилки політики США, які дали підстави іншим країнам вважати Америку загрозою їхнім інтересам і безпеці; (2) зростання ролі енергопостачання, завдяки чому країни-експортери енергоресурсів стали більш впливовими; (3) ослаблення американської економіки через витрати на війни в Іраку та Афганістані; (4) стихійність глобалізації, яка уможливила динамічне підсилення позицій окремих держав і недержавних гравців. На сьогодні альтернативою процесу неоліберальної моделі глобалізації є стратегія постглобалізму на основі універсальних цінностей та плюралізму. Така стратегія повинна виходити з принципу мультиполярності нового світоустрою, в якому буде забезпечено рівноправну участь цивілізацій Сходу і Заходу. Отже, альтернативою процесу неоліберальної моделі глобалізації є стратегія постглобалізму на основі універсальних цінностей та плюралізму. Така стратегія повинна виходити з принципу мультиполярності нового світоустрою, в якому буде забезпечено рівноправну участь цивілізацій Сходу і Заходу [2].

Однак, не дивлячись на вищезазначене низка науковців не відмовляючись від ідеї американського домінуючого впливу на світовий розвиток продовжувала шукати концепцію так званого «складного ядра», де США як і раніше мають бути головним центром сили і лідером в світовій політиці. Основним завданнями для американського керівництва, аналітиків, вчених та експертів, що працюють на нього стало недопущення втратити можливість зберегти, а може і посилити американське лідерство.

В цілому західні концепції постбіполярного міжнародного порядку перш за все акцентують увагу на лідерстві США в міжнародній системі. В цілому виокремлюємо два напрямки. Перший апелює до не типовості моделей

американського лідерства порівняно з будь-якими історичними аналогами, відсутності глобального світового лідера, рівного за комплексом потужності Сполученим Штатам, та можливості у майбутньому знайти шляхи відновлення параметрів впливу на світову спільноту. Другий напрям акцентує увагу на кризі неоліберальної моделі демократії та початку ери постглобалізації, що означає послаблення позицій США в сучасній міжнародній системі [3], [4].

З приходом до влади Б. Обами констатуємо збільшення постглобалізаційних позицій вчених в контексті аналізу американських концепцій постбіполярного міжнародного порядку. Під тиском реальних тенденцій міжнародних відносин низка американських політичних стратегів стали переглядати тези, які вони відстоювали в межах однополярного світового порядку. Він передбачав лідерство США у всіх сферах і виправдовував розповсюдження неоліберальної моделі глобалізації та демократії. Після президентства Дж. Буша молодшого критичні висловлювання про американську зовнішню політику 2000-х рр. та появу феномену постглобалізації стають головним концептуальним напрямком в межах американських концепцій постбіполярного міжнародного порядку. Основний дискурс в межах концепцій постбіполярного світового порядку вже йде про важливість колективного регулювання, коригування стратегії форсованої демократизації світу, необхідності збереження окремих елементів старого порядку. Іншими словами, американські вчені намагаються обґрунтувати ідеї, які за президентства Дж. Буша молодшого вчора вони відкидали в будь-якому не проамериканському трактуванні.

Список використаних джерел

1. Мунтян М.А. Глобализация и устойчивое развитие. Учебное пособие / Мунтян М.А., Урсул А.Д. – М.: Ступени, 2003. – 302 с.
2. Haass R. The Age of Nonpolarity. What Will Follow U.S. Dominance / R. Haass // Foreign Affairs. – May/June 2008. – P. 44-56.
3. Wohlforth W. The Stability of a Unipolar World / W. Wohlforth // International Security. – 1999. – Vol. 24. – No. 1. Summer. – P. 5-41.
4. Mandelbaum M. The Case for Goliath / M. Mandelbaum. How America Acts as the World's Government in the 21st Century. – N.Y., 2006. – 288 p.

ПРОБЛЕМИ МІГРАЦІЇ У ВІДНОСИНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ З КРАЇНАМИ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Європейський Союз активно розширює межі своєї співпраці із сусідніми країнами в політичній, економічній, фінансовій, соціальній, культурній, екологічній та інших сферах, спрямовуючи свої інтереси на схід та південь. Зокрема, східний вектор передбачає взаємодію ЄС з країнами Східного партнерства, до складу якого належить Україна, Республіка Молдова, Грузія, Білорусь, Азербайджан та Вірменія.

У загальному розумінні Східне партнерство передбачає реалізацію спільної ініціативи Євросоюзу та країн-партнерів, які перебували у складі колишнього Радянського Союзу і пов'язані спільним минулим та певними особливостями розвитку на сучасному етапі. Східне партнерство сформувалося на базі Європейської політики сусідства, розробленої як рамкова програма відносин Євросоюзу з країнами-сусідами в 2004 році, в форматі спеціального Східного виміру цієї політики, який передбачав як двостороннє, так і багатостороннє співробітництво. Основним акцентом такого співробітництва були зусилля, спрямовані на досягнення цілей Європейської стратегії безпеки [1].

Східне партнерство ґрунтується як на двосторонній співпраці ЄС та країн-партнерів, так і на багатосторонній взаємодії, що дає підстави вести мову про відмінності такого співробітництва від Європейської політики сусідства.

Відповідно до голосування, яке відбулося в рамках пленарного засідання Європарламенту 8 лютого 2018 року було ухвалено законодавчий акт, на підставі якого Європейський інвестиційний банк отримав змогу збільшити фінансування країнам Східного партнерства. Відповідно до цього на проекти

* Аспірантка кафедри країнознавства Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.і.н., проф. Дорошко М.С.

підтримки країн-учасниць партнерства буде виділено приблизно 1,8 млрд. євро з 5,3 млрд. євро, передбачених на проекти за межами Європейського Союзу [2].

Міграційне питання є одним із ключових у процесі розробки нових напрямів взаємодії Європейського Союзу та країн Східного партнерства, адже Європа є привабливою для проживання та працевлаштування багатьох громадян постсоціалістичного простору. А країни Східного партнерства є країнами, де мешкає значна кількість бажаючих стати потенційними мігрантами до європейських країн. До того ж треба враховувати той факт, що в країнах Східного партнерства спостерігається тенденція до збільшення кількості мігрантів з країн Близького Сходу, які прибувають на їхні території в надії далі потрапити до Євросоюзу.

Останні статистичні дані станом на 22 грудня 2017 року показують, що в даний час в ЄС налічується близько 20 мільйонів громадян третіх країн, або 4% від загального населення ЄС. 75% з них знаходяться в Німеччині, Іспанії, Італії, Франції та Великій Британії. У той час як в таких країнах, як Польща, Румунія або Словаччина, громадяни третіх країн становлять менше 0,5% населення, в Іспанії, Греції, Італії, Литві, Австрії, Латвії та Естонії вони складають до 5% населення [3].

Такі країни-учасниці Східного партнерства, як Україна, Грузія та Республіка Молдова, демонструють чіткі пріоритети своєї зовнішньоекономічної політики у напрямі євроінтеграції. Відповідно до підписаних угод з цими країнами Євросоюз дав можливість їхнім громадянам-власникам біометричних паспортів без візи подорожувати Шенгенською зоною протягом 180-денного періоду, але не більше, ніж 90 днів. Цей дозвіл пов'язаний не з можливістю працевлаштуванням, а лише з відвіданням друзів чи родичів, туристичними мандрівками чи діловими поїздками.

Азербайджан та Вірменія перебувають на більш віддаленій відстані до реалізації євроінтеграційних перспектив, ніж Україна чи Молдова, і з ними Європейський Союз уклав угоди про спрощений візовий режим. Цей режим

передбачає зменшення адміністративних перешкод громадянам Вірменії чи Азербайджану для того, щоб здійснити поїздку в Шенгенську зону

Також Євросоюзом з цими країнами було укладено угоди про реадмісію, відповідно до яких нелегальні мігранти мали змогу повернутися на батьківщину, навіть ті, які вчинили злочини. З цією метою постійно перевіряються і оновлюються бази даних щодо тих, хто перетинає зовнішні кордони Європейського Союзу, у напрямі контролю за внутрішньою безпекою держав та громадським порядком. Зокрема, такими базами є база даних Інтерполу про втрачені та викрадені проїзні документи та Шенгенська інформаційна система. Ще варто згадати проєкт Frontex Європейської прикордонної служби берегової охорони, який повинен посилювати охорону кордонів країн-учасниць Східного партнерства [4].

Треба сказати, що для забезпечення добробуту мігрантів життєво необхідним є доступ до національного ринку праці приймаючої країни. Такий досвід також може бути корисний для економіки цієї країни і в цілому – для суспільства, яке приймає мігрантів. Визнаючи складність процесу інтеграції, різні інститути ЄС, а також глобальні і регіональні міжнародні організації надають підтримку урядам країн в розробці і здійсненні відповідної політики і практичних кроків.

Отже, можна стверджувати, що в межах Східного партнерства країни тісно співпрацюють в сфері вирішення міграційних проблем. Проте безпосередньо країнам-учасницям Східного партнерства необхідно докласти зусиль, щоб врегулювати міграційні переміщення своїх громадян до країн Євросоюзу та не допустити, щоб їхня територія використовувалася як транзитна для нелегальних мігрантів з інших країн.

Список використаних джерел

1. Европейский Союз в борьбе с нелегальной иммиграцией: новые тенденции. – [Электронный ресурс] – <http://www.alleurora.ru/index2.php>.
2. Актуальні проблеми міграційної політики та підходи до їх вирішення. – [Електронний ресурс] – <http://www.alleurora.ru/index2.php>.
3. Западная Европа перед вызовом иммиграции // Актуальные проблемы Европы / Ред. колл.: Кондратьева Т.С., Новоженова И.С. и др. – М., 2005. – С. 132-133.
4. Фомов Д. Особливості міграційного простору Європи та політика ЄС / Д. Фомов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iac.org.ua/osoblivosti-migratsiynogo-prostoru-yevropi-ta-politika-yes/>

ОСНОВНІ НАПРЯМИ СТРАТЕГІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНА – США ПІСЛЯ АНЕКСІЇ КРИМУ

Нині Україна знаходиться на шляху системних інституційних трансформацій, вагомим для яких є поглиблення партнерських відносин зі світовими лідерами, зокрема, ЄС та США. Оскільки ж агресія Російської Федерації проти України, яка розпочалася з окупації та незаконної анексії Криму, матиме незворотні наслідки для всього міжнародного співтовариства, значну роль сьогодні відіграють взаємини акторів, що вибудовуються в трикутнику «Україна – Сполучені Штати Америки – Росія».

Із часу відновлення незалежності України США надають практичне сприяння її ствердженню як сучасної демократичної та економічно розвинутої європейської держави. Більше того, Спільною заявою президентів України і США від 4 квітня 2005 р. започатковано стратегічний формат двосторонніх відносин країн, який у грудні 2008 р. закріплено в Хартії про стратегічне партнерство.

Відповідно, розвиток стратегічного партнерства між Україною та США є одним із ключових пріоритетів зовнішньої політики держав, який набув якісно нових обрисів після анексії РФ Кримського півострова 2014 року.

Первинно українська сторона вимагала від США виконання їхніх зобов'язань згідно з Будапештським меморандумом 1994 року: відповідно до положень документа, офіційний Вашингтон мав би належним чином відреагувати на загрозу суверенітету та територіальній цілісності України [1], проте відмовився від різких дій щодо Росії, адже насправді документ передбачає не гарантії безпеки України, а «запевнення» у її дотриманні.

Натомість, не порушуючи *status quo*, що існував у відносинах США та РФ, офіційний Вашингтон (як і ніші держави-члени НАТО) погодився на

* Аспірантка кафедри країнознавства Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.політ.н., проф. Ігнат'єв П.М.

поставки до України різних видів нелетальної зброї, аби підвищити її боєздатність. Для цього Конгрес США у 2015 р. виділив 300 млн. дол., а також направив до України 300 американських військових інструкторів [2]. Наразі США розглядають можливість надання Україні летальної зброї. У вересні 2017 р. Сенат США схвалив Проект закону «Про бюджет США на потреби національної оборони на 2018 рік», згідно з яким Україні буде виділено 500 млн. дол. військової допомоги [3], що, цілком можливо, включатиме протитанкові ракети *Javelin* вартістю близько 50 млн. дол. США.

У контексті розширення військової співпраці, США і Україна також проводять щорічні навчання в нашій державі – наземні миротворчі навчання *Rapid Trident* і навчання військово-морських сил *Sea Breeze* в Чорному морі.

Ще одним стратегічним напрямом співробітництва між сторонами стало врегулювання ситуації на Сході України та посилення тиску на РФ задля повернення Україні території Криму. У 2017 р. колишнього представника Сполучених Штатів при НАТО К. Волкера було призначено посланником США щодо врегулювання російсько-українського конфлікту. І хоча його функції полягають не у долученні до сформованого «Мінського формату», відносини між сторонами набули нового виміру: наразі США представлені в рамках переговорного процесу, комунікуючи між Києвом, Москвою, європейцями, а також можливими учасниками переговорів [4].

Важливо, що, підписавши *Ukraine Freedom Support Act of 2014* (Акт на підтримку свободи України), США зобов'язалися «допомогти уряду України у відновленні суверенітету та територіальної цілісності, щоб стримувати Російську Федерацію від подальшої дестабілізації та вторгнення в Україну й інші незалежні держави». Документом передбачено санкції, що стосуються оборонного та енергетичного секторів Російської Федерації, російських та інших іноземних фінансових установ, заходи щодо збільшення військової допомоги уряду України, розширення невійськової допомоги для України, розширення мовлення в країнах колишнього Радянського Союзу [5].

Однак, сьогодні Сполучені Штати констатують, що оборонна реформа в Україні просувається значно повільніше, ніж вони очікували. Звертається увага на суттєву різницю у підходах між цивільним та військовим штатом. Відповідно, ефективність співпраці між Україною та США в питаннях безпекової та оборонної реформи буде вимірюватися тим, наскільки наша держава зможе перейти від «надзвичайної» військової допомоги до розбудови українських профільних інституцій за стандартами НАТО [6]; подолати корупцію; ефективно провести затребувані МВФ пенсійну та земельну реформи.

Відповідно, можемо констатувати, що після анексії Кримського півострова Росією основні напрями стратегічного партнерства між Україною та США змістилися в бік військової та оборонної сфер. Сторони продовжують економічну й політичну співпрацю, проте її сектори розбудовуються в світлі необхідності завершення російсько-українського конфлікту та відновлення суверенітету й територіальної цілісності нашої держави.

З іншого боку, існуючий формат співпраці між Україною та США не передбачає юридично зобов'язуючих гарантій безпеки з боку Сполучених Штатів. Тому в питанні Криму США залишаються на позиціях міжнародно-правового невизнання окупації, але на рівні політичної взаємодії та економічних відносин це питання виноситься «за дужки» поточних відносин Вашингтона з Москвою, котрі взаємодіють щодо інших геополітичних завдань глобального значення.

Список використаних джерел

1. Неядерне рішення. Ілюзія міжнародного захисту. 16.12.2014. Україна молода. URL: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/2579/163/90936/>
2. Причини української кризи. Марко Бойцун. 15.03.2016. URL: <https://commons.com.ua/ru/prichini-ukrayinskoji-krizi/#return-note-23714-39>
3. Посол України в США провів переговори про надання військової допомоги. 12.10.2017. URL: <https://ukr.segodnya.ua/ukraine/posol-ukrainy-v-ss>

4. Спеціальний представник США з питань України, хто він? 09.07.2017. Громадське телебачення. URL: <https://hromadske.ua/posts/kurt-volker-special>
5. Ukraine freedom support act of 2014. Public Law 113–272—DEC. 18, 2014. ukraine freedom support act of 2014 - US Government Publishing. URL: <https://www.gpo.gov/fds>
6. Сенат США схвалив бюджет Пентагону, що передбачає до 500 мільйонів доларів для України. 2016. «ZN.UA». <https://dt.ua/WORLD/senat-ssh-shvaliv>

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

*Гасанханли С.**

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АКТИ ІЗ ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК ТА ЗАПОБІГАННЮ ЗЛОЧИНАМ ПРОТИ ЖІНОК

Інститут захисту прав і свобод людини і громадянина з давніх-давен займає поважне місце серед основних інститутів сучасного міжнародного публічного права. Проте сьогоденні загрози миру та безпеці, а також причини соціально-економічних кризових явищ, зокрема терористичні акти, збройні конфлікти, війни, екологічні проблеми, і як наслідок світова міграційна криза, надали нового сенсу питанню вдосконалення міжнародних стандартів та державно-правових засобів захисту прав людини та громадянина.

Суттєві зміни в положенні жінок відбулися тільки на початку ХХ ст. Так, в 1902 р в Гаазі були прийняті міжнародні конвенції, що стосуються колізій національних законів з питання про шлюб, розлучення і опіку над неповнолітніми, а в 1904 і в 1910 рр. міжнародні конвенції, що стосуються заборони торгівлі жінками і дітьми.

Відразу ж після Першої світової війни протягом ряду років було проведено кілька міжнародних конференцій за участю представників урядів, і хоча в ході цих конференцій не обговорювалися питання становища жінок як такі і не робилися спроби сприяти здійсненню принципу рівності чоловіків і жінок, на них було розглянуто ряд проблем, які зачіпають положення жінок.

Питання про необхідність створення спеціального механізму захисту прав жінок вперше було поставлено на міжнародному рівні на початку ХХ століття. У 1919–1923 рр. Міжнародною організацією праці (далі – МОП) було прийнято цілий ряд Рекомендацій і Конвенцій, спрямованих на захист прав жінок. Серед них, зокрема можна відмітити такі:

* Аспірантка кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.ю.н., доц. Буткевич О.В.

– Рекомендація щодо захисту жінок і дітей від сатурнізму, прийнята 29 жовтня 1919 р., у якій надавалися рекомендації членам Міжнародної організації праці щодо недопущення жінок та підлітків, молодших 18 років, до роботи на певних видах виробництв з огляду на їхню небезпечність для функцій материнства і для фізичного розвитку дітей та підлітків.

– Конвенція про працю жінок у нічний час, прийнята також 29 жовтня 1919 р., в якій закріплювалися положення, відповідно до яких жінки, незалежно від віку, не можуть використовуватись на роботах у нічний час на державних або приватних промислових підприємствах чи в будь-яких філіях таких підприємств, за винятком підприємств, на яких працюють лише члени однієї родини.

– Рекомендація щодо праці жінок у нічний час у сільському господарстві, прийнята 25 жовтня 1921 р., рекомендувала членам МОП забезпечити жінкам достатній період для відпочинку, який становив би не менше 9 годин.

– Рекомендація щодо загальних принципів організації систем інспекції для забезпечення втілення в життя законів і правил стосовно захисту працівників, прийнята 22 жовтня 1923 року. Вона встановлювала, що кожна держава повинна передбачити систему інспекції, в якій мають брати участь жінки, для того щоб забезпечити запровадження в життя законів і правил щодо захисту працівників та ін. У середині ХХ ст. настає новий етап підвищення уваги з боку міжнародної спільноти до проблеми захисту прав жінок.

У цей час приймається ряд міжнародно-правових документів, які закріплюють принцип рівності жінок та чоловіків і базуються на визнанні рівності прав і можливостей жінок та чоловіків.

Одним із найважливіших міжнародних актів у сфері захисту прав жінок є Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами, прийнята у 1949 р., завдяки якій ООН домоглась затвердження норми, яка забороняє торгівлю людьми, в тому числі й жінками, незалежно від її цілей.

Прийняття ООН Конвенції про нічну працю жінок у 1948 р., шляхом перегляду Конвенцій про нічну працю жінок 1919 р. та 1934 р., а в подальшому прийняття у 1951 р. Міжнародною організацією праці Конвенції про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності, закріпили трудові права жінок, зокрема, заборону роботи жінок у нічний час, а також недопущення ситуацій, коли оплата жінці буде нижчою, ніж чоловіку, лише на підставі статевої ознаки.

Подальша боротьба ООН за закріплення прав жінок розгорнулась на тлі боротьби жінок за участь у політичному житті суспільства. Прийняття у 1952 р. Конвенції про політичні права жінок закріпило право жінки на участь у виборах. При цьому Конвенцією було проголошено не тільки право жінки на голосування, а й на право обіймати посади на суспільно-державній службі і виконувати усі суспільно-державні функції, встановлені національним законом.

У комплексі з Конвенцією про політичні права жінок були прийняті Конвенції про громадянство заміжньої жінки (1957 р.), про згоду на вступ у шлюб, мінімальний шлюбний вік і реєстрацію шлюбів (1962 р.), Декларація про захист жінок і дітей в надзвичайних обставинах і в період збройних конфліктів (1974 р.). Значний крок було здійснено ООН, з прийняттям Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок (1979 р.).

Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) часто називають «біллем про права жінок». Це один з основних міжнародних договорів у сфері прав людини в рамках системи договорів Організації Об'єднаних Націй, який накладає на держав-членів правові зобов'язання забезпечити повагу, захист і реалізацію прав людини. Конвенцію CEDAW було прийнято в 1979 році й ратифіковано 189 країнами, зокрема Україною, яка несе правові зобов'язання по виконанню її положень на практиці і що чотири роки представляти національні доповіді про заходи, вжиті для виконання цих зобов'язань.

Список використаних джерел

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18.12.1979 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_207
2. Гончарова Ю.А. Законодавче забезпечення міжнародного захисту прав жінок : [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://kul.kiev.ua/images/chasop/2013_1/ууууу/334.pdf
3. Левченко К.Б. Права жінок: зміст, стан та перспективи розвитку: Монографія. Х.: Вид-во НУВС, 2001. 348 с
4. Міжнародне право: Основні галузі: Підручник / За ред. В.Г.Буткевича. – К.: Либідь, 2014. – 816 с.
5. Міжнародний досвід державного забезпечення рівності жінок та чоловіків: Матер. міжнар. конф. Україна, Київ, 30 червня- липня 2003 року / Ред. Кузьміна О. – К.: Ліга, 2003. – 214 с.
6. Новикова Э. Международная защита прав женщин: история и современность. – М.: Преображение, 1995. – 129 с.
7. Поленина С.В. Права женщин в системе прав человека. Международный аспект : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.owl.ru/library/003t.htm>
8. Пронюк Н.В. Сучасне міжнародне право: навч. посібник / Н.В. Пронюк. – 2010. – 280 с.
9. Сульжук Л. Ф. Міжнародний захист прав жінок 18.08.11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rv.gov.ua/sitenew/rivnensk/ua/publication/content/7765.htm>
10. Слатвицька А. Діяльність міжнародних організацій із захисту прав жінок / А. Слатвицька // Юридична Україна. – 2006. – №2. – С.102–106.

ПОДОЛАННЯ НЕТАРИФНИХ БАР'ЄРІВ НА ПРИКЛАДІ УГОДИ ПРО ВІЛЬНУ ТОРГІВЛЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КАНАДОЮ

Дослідження демонструють, що положення угод про вільну торгівлю у частині технічних бар'єрів дублюють положення *Угоди СОТ про технічні бар'єри у торгівлі*. Наприклад, у 2006 році П'єрмартіні (*Piermartini*) та Буддета (*Budetta*) дослідили 73 угоди про вільну торгівлю та виявили, що 58 угод містили положення про технічні бар'єри, з них 30 містили посилання на *Угоду СОТ про технічні бар'єри у торгівлі*, а у 21 угоді сторони підтверджували свої зобов'язання за *Угодою СОТ про технічні бар'єри у торгівлі* [1]. Дослідження 2015 року базувалось вже на 238 угодах та виявило, що 72% усіх угод містять положення про технічні бар'єри у торгівлі [2]. Цікавою є також еволюція положень про технічні бар'єри в угодах про вільну торгівлю. Перші такі положення почали з'являтися після створення СОТ та вступу в силу *Угоди СОТ про технічні бар'єри у торгівлі*. До 2003 року угоди про вільну торгівлю містили в основному окремі статті, присвячені питанням технічних бар'єрів. Угоди, укладені після 2003 року, вже містили не лише окремі статті, а цілі глави, присвячені питанням технічного регулювання. З 2009 року включення цих положень до угод про вільну торгівлю стає вже систематичним. При цьому наявність положень про технічні бар'єри у торгівлі в угодах про вільну торгівлю не є свідченням того, що сторони створюють додаткові взаємні зобов'язання порівняно із *Угодою СОТ про технічні бар'єри у торгівлі* (практика України тому доказ). Якщо ж сторони створюють додаткові зобов'язання, то вони, у переважній більшості, стосуються: (1) гармонізації технічних регламентів; (2) взаємного визнання еквівалентності технічних регламентів та (3) розширені положення щодо забезпечення прозорості.

* Аспіранка кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.ю.н., проф. Буткевич О.В.

У договірній практиці України дві угоди про вільну торгівлю (з ЄС та Канадою) можна вважати такими, що створюють додаткові зобов'язання порівняно із зобов'язаннями в рамках СОТ. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою приділяє основну увагу питанням оцінки відповідності та взаємного визнання акредитаційних органів, органів з оцінки відповідності та результатів оцінки відповідності (стаття 7.6). Угода не містить положення про гармонізацію чи взаємне визнання технічних регламентів та стандартів. Відповідно до статті 7.4 угоди сторони мають співпрацювати у сфері технічного регулювання з метою сприяння торгівлі. Проте якщо сторона не визнає технічний регламент іншої сторони як еквівалентний, вона має надати пояснення на запит іншої сторони. Те саме стосується випадків, коли товар затриманий на кордоні через можливу невідповідність технічним регламентам (імпортер має бути належним чином проінформований) (пункти 8 та 10 статті 7.7 угоди).

Угода передбачає, що органи оцінки відповідності, акредитаційні органи України (Національне Агентство з Акредитації України) та Канади (Рада зі стандартизації Канади - *Standards Council of Canada*), повинні співпрацювати з метою реалізації домовленостей про співробітництво, які сприяють взаємному визнанню результатів оцінки відповідності. Крім того, кожна з двох країн визнає органи оцінки відповідності іншої країни на таких саме умовах, які застосовуються до її власних органів оцінки відповідності (стаття 7.6 угоди). При цьому угода не вимагає від органів оцінки відповідності іншої сторони створення юридичної особи чи укладання окремих угод як передумов визнання органів оцінки відповідності. Виняток становлять радіо- та телекомунікаційне обладнання. Акредитація органів з оцінки відповідності іншої сторони має здійснюватися на тих самих умовах, що й акредитація власних органів з оцінки відповідності.

Механізм взаємного визнання між органами з оцінки відповідності України та Канади наразі знаходиться на стадії розробки, оскільки система технічного регулювання та стандартизації Канади суттєво відрізняється від

європейської моделі. У Канаді немає чіткого поділу на обов'язкові технічні регламенти та добровільні стандарти. Стандарти у Канаді можна умовно поділити на: 1) стандарти, розроблені органами стандартизації; 2) національні стандарти; 3) так звані «обов'язкові» стандарти, які інкорпоровані у національні нормативно-правові акти Канади [3].

У Канаді право розробляти стандарти мають дев'ять організацій, які мають акредитацію Ради зі стандартизації Канади. Важливо, що Рада зі стандартизації Канади не розробляє стандарти. Вона акредитує організації зі стандартизації та органи з оцінки відповідності. Проте цей орган має право затверджувати стандарти як національні стандарти Канади (які при цьому залишаються добровільними). Таких стандартів наразі близько 3 тисяч.

Обов'язковими стандарти стають тоді, коли на них є посилання у регуляторних актах Канади (*Regulations*). Регуляторні акти Канади дещо схожі за своєю природою на підзаконні акти в Україні – вони деталізують та доповнюють положення законів (у Канаді – *Acts*). Державні органи Канади використовують стандарти при розробці регуляторних актів – стандарти (або їхні частини) інкорпорується у регуляторні акти і стають обов'язковими. За останніми підрахунками, у регуляторних актах на федеральному рівні є посилання на приблизно 1000 стандартів. Ще на сотні стандартів є посилання у регуляторних актах на рівні провінцій.

Спільно до того, як система технічного регулювання апроксимується у європейському регіоні, багато стандартів США та Канади є гармонізованими або розробленими спільно [4]. На додаток, багато стандартів Канади не розробляються на основі міжнародних стандартів через суворі кліматичні умови (особливо, на півночі країни), що створює додаткові бар'єри у торгівлі та труднощі у визнанні еквівалентності.

Список використаних джерел

1. Richard Baldwin, Patrick Low, *Multilateralizing Regionalism: Challenges for the Global Trading System*, p.115

2. Ana Cristina Molina, Vira Khoroshavina, *TBT Provisions in Regional Trade Agreements: To What Extent Do They Go Beyond The WTO TBT Agreement?*, Staff Working Paper ERSD-2015-09, p. 3, https://www.wto.org/english/res_e/reser_e/ersd201509_e.pdf

3. Standards Council of Canada, <https://www.scc.ca/>

4. Бровко О. Нестандартна Канада: як подолати бар'єри та взяти максимум від зони вільної торгівлі [Електронний ресурс] // Європейська правда. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/01/9/7075790/>

РОЗВИТОК ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЄС

Слово “інтеграція” означає об’єднання складових, диференційованих частин в єдине ціле. В науковій літературі існує безліч визначень інтеграції, проте всі вони фактично зводяться до того, що **інтеграція** – це процес об’єднання, рушійною силою якого є обмеженість політичних валютно-фінансових, природних та трудових ресурсів для створення якісно нового стабільного, безпечного, злагодженого, прогресивного наднаціонального механізму господарювання з метою подолання кризових явищ та підвищення конкурентоспроможності на світовій арені країн-членів угруповання, які взаємодіють між собою в рамках уніфікованих правил та стандартів.

В економічній літературі термін “економічна інтеграція” не має такого чіткого визначення, проте вона є об’єктивним процесом, який обумовлений:

- поглибленням міжнародного поділу праці;
- інтернаціоналізацією капіталу;
- глобальним характером науково-технічного прогресу;
- зростанням відкритості національних економік.

Деякі автори включають соціальну інтеграцію в цю концепцію, інші – різні форми міжнародного співробітництва в певних галузях, а також має місце аргументація на користь того, що просте існування торговельних відносин між незалежними національними економіками є своєрідною ознакою інтеграції. Ми пропонуємо визначити економічну інтеграцію як процес і стан речей. В якості процесу – інтеграція охоплює заходи, спрямовані на ліквідацію дискримінації між економічними одиницями, що належать до різних національних держав; розглядаючи інтеграцію як стан речей – вона може бути представлена відсутністю різних форм дискримінації між національними економіками.

* Аспірантка кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
Науковий керівник: д.ю.н., доц. Білоцький С.Д.

Для якісного розуміння вище зазначеного визначення необхідно усвідомлювати якісну і кількісну різницю між інтеграцією і співробітництвом. У той час як співробітництво включає дії, спрямовані на подолання дискримінації, процес економічної інтеграції включає заходи, які призводять до викорінення деяких форм дискримінації. Наприклад, міжнародні угоди про торговельну політику відносяться до галузі міжнародного співробітництва, а усунення торгових бар'єрів є актом економічної інтеграції. Розрізняючи співробітництво і інтеграцію, ми надаємо основну характеристику останнього – заборона дискримінаційних заходів на чітко окреслених територіях – чітке спрямування і наділяємо дану концепцію певним сенсом без зайвого розбавлення її включенням різних діяльностей з галузі міжнародного співробітництва.

Економічна інтеграція може приймати кілька форм, які представляють собою різні ступені інтеграції. Це вільна торгівля, митний союз, спільний ринок, економічний союз і повна економічна інтеграція [1]. У зоні вільної торгівлі тарифи (і кількісні обмеження) між країнами-учасницями скасовані, але кожна країна зберігає свої власні тарифи з третіми країнами. Створення митного союзу включає, крім вільного руху товарів і послуг в середині угруповання, вирівнювання тарифів в торгівлі з державами, які не є членами інтеграційного об'єднання. Вища форма економічної інтеграції досягається створенням спільного ринку, де скасовані не тільки торгові обмеження, але й обмеження на рух факторів виробництва. Економічний союз, на відміну від спільного ринку, поєднує скасування обмежень на товарну і факторну політику з метою недопущення дискримінації, яка своїм існуванням завдячувала відмінностям в проведенні такої політики окремими суб'єктами господарювання. Нарешті, загальна економічна інтеграція передбачає уніфікацію грошово-кредитної, фіскальної, соціальної і антициклічної політики і вимагає створення наднаціональної органу влади, рішення якого є безапеляційним і обов'язковими для держав-членів.

Говорячи про інтеграційні процеси, перша структура, яка приходить на думку – Європейський Союз. Історично склалося так, що в Західній Європі цей

процес виглядає природним, оскільки ідейною основою інтеграції є належність країн-членів до однієї європейської цивілізації, оскільки в Європі географічні рамки більшою мірою збігаються із цивілізаційними кордонами [7, с.50].

За роки свого існування Європейський Союз пройшов декілька етапів в своєму інтеграційному розвитку, кожного разу зазнаючи якісних змін. В 1951 році з Паризького договору розпочалася історія створення нової європейської структури – Європейського співтовариства вугілля та сталі, яке виникло завдяки картельній угоді між Францією, Німеччиною, Італією та країнами Бенілюксу. Через 7 років ці ж країни підписали історичні Римські договори, які закріпили створення Європейського економічного співтовариства та Європейського співтовариства з атомної енергії. Саме ці угоди стали інституціональними підвалинами для майбутнього Європейського співтовариства. Відповідно до ст. 9 Римського договору про створення ЄЕС, основою останнього є митний союз, в рамках якого заборонена дискримінаційна тарифна політика, а також встановлювався єдиний митний тариф по відношенню до третіх країн. З 1987 року співтовариство переходить на новий рівень торговельних відносин – створення спільного ринку, де до безперешкодного руху товарів додається це мобільність факторів виробництва. В свою чергу, спільний ринок потребує уніфікованих стандартів для проведення валютно-фінансових процедур. Маастрихський договір, він же Договір про створення ЄС, став якісно новим щабелем розвитку євроінтеграції. З цього часу країни починають співробітництво та уніфікування зовнішньої політики, політики безпеки, а також особливу увагу приділяють області юстиції та внутрішніх справ. Таким чином ЄС “переростає” поняття “економічної інтеграції” й переходить у фазу валютного об’єднання, запроваджуючи єдину валюту – євро. Валютний союз став логічною крапкою побудови єдиного внутрішнього ринку й може стати вагомою передумовою в досягненні останнього рівня інтеграційного розвитку – політичної інтеграції.

На жаль, складність процесів, які мають місце в міжнародних відносинах сьогодні (міграційна криза, незлагоджена санкційна політика проти Росії, проблеми бюджетної дисципліни, боргове навантаження в певних країнах зони

євро, Brexit) і неузгодженість політики країн ЄС, вносять певний дисонанс в ідею побудови політичного інтеграційного об'єднання. Нинішня Європа настільки застоялася, що далі так тривати не може. Однак і вирватися з кайданків законів, погоджень, конвенцій та інших бюрократичних процедур поки дуже складно. Гнучкість та поступливість у прийнятті життєво важливих рішень після фінального акорду “розлучення” з Великою Британією буде необхідними і беззаперечними умовами для запуску механізмів самозбереження.

Список використаних джерел

1. Haas E. B. The Uniting of Europe: Political, Social, and Economic Forces, 1950-1957 / Ernst B. Haas. – London: Steven & Sons, 1958. – 552 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.europarl.europa.eu/100books/file/EN-H-BW-0038-The-uniting-of-Europe.pdf>.
2. Бела Баласса – аналітик європейської економічної інтеграції // Європейське право. – № 2-4. – 2012. – С. 360-361.
3. Герст П. Сумніви в глобалізації. Міжнародна економіка і особливості керування: Пер. з англ. / П. Герст, Г. Томсон. – К.: К.І.С., 2002. – 306 с.
4. Европейский союз [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.grandars.ru/student/mirovaya-ekonomika/es.html>
5. Європа майбутнього: політики, загрози і мрії [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dkr.com.ua/news/9791/>
6. Копійка В. В. Європейський Союз: застосування і етапи становлення // В. В. Копійка, Шинкаренко Т. І. – Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2001. – 448 с.
7. Львова О.Г. Ідейні засади європейської інтеграції // Наукові записки: Політичні науки. – 2008. – Т. 82. – с. 50-53.
8. Шишков Ю. В. Интеграционные процессы на пороге XXI века: Почему не интегрируются страны СНГ / Ю. В. Шишков. – М.: НП «III тысячелетие», 2001. – 478 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mgimo.ru/files2/y11_2013/243404/1.5.shishkov.doc

ПРИНЦИП ЗАГАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ ЛЮДСТВА В ДОГОВОРІ ПРО КОСМОС 1967 РОКУ

Першим «жорстким» міжнародно-правовим документом, який закріпив принцип *res communis*, став Договір по космос 1967 р.[1] (далі – як Договір), в статті II якого сказано: «Космічний простір, включаючи Місяць і інші небесні тіла, не підлягає національному присвоєнню ні шляхом проголошення на них суверенітету, ні шляхом використання або окупації, ні будь-якими іншими засобами ». Таким чином, Договір декларує непридатність в космічному праві звичайної норми, що допускає придбання прав на «нічий» території (*Terra nullius*) в результаті їх відкриття, окупації і ефективного володіння. Розробники Договору вважали, що це буде сприяти здійсненню рівноправного співробітництва держав і врятує космос від перетворення в воєнний полігон і театр конфліктів.

Однак відразу ж після прийняття Договору виявилися формально-юридичні недоліки документа, і вчені-юристи стали знаходити «прогалини» в здавалося б однозначному формулюванні. Це відноситься, перш за все, до розуміння сутності терміну «національне присвоєння »: багато дослідників розглядали «національне» як синонім «державного» і робили висновок, що приватні суб'єкти вільні у придбанні права власності в космічному просторі.

Деякі автори (в основному з США) порівнювали текст статті II Договору з положеннями статті 11.3 Угоди про Місяць 1979 р. [2] (далі - Угода), де прямо заборонено надбання права власності на «поверхню або надра Місяця, а також ділянки її поверхні або надр або природні ресурси там, де вони знаходяться »в тому числі і« неурядовими організаціями або ... фізичною особою». На думку цих вчених, розробники Угоди намагалися таким чином заповнити "пробіл" статті II Договору. У той же час ні США, ні СРСР, ні багато інших країн не

* Аспірант кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: к.ю.н., доц. Григоров О.Н.

стали учасниками Угоди, а значить, єдино обов'язковим для них є припис статті II Договору, тобто їх фізичні та юридичні особи не пов'язані ніякими обмеженнями в набутті права власності в космосі.

Але все ж таки більшість юристів (до цієї точки зору приєднуються і вітчизняні спеціалісти) вважають, що положення статті II відноситься і до діяльності приватних суб'єктів.

В обґрунтування такої позиції зазвичай аналізують текст статті II з урахуванням статті VI Договору, де міститься термін «національна діяльність», в яку включена діяльність приватних суб'єктів. Логічно зробити висновок, що термін «національний» вживається протягом всього тексту Договору в одному і тому ж значенні.

Деякі автори посилаються на те, що фізичні і юридичні особи, щоб потрапляють під дію принципу заборони національного присвоєння [3], і не повинні бути прямо зазначені в тексті статті II: відповідно до статті VI Договору, приватні суб'єкти можуть здійснювати космічну діяльність тільки «з дозволу ... відповідної держави». Але якщо державі заборонена певна діяльність, як вона може дозволити її ведення своїм приватним суб'єктам?

Існує й інша точка зору, згідно з якою заборона «національного присвоєння» має на увазі і заборона приватного присвоєння, яке не може існувати незалежно від державного [4]. Дійсно, суть права полягає в санкціонуванні і забезпеченні його державою, а значить, присвоєння фізичними та юридичними особами космічного простору в будь-якому випадку буде здійснюватися з дозволу держави, тобто являти собою порушення статті II Договору.

Справа в тому, що під час створення Договору - в 1960-х рр. - єдино можливими суб'єктами космічної діяльності були держави: фізичні та юридичні особи не брали участь тоді ні в одному космічному проєкті. Таким чином, творці Договору просто не бачили сенсу згадувати приватних суб'єктів в тексті статті II.

Список використаних джерел

1. Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_480
2. Угода про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_482
3. Husby E. Sovereignty and Property Rights in Outer Space // Journal of Intellectual Property Law&Practice, vol. 3. 1994. P. 359; Lewis J.&Lewis C. A Proposed International Legal Regime for the Era of Private Commercial Utilization of Space // The George Washington International Law Review. 2005. P. 745
4. Tronchetti F. The Non-Appropriation Principle as a Structural Norm of International Law: a New Way of Interpreting Article II of the Outer Space Treaty // Air&Space Law, vol. XXXIII/3. 2008. P. 281

УНІВЕРСАЛЬНА ЮРИСДИКЦІЯ – ЕЛЕМЕНТ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Принцип універсальності полягає в тому, що будь-яка держава наділена повноваженнями здійснювати судове переслідування щодо осіб, підозрюваних у скоєнні міжнародних злочинів, незалежно від місця скоєння злочинів, громадянства злочинця або жертви і будь-якого суттєвого зв'язку між даною державою і цими злочинами [1, с.157].

Місце концепції універсальної юрисдикції у системі міжнародного права визначається, в першу чергу, його галузевою приналежністю до міжнародного кримінального права. Стосовно подальшої, більш вузької кваліфікації у рамках даної галузі, - тут ми повинні провести більш ґрунтовний аналіз, виходячи з різних теорій системи міжнародного права.

Під інститутом слід розуміти систему взаємопов'язаних, взаємодоповнюючих за своїм призначенням норм, що регулюють відносно відокремлену сукупність взаємопов'язаних суспільних відносин [2, с.43].

Якщо виходити з теорій С. С. Алексєєва, для структури правового інституту характерно:

а) наявність комплексу «рівноправних» нормативних приписів. В інститут входить кілька однопорядкових нормативних положень;

б) як правило, юридична різнорідність приписів. Вони тому і пов'язані в єдиному комплексі, що забезпечують різносторонній вплив на даній ділянці суспільних відносин. Наприклад, регулятивні інститути в багатьох випадках об'єднують зобов'язальні та уповноважувальні норми. (Втім, ряд інститутів, в тому числі багато охоронних і загальних, складаються з норм одного різновиду - такі, зокрема, інститути особливої частини міжнародного кримінального права);

* Аспірантка кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: к.ю.н., доц. Кориневич А.О.

в) об'єднання всіх норм стійкими закономірними зв'язками, які виражені в загальних приписах, а головне - в юридичній конструкції [3, с.54].

Інститут міжнародного права – це відносно відокремлений комплекс міжнародно-правових норм, яким притаманна спеціальна регулятивна спрямованість, та які входять у рамки якої-небудь однієї галузі, або мають міжгалузевий характер. Він виступає як первинна правова «спільність» [4, с.219].

Принципові відмінності між інститутом та галуззю характеризуються особливостями об'єктної сфери дії їх норм і, відповідно, у властивостях нормативних комплексів, які їх утворюють. Об'єктом норм, які складають інститут міжнародного права є однорідні відносини, коло яких, незалежно від їх предмета, детерміноване одним класом цілей. Що стосується універсальної юрисдикції, її об'єктом виступає регулювання міждержавних відносин, пов'язаних з засудженням осіб, винних, в загальному випадку, у здійсненні найтяжчих злочинів за міжнародним правом.

Також, нормативний комплекс може утворювати інститут лише в тому випадку, якщо він є системним цілим. Головними критеріями інституту міжнародного права є:

1. специфічність об'єктно-цільової сфери дії норм, які складають даний нормативний комплекс;
2. неділимість нормативного комплексу на інститути, галузі та підгалузі;
3. наявність у нормативному комплексі норм *erga omnes*;
4. наявність серед норм *erga omnes* спеціальних інститутних норм-принципів [4, с.220].

Зосередимось на кожному окремому критерії. Об'єктно-цільова сфера універсальної юрисдикції виявляється у тому, цей нормативний комплекс регулює коло відносин, пов'язане з наданням державам, міжнародним організаціями та міжнародним судам можливості притягати до відповідальності осіб, винних у зазіханні на спільні інтереси людства, що становлять основу його існування, та з огляду на це потребують особливих механізмів захисту. Звідси

впливає і наявність іншого критерію виділення інституту міжнародного права – наявності норм *erga omnes*. Щодо спеціальних інститутних норм-принципів, то характерним для даної концепції є принцип «*aut dedere aut judicare*».

Додатковими критеріями може бути й наявність кодифікуючого акту. В нашому випадку, він відсутній, однак це не є критичним. З іншого боку, присутній інший додатковий критерій – значний масив нормативного матеріалу.

Таким чином можна презюмувати, що концепція універсальної юрисдикції, на мою думку, зараз знаходиться на шляху свого формування як окремого інституту міжнародного кримінального права. Однак, з усього сказаного ясно, що поки універсальна юрисдикція не стала загальноновизнаним інститутом міжнародного права, хоча вже укладено ряд угод, і державами прийняті законодавчі акти, адже для однозначного затвердження свого місця в системі міжнародного права, дана концепція потребує нормативного правового врегулювання на міжнародному рівні, наприклад, у вигляді єдиного договору. Такий документ повинен містити чітке визначення, види, і, найголовніше, законні підстави застосування універсальної юрисдикції. Необхідність прийняття договору обумовлена широким використанням цього механізму різноманітними судовими установами протягом останніх п'ятидесяти років, та суперечностями, які виникали внаслідок такого застосування, насамперед, колізії між покаранням злочинців та принципом невторчання у внутрішні справи іншої держави.

Список використаних джерел

1. The UN international criminal tribunals: the former Yugoslavia, Rwanda and Sierra Leone [Текст] / William A Schabas. – Cambridge University Press, 2006. – 250 p.

2. Фельдман, Д. И. Система международного права [Текст] / Д.И. Фельдман. – Казань : Изд-во Казан. ун-та, 1983. – 119 с.

3. Алексеев, С. С. Теория права [Текст] / С. С. Алексеев. – 2-е изд. – Харьков: БЕК, 1994. – 221 с.

4. Василенко В. А. Основы теории между- народного права / В. А. Василенко. – Киев : Вища школа, 1988. – 287 с.

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА

Динамічний розвиток засобів та форм сучасних збройних конфліктів створює нові виклики для застосування та дотримання міжнародного гуманітарного права (МГП). Зокрема, це стосується як зміни характеру конфліктів, так і появи та використання нових технологій ведення війни. Відповідно, виникає потреба у переосмисленні та відповідному реагуванні на ці проблеми, адже МГП має продовжувати виконувати свою захисну функцію в умовах збройних конфліктів.

Розглядаючи сучасні виклики для міжнародного гуманітарного права, потрібно, перш за все, відзначити зміни у природі збройних конфліктів. Так, у традиційних міждержавних війнах держави були поглинені конфліктами між собою. Сьогодні громадянські війни та боротьба з невідомими групами терористів є новим викликом для міжнародного гуманітарного права [1].

Сам по собі «тероризм» може становити військовий злочин відповідно до міжнародного гуманітарного права. Однак різниця між МГП та правовим режимом, який діє у відношенні терористичних актів, полягає в тому, що МГП базується на припущенні, що певні акти насильства на війні – проти військових цілей та персоналу – не заборонені. Проте будь-який «акт тероризму» за визначенням заборонений і кримінально-карний. Ці два правові режими повинні чітко відмежовуватися, враховуючи різну логіку та різну природу норм, які застосовуються. Особливо це важливо для дотримання МГП в ситуаціях неміжнародного збройного конфлікту, де «терористичний елемент» може виступати додатковим запобіжником для організованих збройних груп (адже вони вже підлягають кримінальному переслідуванню за національним законодавством) [2].

* Аспірантка кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.ю.н., доц. Пазюк А.В.

Окремо варто зупинитися на засобах війни, які кардинально змінилися з винаходом складних озброєнь, таких як бойові дрони, смертельна автономна зброя тощо. Так, в даний час розробляються більш складні озброєння і ці нові технічні розробки викликали невизначеність як з юридичної, так і з етичної точки зору. Дійсно, як пілот літака, що сидить у своїй каюті в пустелі Невади, зможе розрізнати цивільного та комбатанта в Пакистані? Крім того, як можна сприймати ситуацію, що машина може вибирати ціль та вбивати на основі власного автономного робочого процесу без будь-якого втручання людини? [1] Саме такі питання постають перед міжнародною спільнотою як виклики нового тисячоліття для МГП.

З розвитком науки і техніки засоби та методи ведення війни стають все більш витонченими та дуже складними. Однією з актуальних проблем міжнародної спільноти та новим явищем для МГП стала кібер-війна (*Cyber Warfare*). З концептуальної точки зору кібер-війна – це інтернет-атака, що передбачає політично мотивовані місії в інформаційно-комунікаційних системах. Кібер-атаки, зокрема, можуть призвести до вимкнення офіційних веб-сайтів та мереж, призупинення чи відключення основних служб, викрадення або змінення секретних даних та пошкодження фінансових систем [3, с.210].

Кібер-війна принципово не відрізняється від звичайних, фізичних воєн. Така війна стає частиною державної військової стратегії (доктрини), передбачає військове планування та реалізується в рамках конкретних параметрів. Отже, її можна аналізувати та попереджати так само, як і інші військові операції. Дійсно, існує кілька способів зменшення вразливості до кібер-війни. Це передбачення та оцінка, запобіжні чи стримуючі заходи, захисні заходи, заходи по зменшенню шкоди, відновлення. Питання кібер-війни привертає дедалі більшу увагу міжнародної спільноти, оскільки проводяться все більше атак держав одна проти одної і при цьому не існує набору міжнародних законів війни, що регулюють ці нові види воєнних дій. Відповідно, постає питання, чи повинен такий вид воєнних дій регулюватися правом збройних конфліктів, і

якщо так, то якою мірою норми МГП можуть застосовуватися до ведення такого виду сучасних війн [3, с. 212].

Крім того, нові форми ведення військових дій та сучасні технології зумовили складність застосування МГП до новітніх військових конфліктів, які мають ознаки гібридних війн. Одним із перших прикладів повноцінного гібридного конфлікту стала лівансько-ізраїльська війна 2006 року, коли хакерам Хізбалли вдалось зламати мобільну мережу, якою користувались ізраїльські військові, і таким чином отримувати усю необхідну для ведення бойових дій інформацію. До того ж, ця війна розгорнулась і у кіберпросторі – союзники Ізраїлю розгорнули потужну інформаційну кампанію проти Хізбалли. Наступним прикладом стала Росія, яка розпочала гібридну війну як із Грузією, так і з Україною. Наразі саме війна на Сході України є найбільш чітко окресленим прикладом гібридної війни у світовій історії. Тут можна чітко простежити, як економічний фактор (який, власне, і був одним із причин війни), так і війну за думки людей у кіберпросторі [4].

І зрештою, серед незмінних викликів для МГП також варто виділити питання загального правозастосування, зважаючи на те, що переважна більшість норм МГП не є самовиконуваними. Тому останнім часом основна увага міжнародного гуманітарного права приділялася пошуку ефективних механізмів імплементації. Так, Мартінович М.А. констатує слабкість механізмів реалізації (незалежно від їх реальної ефективності). Це, на її думку, пов'язано з тим, що, незважаючи на нормативні розбіжності між міжнародними збройними конфліктами і збройними конфліктами неміжнародного характеру, ці розбіжності не відображаються в наявних [національних] механізмах боротьби з цими порушеннями [5, с. 69].

Таким чином, слід констатувати, що сучасними викликами для МГП стають необхідність переосмислення та відповідного врегулювання особливостей ведення сучасних міжнародних збройних конфліктів, засобів та форм війн, а також питання ефективної імплементації норм МГП у національне законодавство.

Список використаних джерел

1. Contemporary Challenges and New Developments in International Humanitarian Law. URL: <http://www.unitar.org/contemporary-challenges-and-new-developments-international-humanitarian-law> (Last accessed: 12.03.2018).
2. Challenges for IHL – terrorism: overview 29-10-2010 Overview. URL: <https://www.icrc.org/eng/war-and-law/contemporary-challenges-for-ihl/terrorism/overview-terrorism.htm> (Last accessed: 12.03.2018).
3. Ayalew Yohannes Eneyew. Cyber Warfare: A New Hullabaloo under International Humanitarian Law. *Beijing Law Review*, 2015, 6, pp. 209-223.
4. Рибак Віталій. Гібридні виклики міжнародного гуманітарного права. URL: <http://tyzhden.ua/World/145884> (дата звернення: 13.03.2018).
5. Martinovic María Alejandra. *The Challenges of Asymmetric Warfare. Enhancing Compliance with International Humanitarian Law by Organized Armed Groups*. Anchor Academic Publishing, 2016. 156 p.

СИСТЕМА ПРИТУЛКУ В УКРАЇНІ

Україна розбудовує національну систему притулку, починаючи з 1993 р. Короткий це чи тривалий проміжок часу щоб говорити про досягнення та невдачі, які спіткали нас на цьому шляху? Мабуть, достатній з огляду на ті зусилля, які були докладені провідними українськими фахівцями та міжнародними установами для формування національного міграційного законодавства, яке на даний час не поступається міграційному законодавству та європейським стандартам країн, які мають більший досвід та традиції у цій сфері.

В жодній країні світу, які б довгі традиції вона не мала, не існує ідеального міграційного законодавства, досконалої практики роботи з шукачами притулку та біженцями, які у повному обсязі відповідали б тим викликам та загрозам, які ставить перед нами сьогодні. Всі ці практики, включаючи і питання інтеграції шукачів притулку та біженців, мають як переваги, так і недоліки; заслуговують як захоплення, так і критики.

Міжнародне право виходить з того, що оцінка підстав для надання притулку є справою держави, яка надає притулок. Це закріплено в п. 3 ст. 1 Декларації Генеральної Асамблеї ООН про територіальний притулок 1967 р. Тому міжнародне право містить загальні принципи співпраці держав у сфері надання притулку, які зафіксовані у ряді міжнародних документів [1, с. 246].

За інформацією Представництва УВКБ ООН в Україні, Україна є як пунктом призначення, так і транзитною країною для осіб, які потребують притулку. Українська система надання притулку все ще вимагає вдосконалення, щоб відповідати міжнародним стандартам. Наявні слабкі сторони національної системи надання притулку загострилися внаслідок конфлікту, який триває у Східній Україні, що й призводить до внутрішнього переміщення. Конфлікт та

* Аспірант кафедри порівняльного і європейського права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: к.ю.н., доц. Федорова А.Л.

економічна ситуація, зокрема висока інфляція та подорожчання життя, збільшили навантаження на державні служби [2].

Але є те, що є безперечним у всіх європейських країнах, і в Україні зокрема: це усвідомлення відповідальності уряду перед тими зобов'язаннями, які він на себе взяв по відношенню до шукачів захисту і біженців. Особам, що отримали притулок, повинні бути надані права і основні свободи людини в не меншому об'ємі, чим іноземцям в даній державі. Якщо для якої-небудь держави виявляється скрутним надання притулку, держави роздільно або спільно або через ООН повинні розглядати у дусі міжнародної солідарності необхідні заходи для полегшення тягаря, що лежить на даній державі [3].

Сьогодні питання толерантного ставлення до представників інших національностей та релігій є індикатором готовності суспільства сприймати загальновизнані (загальноєвропейські, світові) норми та цінності і в решті-решт готовності стати частиною європейської спільноти.

У порівнянні з країнами Європейського Союзу, які упродовж останніх років зіткнулися з надзвичайно великою кількістю новоприбулих біженців, в Україні не спостерігається зростання такої категорії мігрантів, а як слідство - і соціального збурення щодо їх появи. Етнічні українці як і представники інших етносів, що населяють територію України, завжди відрізнялися терпимістю як один до одного, так і до новоприбулих.

Останнім часом, в силу об'єктивних обставин, помітна тенденція до зменшення кількості новоприбулих, які виявляють бажання отримати захист в Україні. Упродовж 2013-2015 р.р. щорічно звертались від 1000 до 1500 шукачів захисту в Україні, а у 2016 році ця цифра була рекордно низькою – 656 шукачів захисту. Протягом 2017 року за захистом в Україні звернулась 771 особа.

В той же час збільшується кількість заяв шукачів захисту, обставини справ яких є неоднозначними і їх дослідження, а також, прийняття рішення за результатами їх розгляду, становить певну складність та потребує залучення інших компетентних органів, зокрема: СБУ, УкрБюро Інтерполу, АДПС, ГПУ, Мінюсту та ін. Насамперед, мова про заяви осіб, які перебувають у

міжнародному розшуку за кримінальними звинуваченнями та щодо яких ведеться екстрадиційна перевірка, справи політично активних опозиціонерів тощо.

Слід зазначити, що зазвичай відмовляють у наданні притулку особам, які прибули з третьої країни, де їм не загрожувало переслідування; особам, які прибули з країн з розвинутими демократичними інститутами в області захисту прав людини; особам, які надають явно помилкові відомості; особам, які мають громадянство третіх країн, де вони не переслідуються [4].

Найбільш проблемними для шукачів притулку в Україні залишаються питання соціальної інтеграції, а саме: працевлаштування, пошуку житла для постійного проживання, доступу до послуг з охорони здоров'я, можливості отримання матеріальної/грошової допомоги у складних життєвих обставинах та інші.

Самі біженці, будучи різного віку та статі, маючи різне віросповідання та професії, представляючи різні країни та культури, прагнуть єдиного – жити в мирі та гідності в тій країні, яку вони вимушено, обрали як нову домівку.

При цьому, інтегруючись в нашій країні, вони роблять внесок у розвиток українського суспільства і в процесі соціальної та економічної інтеграції завжди можуть знайти власне місце, якщо їм створити належні для цього умови.

Таким чином, реалізація останнього можлива лише у разі скоординованої діяльності державних органів України, толерантності з боку українського суспільства та допомоги міжнародної спільноти.

Список використаних джерел

1. Международное публичное право. Учебник. Издание второе, переработанное и дополненное / Под ред. К.А. Бекяшева. – М.:ПБОЮЛ Грачев С.М., 2001. – 640 с.

2. Тематичний інформаційний бюлетень УВКБ ООН, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://unhcr.org.ua/attachments/article/244/2017%](http://unhcr.org.ua/attachments/article/244/2017%20)

2006%20UNHCR%20UKRAINE%20Refugees%20and%20asylum%20seekers%20update%20FINAL%20UA.pdf

3. Галенская Л. Н. Право убежища (международно-правовые вопросы). – М., 2008. – 224 с.

4. Шаповал В.М., Крижанівський С.В. Інститут притулку в національному праві (конституційно-правовий аспект) // Проблеми міграції. – 2010. – С. 12-16.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КОЛІЗІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ МАЙНОВИХ ПРАВ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТОРА В УКРАЇНІ

Інвестиційні правовідносини з іноземним інвестором у тому чи іншому аспекті підпадають під визначення терміну правовідносин з іноземним елементом. Враховуючи сучасні тенденції до все більшої лібералізації міжнародно-приватноправових відносин, глобалізації руху капіталу, уніфікації підходів до регулювання міжнародного комерційного обороту, роль міжнародно-приватноправового регулювання зростає, утворюючи систему міждержавного регулювання досліджуваних правовідносин.

У цій парадигмі в інвестиційних правовідносинах слід знайти відповіді на наступні питання: правом якої держави чи якими міжнародними правилами врегулювати ті чи інші інвестиційні правовідносини за участю іноземного елемента? Який суд чи юрисдикційний орган уповноважений розглядати спори за участю іноземного інвестора? Які особливості виконання рішень іноземних юрисдикційних органів? Які межі автономії волі осіб при виборі права, що підлягає застосуванню до тих чи інших правовідносин? Яка система права чи їх поєднання є більш сприятливою для захисту іноземного інвестора? Уся наведена проблематика безпосередньо визначає особливості та якість захисту прав іноземного інвестора у тій чи іншій юрисдикції за тими чи іншими правилами.

Так, серед науковців, що досліджували тематику колізійного регулювання інвестиційних правовідносин за участю іноземного елемента можна виділити наступних: А.Р. Богатирьов, М.М. Богуславський, М.Н. Вознесенська, Г.К. Дмитрієва, Н.Р. Дороніна, Е.В. Кабатова, М.І. Кулагін, І.В. Мироненко, В.П.

* Асистент кафедри міжнародного приватного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: к.ю.н., доц. Калакура В.Я.

Мозолин, А.В. Омельченко, Н.Р. Семилютина, С.А. Сосна, Е.А. Шебанова, В.М. Шумілов, Ю.М. Юмашев та інші.

Ключовим законом, що регулює колізійне питання у правовідносинах з іноземним елементом в Україні є Закон України «Про міжнародне приватне право» [1]. Відповідно змісту ст. 2 Закону, колізійні питання інвестиційних правовідносин, зокрема з приводу захисту майнових прав іноземного інвестора, умовно можна поділити на 2 блоки: матеріально-правова складова та процесуальна складова.

Цікавим з точки зору колізійного регулювання також є положення ст. 28 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», яке поєднує у собі положення процесуального, матеріального й колізійного характеру [2].

Можливість вибору права тлумачиться законодавством як автономія волі, яка є важливою засадою міжнародно-приватноправового регулювання інвестиційних правовідносин і полягає в тому, що учасники правовідносин з іноземним елементом можуть здійснити вибір права, що підлягає застосуванню до відповідних правовідносин. Застереження щодо можливості застосування автономії волі до тих чи інших правовідносин полягає, зокрема, у таких інститутах міжнародного приватного права як обхід закону, взаємності у застосуванні матеріального чи процесуального права іншими державами (зокрема у частині визнання рішень судів) та охорони публічного порядку. Часто виникає ситуація, коли іноземний інвестор, вважаючи положення законодавства України такими, що можуть неналежно захистити його майнові права, намагається підпорядкувати правовідносини більш прийнятному в конкретній ситуації іноземному законодавству.

Слід зазначити, що в міжнародному приватноправовому законодавстві України встановлений правовий режим, за яким принцип взаємності у застосуванні права іноземної держави може бути застосований лише у випадку передбаченому законодавством, а у всіх інших випадках – допускається застосування іноземного права, навіть якщо по відношенню до права України в іноземній державі такого ж режиму застосування немає. Такий підхід вважаємо

дещо спірним, адже застосування взаємності могло б посилити позицію України в переговорах з іноземними державами щодо захисту і просування прав та інтересів національного інвестора, який здійснює інвестиції за кордоном, вимагаючи аналогічний режим чи інші поступки до українських інвесторів.

Незважаючи на усю сукупність положень, що встановлюють багато аспектів інвестиційних правовідносин за участю іноземного інвестора, на які не може бути поширене право іншої держави, законодавство України використовує надзвичайно широко засади автономії волі у договірних правовідносинах за участю іноземного елемента, що з огляду на сукупність форм здійснення інвестицій дозволяє підпорядкувати значну частину інвестиційних відносин праву іншої держави.

Відповідно до ст. 43, сторони договору згідно зі статтями 5 та 10 цього Закону можуть обрати право, що застосовується до договору, крім випадків, коли вибір права прямо заборонено законами України [1]. Тобто до будь-якого договору, окрім засновницького (ст. 46), предметом якого є інвестиція у розумінні Закону України «Про режим іноземного інвестування» [3], може бути застосована угода про підпорядкування правовідносин іноземному праву. Що ж стосується відповідного засновницького договору, то мова йде про договір, що стає підставою для реєстрації юридичної особи з іноземним капіталом, який визначає порядок управління товариства та інші аспекти, які визначені законодавством [4].

В контексті останньої тези слід підкреслити, що у договірних правовідносинах законодавство України не встановлює імперативної вимоги, що таке підпорядкування обов'язково мусить впливати із законодавства держави, резидентом якої є іноземний інвестор. Це лише практична доцільність, якою керується та чи інша особа, вважаючи, що її національне законодавство є для неї більш зрозумілим, що зумовлює полегшення захисту майнових прав.

Не менш важливим в колізійних питаннях є регулювання процесуальної складової у відносинах з іноземним елементом, який включає питання процесуального статусу іноземного інвестора, підсудності справ, виконання судових рішень іноземних судів, у тому числі міжнародного комерційного арбітражу чи інших третейських судів, що знаходяться за кордоном.

Підсумовуючи все вищенаведене, виходячи із характеристики матеріальної і процесуальної складової захисту майнових прав іноземного інвестора, зазначимо, що колізійне законодавство України характеризується: 1) високим рівнем диспозитивності та широким поширенням принципу автономії волі; 2) повагою та визнанням рішень міжнародних юрисдикційних органів; 3) сприятливим регулюванням для іноземного інвестора та захисту його майнових прав; 4) повним рівнем забезпечення можливості врегулювати договірні правовідносини за участю іноземного інвестора його національним законодавством, за незначними виключеннями.

Список використаних джерел

1. Про Міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. №2709-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2005. – N 32. – с.422.
2. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 р. №4002-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – N 25. – с.198.
3. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. №93/96-ВР / Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – N 19. – с. 80.
4. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. №1576-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1991. – N 49. – с.682.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЮРИСДИКЦІЇ У МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ СПОРАХ У ЗВ'ЯЗКУ З КОРПОРАТИВНОЮ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЄЮ ІНВЕСТИЦІЙ

Під корпоративною реструктуризацією мається на увазі практика реорганізації (переміщення) активів у межах транснаціональних холдингових компаній, що надає можливість компанії-бенефіціару як іноземному інвестору користуватися правовим захистом різних міжнародних інвестиційних договорів. У науковій літературі та судовій практиці корпоративна реструктуризація також зустрічається під назвою «шопінг договорів» (англ. «*treaty shopping*»).

За загальним правилом міжнародне інвестиційне право не забороняє практику корпоративної реструктуризації, або «шопінгу договорів» [1, с. 54]. Пояснюється це тим, що головною метою міжнародних інвестиційних договорів є передусім сприяння іноземним інвестиціям [2]. Реалізація цієї мети забезпечується саме завдяки ефективному функціонуванню механізму врегулювання спорів, який дозволяє іноземному інвестору звернутися до міжнародного інвестиційного арбітражу щодо захисту своїх прав та відшкодування збитків, понесених у зв'язку з порушенням державою-реципієнтом своїх міжнародних зобов'язань щодо захисту та сприяння іноземним інвестиціям.

Хоча серед держав така практика рідко отримує схвалення [2], міжнародні інвестиційні договори, як правило, не містять прямої заборони на здійснення «шопінгу договорів».

Як зазначив Арбітраж у Рішенні щодо юрисдикції у справі *Tidewater et al. v. Bolivarian Republic of Venezuela*, прагнення інвестора шляхом корпоративної реструктуризації захистити себе від загальних ризиків виникнення майбутніх

* Аспірантка кафедри міжнародного приватного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.ю.н., доц. Цірат Г.А.

спорів проти держави-реципієнта – цілком «законна мета», яка не становить зловживання режимом захисту, передбаченим у двосторонньому інвестиційному договорі [3, п. 184].

Як свідчить практика міжнародного інвестиційного арбітражу, на стадії визначення своєї юрисдикції щодо спору, у якому мала місце корпоративна реструктуризація, арбітражний орган, як правило, аналізує три головні питання:

1. Якою є національність позивача (критерій національності)?
2. Коли була здійснена корпоративна реструктуризація (темпоральний критерій)?
3. З яких причин була здійснена корпоративна реструктуризація (мотиваційний критерій)?

Аналіз кожного з цих критеріїв необхідний для того, щоб визначити природу корпоративної реструктуризації, а саме: чи становить вона звичайне «планування інвестицій», а чи призначена винятково для того, щоб отримати доступ до механізму врегулювання інвестиційного спору.

Критерій національності іноземного інвестора

Тоді як міжнародні інвестиційні договори розглядають у якості інвестора як фізичних, так і юридичних осіб, останні постають у цьому статусі набагато частіше. Найбільш поширеними критеріями визначення національності юридичної особи є критерій інкорпорації та офіційного місцезнаходження компанії [4, с. 49].

Нідерланди вважаються однією з найпривабливіших юрисдикцій для заснування «проміжних» компаній у цілях ефективного структурування активів для компаній, які збираються інвестувати у країни Азії, Африки, Південної Америки та Східної Європи [5, с. 275]). Це зумовлено не тільки ліберальним податковим законодавством. Справа в тому, що згідно із міжнародними інвестиційними договорами Нідерландів для того, щоб компанія вважалася юридичною особою Нідерландів, і відповідно, іноземним інвестором, достатньо лише того, щоб компанія була створена на території Нідерландів.

Закріплення критерію інкорпорації для визначення національності іноземного інвестора несе в собі багато ризиків, пов'язаних із високою імовірністю недобросовісного використання інвестором свого права на ініціювання спору без реальної на те економічної доцільності. Увагу на проблемність критерію інкорпорації звернув Арбітраж у спорі *Saluka v. Czech Republic* [6, п. 240] та *Yukos Universal v. Russian Federation* [7, п. 414]. Однак якщо двосторонній інвестиційний договір закріплює широке визначення поняття «інвестор» на основі критерію інкорпорації, і Суд перевищив би свої повноваження, якби «імпортував у це визначення додаткові вимоги» [7, п. 415].

Але навіть якщо арбітражний орган визнає компанію іноземним інвестором у розумінні двостороннього інвестиційного договору, цього може бути недостатньо для визнання юрисдикції Суду щодо спору в цілому.

Темпоральний критерій

Деякі автори вважають, що рішення у справі *Mobil Corporations v Venezuela*, яким встановлено універсальний темпоральний принцип визначення «зловживання процесом» [8, с. 32]. Арбітраж у цій справі визначив, що добросовісною є реструктуризація *ex ante*, яка є частиною стратегічного корпоративного планування і має на меті застрахувати себе від потенційних спорів, які виникнуть у майбутньому. Натомість зловживанням є реструктуризація *ex post*, яка має на меті компенсувати втрати від невдалого структурування активів в минулому [8, с. 33].

Таким чином, імовірність зловживання процесом підвищується, якщо корпоративна реструктуризація відбувається напередодні арбітражного провадження, коли позивач може чітко передбачити виникнення спору як невідворотний факт.

Мотиваційний критерій

У справі *Levy and Gremcitel v. Republic of Peru* [9] Арбітраж визнав, що спосіб, у який громадянка Франції пані Леві стала акціонером перуанської компанії *Gremcitel*, є зловживанням процесом. Внаслідок корпоративної реструктуризації *Gremcitel* набула «французьку національність», необхідну для

набуття статусу іноземного інвестора відповідно до двостороннього інвестиційного договору між Перу та Францією.

Проаналізована вище практика дозволяє зробити висновок про те, що корпоративна реструктуризація *як така* не заборонена чинними міжнародними інвестиційними договорами. Разом із тим як держави, так і арбітражні установи визнають ризики, пов'язані із поширенням використання цієї практики не для оптимізації корпоративного управління, а винятково для отримання доступу до механізму врегулювання спору і отримання вигод від режиму захисту конкретного інвестиційного договору. Тому на міжнародний арбітраж покладається завдання запобігти недобросовісному маніпулюванню цим механізмом з боку інвестора.

Список використаних джерел

1. Martin J. Valasek, Patrick Dumberry, *Developments in the Legal Standing of Shareholders and Holding Corporations in Investor-State Disputes*, ICSID Review. – Foreign Investment Law Journal, Volume 26, Issue 1, 1 March 2011, Pages 34-75.
2. Inna Uchkunova, *Drawing a Line: Corporate Restructuring and Treaty Shopping in ICSID Arbitration*, Kluwer Arbitration Blog, March 6 2013. – Electronic resource: <http://kluwerarbitrationblog.com/2013/03/06/drawing-a-line-corporate-restructuring-and-treaty-shopping-in-icsid-arbitration/>.
3. *Tidewater et al. v. Bolivarian Republic of Venezuela*, ICSID Case No ARB/10/5, Decision on Jurisdiction, 8 February 2013.
4. Rudolf Dolzer, Christoph Shreuer, *Principles of International Investment Law*, 2nd Edition, Oxford University Press (2012), 456 pages.
5. Matthew Skinner, Cameron A. Milles, and Sam Lutrell, *Access and Advantage in Investor-State Arbitration: Trade Law and Practice of Treaty Shopping*, Journal of Worldenergy Law & Business, 2010, Volume 3, No 3, Pages 260-284.
6. *Saluka Investments B.V. v. The Czech Republic*, UNCITRAL Case, Partial Award, 17 March 2006.

7. *Yukos Universal Limited (Isle of Man) v. The Russian Federation*, UNCITRAL, PCA Case No. AA 227, Interim Award on Jurisdiction and Admissibility, 30 November, 2009.

8. Paul Michael Blyschak, *Access and advantage expanded: Mobil Corporation v Venezuela and other recent arbitration awards on treaty shopping*, *Journal of World Energy Law and Business*, 2011, Vol. 4, No. 1, Pages 32-39.

9. *Levy and Gremcitel v. Republic of Peru*, ICSID Case No. ARB/11/17, 9 January 2015.

**ЗАБЕЗПЕЧУВАЛЬНІ ЗАХОДИ В РЕГЛАМЕНТІ МІЖНАРОДНОГО
КОМЕРЦІЙНОГО АРБІТРАЖНОГО СУДУ
ПРИ ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВІЙ ПАЛАТІ УКРАЇНИ В РЕДАКЦІЇ
ВІД 01 СІЧНЯ 2018 РОКУ**

З 1 січня 2018 року вступила у силу нова редакція Регламенту МКАС при ТПП України [1, с.1]. Ця подія є надзвичайно важливою для арбітражної практики цієї установи, адже основою діяльності постійно діючих міжнародних арбітражів є їх Регламент. У кожного міжнародного арбітражного суду є свій регламент, який час від часу оновлюється у відповідності до нагальних потреб міжнародного приватного права і процесу. Регламент МКАС при ТПП України був значно перероблений і доповнений у відповідності до сучасної арбітражної практики.

Одним з найбільш значущих нововведень у Регламенті МКАС при ТПП України в редакції 2018 року є розділ V «Забезпечувальні заходи». У попередній версії Регламенту [2] питанню врегулювання забезпечувальних заходів була присвячена всього одна стаття. У версії 2018 року забезпечувальним заходам присвячений цілий розділ. Позитивним є те, що у Регламенті закріпили чіткі вимоги до вмісту клопотання про забезпечувальні заходи, визначено, що постанова про встановлення розміру та форми забезпечення вимоги є обов'язковою для сторін, виконується негайно і діє до винесення остаточного арбітражного рішення. Крім того, передбачається можливість зміни або скасування такої постанови. Більше того, іншій стороні надається право висунути зустрічні вимоги щодо забезпечення. Регламентом визначається також і те, на кого покладаються збитки від застосування забезпечувальних заходів і порядок дій при винесенні компетентним державним судом ухвали про забезпечувальні заходи.

* Аспірантка кафедри міжнародного приватного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.ю.н., доц. Цірат Г.А.

На думку автора, в правовому регулюванні забезпечувальних заходів в рамках Регламенту МКАС при ТПП України є і певні недоліки:

По-перше, залишено повноваження Голови МКАС виносити постанови про забезпечувальні заходи в якості одноособового арбітра [1, с.26]. Існує думка, що це положення Регламенту являється прогресивним, оскільки відпадає потреба у введенні і регулюванні інституту надзвичайного арбітра [3]. Припустимо, що завдяки новому Регламенту МКАС при ТПП України, збільшиться кількість справ, що знаходяться на розгляді і по 10 справам одночасно Голові МКАС потрібно буде винести ухвали про забезпечувальні заходи. Голова МКАС фізично не встигне якісно ознайомитися з кожною з цих справ одночасно і винести ухвалу у строк. Тому, з точки зору сучасної арбітражної практики, буде більш доцільно передати ці повноваження одноособовому надзвичайному арбітру. Призначення надзвичайного арбітра для розгляду питання забезпечувальних заходів в міжнародному комерційному арбітражі вже давно стало загальновизнаним підходом. Так, положення про надзвичайного арбітра почало зустрічатися в арбітражних регламентах з 2006 року. На сьогодні, регламенти провідних міжнародних арбітражних установ зазнали кілька редакцій і відредакували їх відповідно до практики. Положення, які втілені у тексті Регламенту МКАС при ТПП України, які стосуються повноважень Голови МКАС виносити ухвали про забезпечувальні заходи — це анахронізм. Цей анахронізм бере свій початок з копіювання Регламенту Торгово-Промислової палати Російської Федерації від 8 грудня 1994 року [4].

По-друге, у статті про зміну або скасування забезпечувальних заходів вказується, що змінювати або скасовувати такі заходи може Голова МКАС, або склад Арбітражного суду відповідно до волі сторін, або з власної ініціативи [1, с.27]. Ця стаття не містить жодного переліку підстав для звернення до арбітражу з метою скасування ухвали про забезпечувальні заходи, окрім як за волею сторін. Відповідно, сторона проти якої вжили забезпечувальні заходи сто відсотково буде клопотати про їх скасування.

По-третє, заключним положенням у розділі V є положення про те, що у разі, коли компетентний державний суд виносить постанову про забезпечувальні заходи, сторони про це повинні негайно повідомляти склад Арбітражного суду. Єдине що у цій статті прибрали чітко закріплене право сторін звертатися до компетентного державного органу, яке слід було б залишити. Хоча, з назви статті 29 «Звернення сторони до державного суду за вжиттям забезпечувальних заходів» [1, с.28] таке право сприймається як аксіома.

Не дивлячись на вище перераховані недоліки, загалом слід відмітити позитивні зрушення у новій редакції Регламенту МКАС при ТПП України, оскільки значно доповнено і розширено регулювання питань забезпечувальних заходів. Дуже важливими доповненнями є положення про надання банківської гарантії та зустрічного забезпечення. Суть надання банківської гарантії полягає у тому, щоб на момент остаточного вирішення спору, можливе було виконання арбітражного рішення. Це по-суті один з найефективніших видів забезпечувальних заходів, оскільки точно надаватиме впевненість стороні про те, що інша сторона зможе виконати рішення арбітражу в повному обсязі. Також важливо, що у Регламенті МКАС при ТПП України у редакції 2018 року міститься стаття про зустрічне забезпечення, де, серед іншого, закріплено те, що невиконання особою, яка заявила клопотання про забезпечувальні заходи, постанови про зустрічне забезпечення у строк, зазначений у постанові, може бути підставою для відмови у забезпеченні позову або скасування вже прийнятої постанови про вжиття забезпечувальних заходів. Таке положення є додатковим фільтром для арбітражу у вирішенні чи дійсно стороні, яка заявила про забезпечувальні заходи, такі заходи є необхідними, чи сторона просто блокує ведення бізнесу для іншої сторони.

Список використаних джерел

1. Регламент міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій Палаті України [Електронний ресурс] // Міжнародний комерційний

арбітражний суд при Торгово-промисловій Палаті України. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://arb.ucci.org.ua/icac/docs/ICAC_Rules_New_ua.pdf.

2. Регламент міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій Палаті України [Електронний ресурс] // Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій Палаті України. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://arb.ucci.org.ua/icac/ua/rules.html>.

3. Міжнародний комерційний арбітраж змінює регламент [Електронний ресурс] // Банкрутство та ліквідація. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://bankruptcy-ua.com/news/7864>.

4. Правила арбітража МКАС при ТПП РФ (с 27.01.2017 г.) [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://mkas.tpprf.ru/ru/docu.php>.

ОСНОВНІ УНІФІКАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ НЕТТІНГУ

Уніфікація правових норм у конкретно визначеній сфері правовідносин залишається важливою рушійною силою для розвитку як окремих інститутів, так і міжнародного приватного права в цілому.

Незважаючи на відносно нещодавню практику застосування неттінгу, питання, пов'язані з необхідністю уніфікації правового регулювання даного інструменту, почали поставати вже в кінці 80-х років ХХ століття.

В рамках даних тез ми зупинимось на ключових процесах та розробках, які мали визначальний вплив на уніфікацію правових норм, що регулюють питання неттінгу.

Вперше про необхідність уніфікації правових норм щодо неттінгу заговорили в рамках доповіді Ламфалусі, яка базувалась на дослідженні, проведеному під керівництвом Банку міжнародних розрахунків у 1990 р., та стосувалася поточного стану міжбанківського ринку [1]. Зокрема, дана доповідь вказувала як на важливу роль неттінгу у підвищенні рівня ліквідності банківської системи, так і на його позитивні ефекти щодо зниження кредитних та системних ризиків фінансового ринку. При цьому, в ній недвозначно акцентувалась увага на необхідності проведення належного рівня уніфікації регулювання та забезпечення юридичного захисту неттінгу.

Основа закладена доповіддю Ламфалусі знайшла свої відлуння в документах, розроблених в рамках Базельського комітету та Міжнародної організації регуляторів ринку цінних паперів (*IOSCO*).

Зокрема, в Резолюції *IOSCO* про необхідність забезпечення визнання договорів неттінгу в рамках транзакцій щодо деривативів вказується про необхідність вживання заходів для забезпечення визначеності щодо виконання

* Аспірант кафедри міжнародного приватного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.ю.н., доц. Виговський О.І.

та захисту договорів нетінгу у всіх юрисдикціях [2]. В свою чергу, в стандарті банківського регулювання “Базель II”, розробленому Базельським комітетом, визначаються детальні підходи та практики використання і обліку нетінгу при визначенні вимог до капіталу кредитних організацій [3].

Документи та напрацювання, розроблені вищевказаними організаціями, задали необхідні імпульси та заклали належне підґрунтя для розвитку подальших процесів у напрямку уніфікації правового регулювання нетінгу.

Так, наприклад, в 2004 році Комісія ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) опублікувала Керівництво для законодавчих органів з питань законодавства про неспроможність. Рекомендації 101-107 даного документу безпосередньо присвячені питанням правового застосування ліквідаційного нетінгу [4]. В них закріплюються визначальні принципи, на яких мають ґрунтуватися правові підходи до уніфікації нетінгу, а саме: (1) договори нетінгу повинні застосовуватися до максимально широкого кола фінансових угод (при цьому в самому Керівництві не наводиться вичерпний перелік видів та типів таких угод, залишаючи це питання на розсуд законодавчих органів держав); (2) суб’єктний склад договорів нетінгу не повинен обмежуватися фінансовими установами та організаціями, а навпаки повинен включати достатньо широке коло учасників приватних правовідносин; (3) форма закріплення договорів нетінгу не повинна обмежуватися лише генеральними угодами.

Зрештою, даний документ можна вважати першим стандартом, який був розроблений міжнародною міжурядовою організацією та закріпив окремі практичні аспекти уніфікації вимог до правового регулювання ліквідаційного нетінгу.

Паралельно з ЮНСІТРАЛ активну роботу у цьому напрямку вела Міжнародна асоціація свопів та деривативів (*ISDA*) (далі – **Асоціація**). Незважаючи на неурядовий статус даної організації, в її рамках вдалось досягти значних успіхів у питаннях розробки уніфікованих положень щодо правового регулювання нетінгу. Зокрема, у 1996 році Асоціація публікує першу редакцію

Модельного закону про неттінг, в якому закріплюються базові принципи щодо реалізації та юридичної обов'язковості двостороннього ліквідаційного неттінгу [5, с. 146]. Подальші редакції, розроблені в 2002 та 2006 роках, удосконалили ряд положень, необхідних для забезпечення захисту та реалізації неттінгу в практичній діяльності. На відміну від Керівництва ЮНСІТРАЛ, Модельний закон ISDA 2006 року вимагає, щоб умови про застосування ліквідаційного неттінгу містились в одному або декількох рамкових (генеральних) угодах [6].

Окрім безпосередньої розробки модельних законів, Асоціація регулярно долучається до їх імплементації в різних юрисдикціях шляхом лобіювання прийняття відповідних законодавчих актів [7, с. 454]. В період з 1996 до 2004 року модельні закони ISDA залишалися чи не єдиним повноцінним інструментом у сфері гармонізації та уніфікації неттінгу.

Тим не менш, в рамках напрацювань міжурядових організацій основна ніша щодо уніфікації неттінгу належить УНІДРУА, яка розпочала в другій половині 2000-х років активну роботу в даному напрямку.

Першим інструментом цієї організації, який закріпив окремі положення щодо правового регулювання неттінгу, вважається Женевська конвенція про матеріально-правові норми відносно цінних паперів, що знаходяться у володінні посередника [8]. Зокрема, важливим досягненням в рамках даної Конвенції стало закріплення положення щодо захисту неттінгу відносно надання забезпечення у вигляді цінних паперів.

Другим і ключовим інструментом, розробленим УНІДРУА, стали Принципи застосування положень про ліквідаційний неттінг (2013), які на сьогоднішній день вважаються одним із останніх та найбільш всеохоплюючих інструментів, спрямованих на уніфікацію підходів у законодавчому регулюванні неттінгу. Їх прийняття стало результатом інтенсивної роботи організації в період з 2011 по 2013 роки, в якій взяли активну участь представники міжнародних організацій, регуляторів фінансового ринку, бізнесу та академічної спільноти. Дані принципи виступили своєрідною реакцією на виклики, що постали перед світовою спільнотою в рамках глобальної економічної

кризи і призвели до краху банківської системи у 2008 році. Більш детальний аналіз та оцінка даних принципів здійснюється автором в рамках окремого дослідження.

В якості підсумку варто зазначити, що усі вищезгадані документи та напрацювання (доповіді, модельні закони, рекомендації, принципи) закладають необхідне підґрунтя та сприяють подальшим уніфікаційним процесам в питаннях правового регулювання неттінгу. При цьому, ключовим фактором для створення ефективного та дієвого правового поля щодо застосування механізму неттінгу залишається належна підтримка та зацікавленість з боку усіх учасників даного процесу: законотворців, регуляторних органів та безпосередньо учасників фінансових ринків.

Список використаних джерел

1. Report of the Committee on Interbank Netting Schemes of the Central Banks of the Group of Ten countries, 1990. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.bis.org/cpmi/publ/d04.pdf>
2. A Resolution on Providing Certainty of the Enforceability of Netting Arrangements for OTC Transactions, 1996. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.iosco.org/library/resolutions/pdf/IOSCORES13.pdf>
3. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards – Revised Framework, 2004. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.bis.org/publ/bcbs107.pdf>
4. UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law, 2005. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf
5. Lomfeld B., Somma A., Zumbansen P. Reshaping Markets: Economic Governance, the Global Financial Crisis and Liberal Utopia. – Cambridge, 2016. – 369 p.
6. ISDA 2006 Model Netting Act. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.isda.org/a/INTDE/2006ModelNettingAct.pdf>
7. Avgouleas E. Governance of Global Financial Markets: The Law, the Economics, the Politics. – Cambridge, 2013. – 477 p.
8. UNIDROIT Convention on Substantive Rules for Intermediated Securities, 2009. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.unidroit.org/instruments/capital-markets/geneva-convention>

ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ І ТЛУМАЧЕННЯ НОРМИ ПРАВА: ДВА БОКИ ОДНІЄЇ МЕДАЛІ

Проблематика правової кваліфікації у міжнародному приватному праві ґрунтовно досліджувалась впродовж різних часів представниками різних континентальних та англо-американських правових шкіл. Переважно поряд із правовою кваліфікацією понять, застосованих у колізійній нормі, та фактичних обставин справи, ряд дослідників розглядали також і питання встановлення/встановлювання змісту іноземного права та його тлумачення (зокрема, вітчизняні науковці В.В.Трутеня [1] та В.В.Балдинюк [2]).

На думку сучасного дослідника R.Boukharі: “більшість дослідників, які торкаються питання взаємозв’язку між поняттям права кваліфікація та тлумачення норми, схоже, що просто збиваються з пантелику через відсутність чіткого розмежування між границями цих двох понять” [3, р. 162]. В даній же роботі спробуємо навести аргументи на користь того, що кваліфікація і тлумачення в міжнародному приватному праві виступають «двома боками однієї медалі», в певній мірі.

Цікавим вбачається підхід до поняття правової кваліфікації в міжнародному приватному праві у роботі дослідника В.В.Балдинюка. Він пропонує окремо виділити в цьому процесі три послідовні етапи через такі поняття, як "фактична кваліфікація", "нормативна кваліфікація" та "кваліфікаційне тлумачення" [2, р. 51]. Так, з позиції В.В.Балдинюка встановлення фактичного складу справи та віднесення її до компетенції певного правового інституту відкриває перед суддею шлях до такої іншої стадії застосування права, як тлумачення [2, р. 13]. Поряд із цим дослідник зазначає, що кваліфікація полягає в юридичній оцінці правової норми і спрямована на з’ясування її мети; тоді як тлумачення є з’ясуванням правового змісту такої

* Аспірантка кафедри міжнародного приватного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: к.ю.н., доц. Калакура В.Я.

норми. А призначення кваліфікації за таким підходом вбачається у "віднесенні правового елементу фактичних обставин до якого-небудь правового інституту" [2, р. 15]. Посилаючись на професора В.І. Кисіля [4, р. 179], автор зазначає, що кваліфікація має місце при роботі з обсягом колізійної норми, тоді як тлумачення - при роботі з прив'язкою, представляючи собою процес мислення, спрямований на з'ясування змісту застосовуваної норми шляхом встановлення значення і змісту встановлених нею термінів [2, р. 16]. Резюмуючи, що кваліфікація - це пошук компетентної норми права та/або визначення її мети/цілі, а тлумачення - це визначення понять, якими оперує обрана норма, В.В.Балдинюк зазначає, що коли йдеться про прив'язку колізійної норми, то кваліфікація і тлумачення переплітаються більш тісно, і виділити їх фактично неможливо [2, р. 17].

Як бачимо, в контексті роботи з обсягом колізійної прив'язки, В.В.Балдинюк намагається розмежовувати поняття кваліфікації і тлумачення, визнаючи, що коли йдеться про з прив'язку, вони "переплітаються" [2, р. 17]. Віддаючи належне науковій новизні та структурній оригінальності запропонованого підходу, зупинимось більш детально на зазначеній автором загальній меті процесу. А саме, на тому, щоб "віднайти застосовуване право". З цієї позиції центральним елементом в підході дослідника вбачається "визначення правової мети норми чи інституту", що на наш погляд, корелює з підходом до правової кваліфікації виходячи з функціонального призначення чи іншої норми. Останній розділяються, зокрема, і швейцарським дослідником Альфредом Е. вон Овербеком (Alfred E. von Overbeck), який є прибічником більш широкого погляду на кваліфікацію (розглядаючи її, як стосовно обсягу, так і стосовно прив'язки) [5, р. 91]. А приймаючи за мету (чи функціональне призначення) відповідної норми інтерес, що лежить в основі відповідної колізійної норми, бачимо чимало спільного і між підходами В.В.Балдинюка та німецького вченого Г.Кегеля (G.Kegel), на роботу якого посилаються, в свою чергу, А.Е. von Overbeck (зазначаючи її в якості окремого доктринального підходу до питання правової кваліфікації [5, р. 92] та вітчизняний В.В.Трутен

(як на таку, що розділяє значимість місця відшукування змісту іноземного права серед центральних питань в міжнародному приватному праві [1, р. 4]).

Окремим цікавим аспектом дослідження В.В.Трутеня є визначення встановлювання меж існування іноземного права ("шляхом розкриття ефекту елімінації"). Цей ефект, в свою чергу, передбачає, що вітчизняне право при застосуванні іноземного виключається "не в частині, що прямо застосовується", а "в частині, що встановлюється". А остання складається із більшого обсягу норм приватного права (аніж ті, "що прямо застосовуються"), включаючи додатково також і інші, неприватні норми. Основний фокус дослідження В.В.Трутеня обернено на виділення окремих стадій процесу застосування колізійних норм в рамках встановлювання змісту іноземного права [1, р. 9]. Окремо В.В.Трутень виділяє стадію "встановлення юридичної основи справи", розуміючи під цим "вибір і аналіз норми, що має застосовуватись". Посилаючись на відповідну специфіку міжнародного приватного права, дослідник аргументує, що "ці два поняття - застосування і вибір (відшукування) іноземного права - ставляться поряд", називаючи їх "взаємопоєднаними (амальгованими) проблемами міжнародного приватного права". При цьому В.В.Трутень наголошує, що "поняття встановлювання юридичної основи справи можна ототожнювати тільки з терміном встановлювання іноземного права", тоді як терміни "відшукування чи вибір" у контексті іноземного права називає "дещо вужчими, оскільки потрібно зважати також і на аналогію та тлумачення" [1, pp. 66-67].

Ведучи мову про "встановлення юридичної основи справи" [1, р. 66], на наш погляд, В.В.Трутень фактично передає зміст підходу до правової кваліфікації "la via media", представленого канадським науковцем J.Falconbridge, що згадано також в якості окремого доктринального підходу до питання правової кваліфікації в роботі А.Е. von Overbeck [5, р. 92]. Відповідно до підходу "la via media" предметом кваліфікації виступає не що інше, як юридичне питання ("legal question") чи суть питання ("question in issue"), що є результатом потреби у застосуванні відповідної колізійної норми до певного

фактичного складу (тобто, юридична конструкція, якою оперує обсяг колізійної норми – відповідно до розуміння автора). При цьому дослідник виходить з того, що сам предмет колізійної норми носить юридичну природу, а не фактичну, і сам проводить паралель [6, р. 111] між своєю категорією “юридичне питання” та поняттям узагальнених юридичних категорій “*notion de groupement*”, що виступаючи предметом колізійної норми (а відповідно і предметом правової кваліфікації) має юридичну природу за підходом французького дослідника P.Leraulle [7, р. 115]. Дослідник стверджував, що подібне групування правових категорій, якими оперує колізійна норма, є ні чим іншим, як поєднанням відповідним законодавцем своїх норм національного права за певною ознакою для посилання на них у колізійній нормі.

В науці висловлювались також підходи, за якими процес самого пошуку колізійної норми не передбачав, власне, правової кваліфікації, а лише процес її застосування до визначення іноземного права [8, р. 156]. Та іншими вченими висловлювались і протилежні погляди (що правова кваліфікація в міжнародному приватному праві має місце саме як первинна кваліфікація, що передує застосуванню колізійної норми) [9, р. 113], які підтримує і сам професор von Overbeck [5, р. 92].

То ж окреслюється окреме питання послідовного місця кваліфікації у процесі оперування з колізійною нормою. З цього приводу у своїй роботі [3, р. 163] дослідник R.Boukharі наводить приклади, коли: 1) кваліфікація має місце до (чи, краще сказати, для) застосування колізійної норми [6, 1]; 2) кваліфікація виступає своєрідним “містком” між питаннями факту і права, охоплюючись поняттям тлумачення; та 3) в процесі застосування колізійної норми кваліфікація йде за інтерпретацією [10].

Резюмуючи освітлені вище погляди видатних науковців різних часів і країн, автор схиляється до висновку, що кваліфікація, як і тлумачення, представляють собою своєрідний «місток між фактом і правом», рух по якому можливий в обох напрямках. При цьому визначальною характеристикою виступатиме сам вектор такого руху. Так, будучи спрямованим від факту до

права такий вектор представляє собою правову кваліфікацію, а у зворотному напрямку – тлумачення норми права.

Список використаних джерел

1. В. В. Трутень, «Встановлювання іноземного права в міжнародному приватному праві», Київський ун-т ім. Т.Г.Шевченка, Київ, 1996.
2. В. В. Балдинюк, «Забезпечення застосування колізійної норми: кваліфікація, відсилання, обхід закону в міжнародному приватному праві», Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка, Київ, 2008.
3. R. Boukhari, «La qualification en droit international privé», Les Cahiers de Droit, т. 51, № 1, pp. 159-193, Mars 2010.
4. В. І. Кисіль, «Дія і тлумачення колізійних норм», в Міжнародне приватне право. Підручник, А. С. Довгерт та В. І. Кисіль, Ред., Київ, Правова Єдність, 2012, р. 376.
5. A. E. Von Overbeck, «Les questions générales du droit international privé à la lumière des codifications et projets récents: cours général de droit international privé (Volume 176)», Collected Courses of the Hague Academy of International Law, pp. 9-185, 1982.
6. J. D. Falconbridge, «Conflict Rule and Characterization of Question (part 1)», Canadian Bar Revue, т. 30, № 2, pp. 103-118, February 1952.
7. P. Lepaule, Droit International Privé, Paris: Dalloz, 1948, p. 261.
8. A. Ferrer-Correia, «Les problèmes de codification en droit international privé», RCADI, т. 145, p. 156, 1975.
9. P. H. Neuhaus, Die Grundbegriffe des internationalen Privatrechts, 2nd edition ред., Tübingen, 1976.
10. M. K. Yasseen, «Principes généraux de droit international privé», Recueil des cours de l'Académie de droit international de La Haye, т. 116, pp. 383-491, 1965.

КОЛІЗІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Колізійним нормам сімейного права присвячений Розділ IX Закону «Про міжнародне приватне право», а питання майнових відносин подружжя врегульовується ст. 59-61 даного Закону. Зважаючи на диспозитивну природу сімейного права як галузі приватного права та загальновизнаний принцип свободи договору, законодавець у ст. 59 Закону в першу чергу передбачив можливість сторін здійснити вибір права, що застосовується до шлюбного договору. Така можливість повністю узгоджується з основоположним принципом міжнародного приватного права *lex voluntatis* (автономія волі), відповідно до якого у відносинах з іноземним елементом сторони можуть за взаємною згодою визначити застосовне право. Обране право поширюватиметься на дійсність договору та його тлумачення, права і обов'язки сторін, виконання договору, наслідки його невиконання чи неналежного виконання, припинення договору та наслідки його недійсності [1, с. 212].

При укладанні шлюбного договору сторони можуть підпорядкувати його лише одному з трьох правопорядків:

1. Право особистого закону одного з подружжя – відповідно до ст. 16 Закону особистим законом фізичної особи вважається право держави, громадянином якої він є (прив'язка *lex patriae*) [2]. Якщо ж один з подружжя є біпатридом, то його особистий закон визначатиметься за принципом найбільш тісного зв'язку через місця проживання чи місце основної діяльності особи. Особистим законом апатрида вважатиметься право держави, в якій особа має місце проживання, а за його відсутності – місце перебування; особистим законом біженця є право держави, в якій він має місце перебування.

* Аспірант кафедри міжнародного приватного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.ю.н., проф. Кисіль В.І.

2. Право держави, у якій один з них має звичайне місце перебування – тобто *lex domicilii* одного з подружжя.
3. Щодо нерухомого майна – право держави, у якій це майно знаходиться (*lex rei sitae*).

Вибір однієї з трьох опцій може бути здійснений не лише у шлюбному договорі, а й в будь-якій іншій угоді, в якій сторони явно виразили свою волю про обране право [3, с. 528]. Вибір правопорядку не з вищезазначеного списку може бути сприйнятий як обхід закону та потягти за собою нікчемність такого правочину. Обране зі згаданого переліку право припиняє застосовуватись або змінюється за згодою сторін у випадку зміни особистого закону чи звичайного місця перебування того з подружжя, до особистого закону або звичайного місця перебування якого було прив'язане обране право. Нове право застосовується до правовідносин з моменту укладення шлюбу, якщо сторони письмово не домовились про інше.

Питання вибору права вимагає високого рівня правової культури сторін та порушується сторонами досить рідко. З огляду на це, вітчизняний законодавець передбачив, що у разі відсутності вибору права подружжям майнові наслідки шлюбу визначаються правом, яке застосовується до правових наслідків шлюбу [2]. Відповідно до ч. 1 ст. 60 Закону правові наслідки шлюбу визначаються спільним особистим законом подружжя (тобто правом спільного громадянства), а за його відсутності – правом держави, у якій подружжя мало останнє спільне місце проживання, за умови, що хоча б один з подружжя все ще має місце проживання у цій державі, а за відсутності такого – правом, з яким обидва з подружжя мають найбільш тісний зв'язок іншим чином [2]. Варто нагадати, що відповідно до ст. 36 Сімейного кодексу «Правові наслідки шлюбу» шлюб є підставою для виникнення прав та обов'язків подружжя [4]. Оскільки права та обов'язки подружжя мають як майновий, так і немайновий аспект, поняття «правові наслідки шлюбу» (ст. 60 Закону) загалом є ширшим за поняття «майнові наслідки шлюбу» (ст. 61 Закону). Закон також дозволяє подружжю, що не має спільного особистого закону, обрати право, що буде

застосовуватися до правових наслідків шлюбу, якщо подружжя не має спільного місця проживання або якщо особистий закон жодного з них не збігається з правом держави їхнього спільного місця проживання. Коло правопорядків для вибору обмежено правом особистого закону одного з подружжя без застосування положення щодо особистого закону біпатридів.

За загальним правилом для вибору права не обов'язково укладати письмовий документ – достатньо лише явно виразити згоду, що в принципі може бути здійснено усно або шляхом конклюдентних дій (ч. 2 ст. 5 Закону). Разом з тим, ст. 62 Закону встановлює спеціальні вимоги, відповідно до яких *lex voluntatis* щодо правових і майнових наслідків шлюбу має бути здійснений у письмовій формі або ж явно впливати з умов письмового шлюбного договору. Укладена в Україні угода про вибір права має бути нотаріально посвідчена.

Коротко слід зупинитись на так званому застереженні про публічний порядок, при характеристиці якого 90% вітчизняних науковців згадують саме сімейне право. Відповідно до ст. 12 Закону норма права іноземної держави не застосовується у випадках, якщо її застосування призводить до наслідків, явно несумісних з основами правопорядку України [2]. У таких випадках застосовується право, яке має найбільш тісний зв'язок з правовідносинами, а якщо таке право визначити або застосувати неможливо – застосовується українське право. У той же час проста різниця у поглядах на правових інститут подружнього майна не може бути підставою для відмови у застосуванні іноземного права. Наприклад, якщо громадянка України та підданий Великобританії у своєму шлюбному договорі передбачили, що до майнових відносин подружжя застосовуватиметься англійське право (тобто особистий закон чоловіка), в якому передбачено роздільний режим майна подружжя, український суд при розгляді справи щодо спірної квартири в м. Києві не мають відмовляти у застосуванні права Англії з посиланням на те, що в Україні діє презумпція спільної сумісної власності подружжя.

Список використаних джерел

1. Міжнародне сімейне право: принципи та особливості колізійного і уніфікаційного регулювання: монографія / В.Я. Калакура. – К.: Алерта, 2017. – 434 с.

2. Закон України «Про міжнародне приватне право» [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>

3. Міжнародне приватне право: підручник / за ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. – 2-ге видання. – К.: Алерта, 2014. – 656 с.

4. Сімейний кодекс України [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

*Плющ Д.**

ВПЛИВ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ВІЙНИ З РОСІЄЮ НА ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З ЄС

Підписання угоди про Асоціацію України та ЄС принесло не лише позитивні наслідки, а й певні труднощі для економіки України: зростання рівня цін, втрата конкурентоспроможності певних галузей економіки, а також погіршення відносин з Російською Федерацією. Таким чином, досі триває торговельна війна України з Росією, що опосередковано впливає на інтеграційні процеси з ЄС.

Торговельна війна Росії проти України почалася в 2013 р. За 6 років Російська Федерація прийняла наступні міри стосовно українських товарів та виробників:

- введення санкцій проти українських продуктів харчування і металургії (введення мита на окремі позиції та підвищення вимог щодо якості продуктів: заборона імпорту шоколаду марки Roshen в 2013 р., блокування 40 т м'яса і ковбасних виробів в 2013-2014 рр., заборона імпорту молочних продуктів, зокрема, сиру, компаній «Рось», «Охтирський сиркомбінат», «Пирятинський сиркомбінат», «Гадячсир», «Золотоніський маслоробний комбінат», «Мілкіленд-Україна», «Миргородський сироробний комбінат», «Техмолпром» в зв'язку з невідповідністю технічним стандартам в 2014 р., заборона імпорту української картоплі в 2014 р., заборона імпорту консерв із риби, фруктів або овочів в зв'язку з невідповідністю норм щодо маркування, вмісту жирів, білків, вуглеводів, вітамінів та солі, зокрема, компаній «Верес», «Одеський

* Аспірантка кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.е.н., проф. Шнирков О.І.

консервний завод», «Ніжинський консервний завод», «Вінтар», «Альфа-Етекс», «Південний РКК» в 2014 р., заборони на імпорту одягу в 2014 р.) [1, 2, 3, 4, 5];

- зменшення обсягу квот на експорт товарів до Росії (в 2013 р. обсяг квот на безмитний імпорту труб було знижено з 300 тис. т до 120 тис. т.; накладання антидемпінгових мит на товари, що імпортуються з України понад зазначений обсяг квоти в 2014-2015 рр.) [6];

- затримка на кордоні на невизначений час і посилення перевірок українських товарів Митною службою Росії під час імпорту товарів в 2013 р., що призводило до зриву термінів поставок продукції, її псування або удорожчання, тобто зниження конкурентоспроможності [7];

- введення імпорту мит на товари з України, припинення дії зони вільної торгівлі України з Росією, підвищення цін на енергоносії, що експортуються до України в 2015-2017 рр. [8];

- ембарго на продукти харчування країн, які ввели санкції щодо Російської Федерації у відповідь на дії проти України, а саме проти США, Канади, Австралії, Норвегії, Албанії, Чорногорії, Ісландії, Ліхтенштейну до 31 грудня 2018 р.

В свою чергу, Україною офіційно було введено ряд наступних санкцій проти товарів з Росії:

- припинення співробітництва з Росією в научній, військово-технічній сфері, скасування безвізового режиму в 2014 р., що призвело до зменшення товарообігу в 4 рази в 2014 р.;

- введення антидемпінгових мит щодо товарів з Росії, зокрема, кругів шліфувальних, арматури, катанки, нітрату амонію, карбамідо-формальдегідної продукції;

- впровадження санкцій проти таких російських компаній як «Донспецстрой», «Мікас», «Пенетрон», «Будсервіс» та ін. в жовтні 2017 р. [9];

- продовжено дію постанови про ввізні мита на товари з Російської Федерації до 31.12.2018 р;

- введено ембарго на ряд товарів з Росії, а з 31 березня 2018 р. заборонено імпорт ще й таких товарів як сульфат амонію, суміші нітрату амонію, поліетилен та полівінілхлорид [10].

Також, Україна заручилася підтримкою ЄС та в 2016 році подала позов до СОТ з скаргою щодо порушення умов торгівлі Російської Федерації у відношенні до України. Також, країни ЄС наклали ряд економічних санкцій проти Росії в знак протесту проти дій на Сході і підтримки позицій України, внаслідок чого економіка Російської Федерації втратила більше 56 млрд. дол. США у 2014-2017 рр. [11].

Загалом, в 2017 році експорт товарів і послуг до Російської Федерації зменшувався, а до країн ЄС, навпаки, збільшувався. Загалом, товарообіг Росії з Україною впав в 2 рази з 2013 по 2015 рр., проте вже в 2017 році збільшився на 29% порівняно з попереднім, що є наслідком блокування східних регіонів України і неможливості їх торгівлі в межах України. В той же час, протягом 2013-2017 рр. спостерігалось постійне збільшення обсягів торгівлі з ЄС, лише в 2017 р. товарооборот виріс на 28% [12].

Таким чином, торговельна війна Російської Федерації з Україною спричинили переорієнтацію на європейські ринки в умовах створення зони вільної торгівлі з ЄС. Також, на фоні погіршення відносин з Росією можна спостерігати покращення стосунків з ЄС, підтвердженням чого є введення ряду економічних санкцій ЄС проти Росії у відповідь на дії проти України. Загалом, спостерігається поступове зближення відносин з ЄС: на сьогодні ЄС є основним торговельним партнером України.

Список використаних джерел

1. Постанова «Про заборону ввезення сирних продуктів виробництва України» від 13.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rosпотреbnadzor.ru/about/info/news/news_details.php?ELEMENT_ID=2486

2. Постанова «Про обмеження допуску окремих видів товарів легкої промисловості іноземного виробництва до закупівель для федеральних потреб»

від 15.08.2014 р. №791 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://government.ru/docs/14331/>

3. Росія заборонила ввозити українські цукерки "Roshen" [Електронний ресурс] // Захід. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: https://zaxid.net/rosiya_zaboronila_vvoziti_ukrayinski_tsukerki_rozhen_n1290273.

4. Росія заблокувала ввезення 40 тонн українського м'яса [Електронний ресурс] // Захід. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: https://zaxid.net/rosiya_zablokuvala_vvezennya_40_tonn_ukrayinskogo_myasa_n1314983

5. Набула чинності заборона на ввезення до Росії овочевих і рибних консервів з України [Електронний ресурс] // Захід. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: https://zaxid.net/nabula_chinnosti_zaborona_na_vvezennya_do_rosiyi_ovochevih_i_ribnih_konserviv_z_ukrayini_n1316665

6. Росія не продовжила Україні квоти на постачання труб [Електронний ресурс] // Захід. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: https://zaxid.net/rosiya_ne_prodovzhila_ukrayini_kvoti_na_postachannya_trub_n1289439

7. Росія блокує український експорт, - Федерація роботодавців [Електронний ресурс] // Захід. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: https://zaxid.net/rosiya_blokuye_ukrayinskiy_eksport__federatsiya_robotodavtsiv_n1291398

8. Указ «Про припинення Російською Федерацією дії Договору про зону вільної торгівлі щодо України» від 16.12.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://static.kremlin.ru/media/acts/files/0001201512160035.pdf>

9. З 9 грудня Україна запроваджує санкції проти 18 російських компаній в тому числі і “продукти” (перелік) [Електронний ресурс] // Захід. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://zaxid.media/news/4192711>

10. Постанова «Про заборону ввезення на митну територію України товарів, що походять з Російської Федерації» від 30.12.2012 р. № 1147 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1147-2015-%D0%BF>

11. ЄС приєднається до позовів, які Україна подала у СОТ проти РФ, – Мінагрополітики [Електронний ресурс] // Захід. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://zaxid.net/yes_priyednayetsya_do_pozoviv_yaki_ukrayina_podala_u_sot_proti_rf__minagropolitiki_n1405348

12. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

НЕКОНТРОЛЬОВАНІ МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЯК РЕЗУЛЬТАТ "UPSIDE-DOWN GLOBALIZATION" НА ТЕРИТОРІЇ ЄС

За останні два десятиліття держави Європейського Союзу стали центром глобальної міграції внаслідок дешевої робочої сили. Це ситуація, коли з "периферійних країн" люди мігрують до більш розвинутих (Додаток 1), С. Бенгабіт назвав цей процес "upside-down globalization" ("перевернутою глобалізацією") [1].

Несприятлива демографічна ситуація майже у всіх країнах Європейського Союзу та дефіцит робочої сили, що є важливим фактором майбутнього економічного процвітання цих країн, стали основним джерелом імміграції на європейський ринок праці. Але економічний потенціал можна плавно реалізувати лише в тому випадку, якщо іммігранти з інших країн будуть більш успішними в інтеграції до приймаючої країни. У зв'язку з цією проблемою Рада Європейського Союзу у листопаді 2004 року прийняла загальні для всіх країн основні принципи інтеграційної політики іммігрантів в Європейському Союзі [2].

Ці принципи реалізуються державам-членам Європейського Союзу за допомогою різних програм інтеграції на національному рівні. Вони отримують дуже сильне фінансування з фондів ЄС, таких як, наприклад, Європейський фонд інтеграції іммігрантів, які не є членами ЄС, впродовж останніх п'яти років - 825 мільйонів євро, або Європейський фонд допомоги біженцям - 650 мільйонів євро за той ж самий період.

За підрахунками Агенції з охорони зовнішніх кордонів країн-членів Європейського союзу FRONTEX (European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union), з початку 2016 року до країн ЄС вже прибуло понад 1,2 млн

* Аспірант кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.екоп.н., доц., Стаканов Р.Д.

мігрантів. У той же час, за даними Міжнародної організації з міграції (International Organization for Migration), до Європи у 2016 році прибуло понад 907 тис. мігрантів, з них морським шляхом – до 880 тис.

Слід підкреслити, що потоки мігрантів, що прибувають до країн південного узбережжя Європи (Італія, Франція та Іспанія) через Південне Середземномор'я (до 144 тис. осіб), у рази менші за ту їхню кількість, що переправляються із Сирії через Туреччину та Егейське море до Греції (більше 750 тис. осіб) [3].

Кількість біженців, що перебувають біля кордонів Євросоюзу досягла ще в липні 2016 року рекордних 107 тисяч осіб. Це найвищий показник з 2008 року, відколи почали вести підрахунки у сфері міграційних тенденцій на території Європейського Союзу. Лише в Німеччині кількість мігрантів, що претендують на політичний притулок становила 750 тисяч осіб [4].

Якщо ми вважаємо, що в Європейському Союзі проживають понад 32,4 млн. іммігрантів з третіх країн (що становить приблизно 6,5% від загальної чисельності населення), а демографічний розвиток спрямований на збільшення цієї частини населення Європи, то питання про інтеграцію іммігрантів стає життєво важливим. Якщо Європа хоче скористатися цією ситуацією, вона повинна бути активно залучена до ефективної інтеграції для створення справді багатокультурного європейського суспільства [5].

Імміграційні потоки мають свої особливості в різних країнах. У кожній країні та в кожному регіоні вони потребують власних рішень, беручи до уваги специфіку приймаючих країн та потоків іммігрантів. ЄС у цьому контексті може встановлювати лише загальні принципи інтеграційної політики, контролювати успіх чи невдачі інтеграційних заходів та надавати інформацію про найкращий досвід конкретної країни чи регіону. Але кожна ситуація повинна розвиватися індивідуально, з урахуванням особливостей. Наприклад, в деяких регіонах на першому місці стоять питання підвищення рівня освіти іммігрантів, де-небудь є питання про відсутність у значній кількості громадян можливостей для працевлаштування у себе на батьківщині, також економічна

нестабільність, що спостерігається на території значної кількості країн Близького Сходу або соціальна несправедливість, яка панує в східних країнах, природні катаклізми, що загрожують здоров'ю та життю і які спостерігаються на території багатьох східних країн та висока ймовірність опинитися в епіцентрі воєнних дій [6]

Можливо також буде корисно встановити зв'язки з організаціями та спільнотами іммігрантів між урядами країн, з метою поліпшення соціально-економічної ситуації в країнах походження та запобігання або принаймні зменшення подальших міграційних потоків. Справді, в ЄС є не тільки іммігранти, які протягом тривалого часу (або постійно) пов'язують своє життя з приймаючою країною, але багато хто звертаються щодо постійного проживання на новій батьківщині. Значна частина іммігрантів в державах-членах Європейського Союзу тимчасова, і в залежності від розвитку політичних та економічних умов у їх країнах походження збирається повернутися, оскільки вони не налаштовані на інтеграцію [7].

Список використаних джерел

1. Benhabib S. The Claims of Culture The Claims of Culture: Equality and Diversity in the Global Era, Princeton, NJ: Princeton University Press, 2002.
2. Council of the European Union, Press Release 2618th Council Meeting Justice and Home Affairs, Brussels // http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/jha/82745.pdf#zoom=100
3. "Міграційні страхи" Європи : погляд з України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bintel.com.ua/uk/article/01-Migration+fears/>
4. "Міграційна катастрофа" у Європі як ключове випробування для європейської єдності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ipress.ua/articles/migratsiyuna_katastrofa_u_yevropi_yak_klyuchove_vyprobuvannya_dlya_ievropeyskoi_iednosti_136868.html
5. Державна служба статистики України. Статистична інформація. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

6. Неконтрольована міграція як загроза безпеці країн ЄС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: journals.iir.kiev.ua/index.php/knu/article/download/3237/2910

7. Engels D., Koeller R. Zweiter Integrationsindikatorenbericht. Koeln/Berlin: Institut für Sozialforschung und Gesellschaftspolitik, Dezember 2011.

Додатки

	Всього мігрантів (тис.)	Громадяни ЄС (тис.)	Громадяни інших країн (тис.)
Бельгія	146,6	17,9	127,7
Болгарія	25,2	10,7	14,4
Чехія	29,6	4,5	25,1
Данія	78,5	19,8	58,7
Німеччина	1543,8	87,4	1433
Естонія	15,4	8	7,4
Ірландія	76,9	18,8	58,1
Греція	64,4	30,5	34
Іспанія	342,1	52,1	290
Франція	363,9	131,2	232,7
Хорватія	11,7	6,5	5,2
Італія	280,1	31,1	250
Кіпр	15,2	3,2	12
Латвія	9,5	5	4,5
Литва	22,1	18,4	3,7
Люксембург	23,8	1,2	22,6
Угорщина	58,3	32,6	25,8
Мальта	12,8	1,6	11,2
Нідерланди	166,9	39,2	126
Австрія	166,3	9,4	156,5

Польща	218,1	84,88	133,3
Португалія	29,9	14,9	14,9
Румунія	132,8	115,5	17,2
Словенія	15,4	22,8	12,7
Словаччина	7	3,2	3,8
Фінляндія	28,7	7,3	20,8
Швеція	134,2	20,4	113,4
Великобританія	631,5	83,6	547,8
Ісландія	5,6	1,8	3,9
Ліхтенштейн	0,7	0,2	0,5
Норвегія	60,8	6,9	53,9
Швейцарія	153,5	26	127,6

Додаток 1. Міграція за громадянством

РИНОК ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ПРОЯВ ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Світ змінився. Протягом 10-х років ХХІ у сучасних міжнародних економічних відносинах формується новий тип укладу фінансового ринку, який базується на нових технологіях та, ймовірно є втіленням шостого технологічного укладу.

Мета роботи — визначення основ фінтеху як нового етапу розвитку фінансового сектора, втілення шерингової економіки.

Вперше термін «Індустріальна революція» 4.0 набув широкого вжитку після Ганноверського ярмарку 2011 року. Тоді представники групи *Industrie 4.0* виступили з ініціативою підвищення конкурентоздатності німецької економіки. Хенінг Кагерманн, Вольф-Дітер Лукас та Вольфганг Уолстер, показали своє бачення того, як відбуватиметься зміна парадигми в галузях. Вони стверджували, що протягом поточного десятиріччя нові бізнес-моделі стануть можливими на основі кіберфізичних систем [1].

Цифрова обробка виробничих установок і промислових продуктів за допомогою повсякденних продуктів з інтегрованими можливостями пам'яті та зв'язку, широке використання Інтернету, віддалених баз даних, сенсорів, поширення інтелектуальних програмних систем створило міст між віртуальним й реальним світом за допомогою тонкої синхронізації. Після етапу промислової автоматизації, який був притаманний Третій промисловій революції, цей процес трансформації тепер включає в себе розробку більш розумного спостереження і автономних процесів прийняття рішень для управління і оптимізації управління компаній і цілих мереж.

* Аспірант кафедри міжнародних фінансів Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.е.н., проф. Сніжко О.В.

Не тільки у промисловості, але й передусім у фінансах це явище призвело до зрушення парадигми.

Фактично в міжнародних фінансах це призвело до нової галузі, яка отримала назву FinTech (financial technologies). Це галузь, яка складається з компаній, які використовують нові технології та інновації й стають конкурентами традиційних постачальників фінансових послуг — банків, страхових компаній тощо.

Ключові складові Індустрії 4.0 [2] притаманні й Фінтеху. Це:

- кіберфізичні системи — вбудовані комп'ютерні і мережеві технології, що дозволяють спостерігати і керувати процесом фізичного виробництва і отримувати зворотню інформацію;
- Інтернет речей (IoT) — поєднання різних пристроїв (девайсів) через Інтернет, що уможлиблює їхню взаємодію між собою для досягнення спільних цілей;
- Інтернет послуг — надання послуг постачальниками через Інтернет;
- Розумний завод — обладнання на якому автоматизоване, управляється комп'ютером і яке може отримувати зворотню інформацію про стан об'єкта у фізичному просторі за допомогою сенсорів.

Аналітики E&Y, посилаючись на дані CB Insights, підраховали, що ємкість ринку фінансування компаній фінансових технологій становила 14,7 млрд доларів США у 2015 році та 13,1 млрд доларів США у 2016 році. Базуючись на даних по 20 провідних ринках, аналітики підраховали, що рівень проникнення фінтеху є найвищим в Китаї (69%). В першій п'ятірці також Індія (52%), Великобританія (42%), Бразилія (40%), Австралія (37%) [3]. Відсоток означає питому вагу тих людей, хто користується FinTech-технологіями у загальній масі активного населення в сфері цифрових технологій. В цілому E&Y визначила глобальний рівень проникнення нових фінансових технологій на рівні 33% за підсумками 2017 року.

Аналітики KPMG вважають, що обсяг вкладень в FinTech сягнув 2017 року 31 млрд доларів США [4].

Аналіз даних показує, що обсяг ринку фінансових технологій вже сьогодні складає щонайменше сотні мільярдів доларів США по всьому світу та зростає в останні роки темпами, схожими на геометричну прогресію. Вочевидь, фінансовий ринок близький до проходження точки біфуркації та масової імплементації нових технологій, притаманних Індустрії 4.0.

Головною відмінною рисою є здатність FinTech-компаній створювати інновації. Найбільш перспективними фінансовими технологіями вважаються: хмарні технології, великі дані (BigData) і аналіз даних, розподілені реєстри, мобільні технології, штучний інтелект, роботизація, біометрія.

Найбільшою мірою розвиток фінансових технологій модернізує традиційні фінансові послуги та продукти в таких царинах:

- платежі і перекази: сервіси онлайн платежів, сервіси онлайн перекладів, P2P-обмін валют (переклади між фізичними особами), сервіси B2B-платежів і переказів (перекази між юридичними особами), хмарні каси і смарт-термінали, сервіси масових виплат;
- фінансування: P2P-споживче кредитування, P2P-бізнес-кредитування, краудфандінг;
- управління капіталом: робоедвайзінг, програми і додатки з фінансового планування, соціальний трейдинг, алгоритмічна біржова торгівля, послуги цільових накопичень.

Відповідно до каталогу “Фінтех в Україні”, підготовленого за сприяння Проекту USAID “Трансформація фінансового сектору”, в Україні налічуються десятки фінтех-компаній. В той же час, розподіл за напрямками в цілому відповідає світовому ландшафту: найбільше фінтех-компаній зайняті у сфері платежів (31,6%), трохи меншу частку займають компанії, зайняті в інфраструктурних рішеннях (19,3%). І останній найбільший сектор — це кредитування (14%).

Як свідчить дослідження, ринок фінтеху в Україні досить молодий: лише 40% компаній були засновані до 2015 року. В той же час суттєва більшість, а

саме 84% фінтех-провайдерів, вже склалися як самостійні компанії і пропонують ринку свої продукти та послуги [5].

Висновки. Фінтех — це фактично новий предмет досліджень міжнародних фінансів, нова сторінка у розвитку сучасної людської цивілізації.

Вже скоро традиційні оператори фінансового ринку не будуть в змозі доганяти мінливий ринок. Це призводитиме до тектонічних змін у галузі. Як зазначають Сюзанна Чішті та Януш Барберіс, виживатимуть сервіси, що здатні спрощувати життя. Можливо, допускають вони, для цього буде потрібно поєднати фінтех з іншими областями знань. Автори не виключають, що банк недалекого майбутнього не тільки зберігатиме гроші, а й інші цінності. Починаючи від історії хвороби і заповіту до біометричних даних для запуску автомобіля [6].

Своє чергою, банки та інші діючі фінансові посередники намагатимуться використовувати свої конкурентні переваги у вигляді фронт-офісів, клієнтських баз, комплексів з обробки баз даних та потужних служб безпеки для пропонування комплексних рішень на стику фінансових та цифрових технологій.

Список використаних джерел

1. H. Kagermann, W.-D. Lukas, W. Wahlster. Industrie 4.0: Mit dem Internet der Dinge auf dem Weg zur 4. industriellen Revolution // VDI nachrichten, Ausgabe 13, April 1, 2011.

2. Mario Hermann, Tobias Pentek, Boris Otto. Design Principles for Industrie 4.0 Scenarios: A Literature Review // Technische Universitat Dortmund, Working Paper No. 01 / 2015.

3. EY FinTech Adoption Index 2017 (The rapid emergence of FinTech)
[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-fintech-adoption-index-2017/\\$FILE/ey-fintech-adoption-index-2017.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-fintech-adoption-index-2017/$FILE/ey-fintech-adoption-index-2017.pdf)

4. Global fintech funding tops US\$31B for 2017 — fueled by US\$8.7B in Q4: KPMG’s Pulse of Fintech report, 13 February 2018 <https://home.kpmg.com/xx/en/home/media/press-releases/2018/02/global-fintech-funding-tops-us-31b-for-2017-fueled-by-us-in-q4-kpmg-pulse-of-fintech-report.html>

5. Сергій Паперник. Fintech – актуальні тенденції на найближчі 3 роки // «Юридична Газета», №10 (612) від 6 березня 2018 р.

6. Susanne Chishti, Janos Barberis. The FINTECH Book: The Financial Technology Handbook for Investors, Entrepreneurs and Visionaries // John Wiley & Sons, 2016, 312 pages.

**МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС. ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІКА
МАЙБУТНЬОГО: ЦИФРОВА, КРЕАТИВНА, ІННОВАЦІЙНА
ЕКОНОМІКА ВПЛИВУ ТА ШЕРИНГОВА ЕКОНОМІКА**

*Бех К.**

**МЕТОДИ АНАЛІЗУ УПОДОБАНЬ СПОЖИВАЧІВ В УМОВАХ
ГЛОКАЛЬНИХ РИНКІВ**

Існують кількісні та якісні методи аналізу маркетингової інформації. Кількісні методи дозволять всебічно узагальнити та систематизувати отриману інформацію, тому вони якнайкраще підходять для аналізу результатів анкетних опитувань. Зокрема, часто застосовують варіаційний, дискримінантний, дисперсійний, кластерний, регресійний, факторний методи тощо. У випадку відсутності кореляційного зв'язку між відповідями на досліджувані питання, доречним є застосування саме кластерного аналізу, який дозволяє групувати дані за певними ознаками та використовувати отримані результати для визначення найбільш оптимальної та найбільш ефективної диверсифікації маркетингових засобів. Якщо у корпорації є різні варіанти реклами продукту (послуги), основані на різних людських цінностях, і корпорації потрібно визначити, яка з реклам краще підходить для якої країни, кластерний аналіз на основі даних відповідних анкетних опитувань у різних країнах дозволить чітко згрупувати досліджувані країни за уподобаннями (цінностями) споживачів. А застосування правильних маркетингових засобів для кожної з країн, в свою чергу, дозволить корпорації збільшити обсяги продажів своїх товарів (послуг) в кожній окремій країні та максимізувати прибуток в умовах глокальних ринків.

Застосуємо кластерний аналіз для дослідження відповідей респондентів з різних країн на питання Світового дослідження цінностей («World Values Survey»), яке проводиться Асоціацією світового дослідження цінностей («World Values Survey Association»). На сайті даної міжнародної організації ([1])

* Аспірантка кафедри міжнародного бізнесу Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: к.е.н., проф. Мазуренко В.П.

доступні дані, зібрані за 2010-2014 роки, по 60 країнам. Для аналізу було обрано дані щодо відповідей респондентів з країн, які геополітично повністю або частково відносяться до Європи й дані про які доступні на сайті Світового дослідження цінностей, по двом питанням:

1. Наскільки для Вас важливо гарно проводити вільний час і «балувати» себе?

2. Наскільки для Вас важливо дотримуватись загальноприйнятих правил поведінки та уникати вчинків, які можуть бути засуджені іншими людьми?

Так як кожне з даних питань мало по 6 варіантів відповідей відповідно до різних мір важливості, результати відповідей по кожній країні й по кожному питанню автором було переведено в нормований середній бал (табл. 1).

Таблиця 1

Нормовані середні бали результатів відповідей респондентів з різних країн на два питання зі Світового дослідження цінностей

№	Країна	Нормований середній бал результатів відповідей на питання №1	Нормований середній бал результатів відповідей на питання №2
1	Азербайджан	0,36	0,58
2	Білорусь	0,22	0,48
3	Вірменія	0,03	0,61
4	Грузія	0,18	0,73
5	Естонія	0,27	0,48
6	Іспанія	0,44	0,62
7	Казахстан	0,24	0,51
8	Кіпр	0,16	0,64
9	Нідерланди	0,30	0,33
10	Німеччина	0,42	0,35
11	Польща	0,21	0,52
12	Росія	0,47	0,58
13	Румунія	0,23	0,62
14	Словенія	0,43	0,58
15	Туреччина	0,53	0,58
16	Україна	0,19	0,50
17	Швеція	0,39	0,34

Джерело: складено автором на основі даних [1]

Коефіцієнт кореляції між даними двома величинами дорівнює -0,22, що

виключає застосування регресійного аналізу, проте дозволяє використовувати кластерний аналіз. У розрахунках автором було використано формулу знаходження звичайної Евклідової відстані за принципом «найближчого сусіда». У результаті розрахунків отримано 5 основних кластерів (рис. 1, 2):

- кластер №1: Азербайджан, Іспанія, Росія, Словенія, Туреччина;
- кластер №2: Білорусь, Естонія, Казахстан, Польща, Україна;
- кластер №3: Вірменія;
- кластер №4: Грузія, Кіпр, Румунія;
- кластер №5: Нідерланди, Німеччина, Швеція.

Різниця між кластерами відображена в табл. 2.

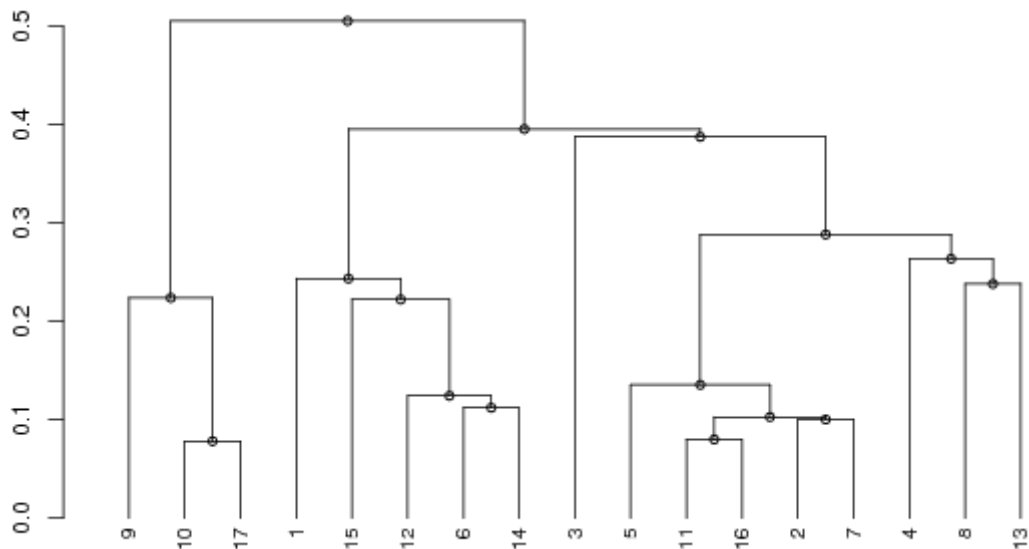

Рис. 1. Дендрограма, яка відображає результати кластерного аналізу країн, зазначених у табл. 1

Джерело: складено автором на основі даних з табл. 1

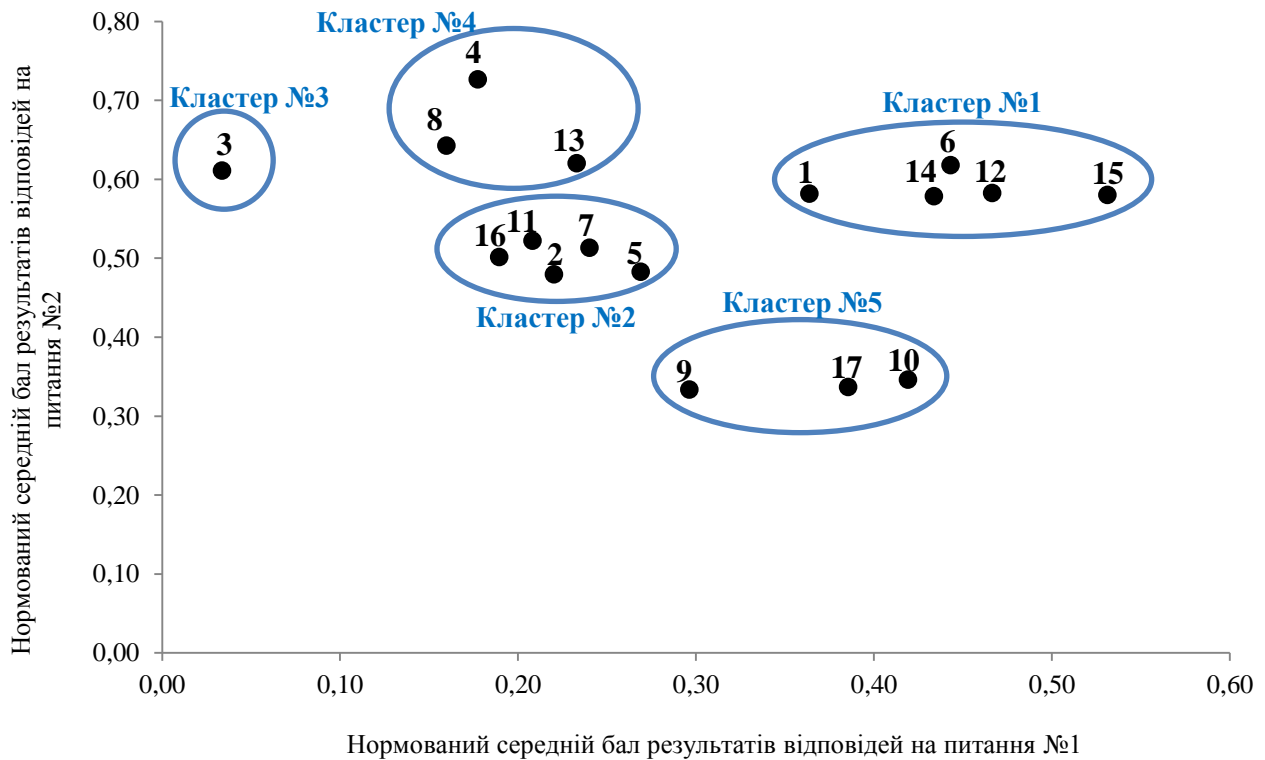

Рис. 2. Точкова діаграма, яка відображає результати кластерного аналізу країн, зазначених у табл. 1

Джерело: складено автором на основі даних з табл. 1

Таблиця 2

Різниця між кластерами країн за нормованими середніми балами результатів відповідей на питання №1 і №2

		Нормований середній бал результатів відповідей на питання №1		
		Високий	Середній	Низький
Нормований середній бал результатів відповідей на питання №2	Високий	Кластер №1	Кластер №4	Кластер №3
	Середній	X	Кластер №2	X
	Низький	Кластер №5	X	X

Джерело: складено автором на основі даних з табл. 1

З табл. 2 видно, що для країн кластера №1 однаково важливі і питання №1, і питання №2. Для країн кластера №5 важливе питання №1, проте менш

важливе питання №2. Для кластера №3 важливе питання №2, але менш важливе питання №1. Водночас немає кластерів, яким би були неважливі обидва питання.

Результати проведеного кластерного аналізу показали, що є країни, жителям яких гарно проводити свій вільний час і «балувати» себе важливіше, ніж дотримуватись загальноприйнятих правил поведінки та уникати вчинків, які можуть бути засуджені іншими людьми. Існують країни, жителям яких важливіше дотримуватись загальноприйнятих правил поведінки. Є й країни, жителям яких однаково важливо і гарно проводити вільний час, і уникати вчинків, які можуть бути засуджені іншими людьми. Ця інформація може використовуватися корпораціями, які ведуть свою діяльність у різних країнах. Наприклад, слогани та рекламні кампанії одного і того ж товару (або однієї й тієї ж послуги) у різних країнах можуть змінюватися корпораціями залежно від уподобань і цінностей жителів певних країн.

Отже, кластерний аналіз – один із ефективних методів аналізу маркетингової інформації. Залежно від виявлених уподобань і цінностей жителів різних країн, корпорації можуть змінювати маркетингові заходи в цих країнах таким чином, щоб в умовах глокальних ринків збільшити продажі своєї продукції та максимізувати прибуток.

Список використаних джерел

1. Online Data Analysis. World Values Survey Wave 6: 2010-2014 [Electronic resource]. – Available from: <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSONline.jsp>.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

Економічна трансформація початку ХХІ століття проявляється в становленні постіндустріального економічного способу виробництва, характерною ознакою якого є інноваційність розвитку, що “охоплює усі компоненти соціально-економічної системи – соціум, економіку та державу” [1, с.109]. Перехід до постіндустріального суспільства визначає, що домінуючим виробничим ресурсом стає інформація і знання, як головні джерела науково-технічного прогресу, а інвестиції в нематеріальні активи, зокрема, людський капітал – основою конкурентоспроможності. На етапі становлення інноваційної економіки все в більшій мірі виникає, і буде продовжувати виникати потреба в розробці нових теоретичних, методологічних, методичних і практичних методів і підходів активізації, раціонального і ефективного використання креативно-інтелектуального людського потенціалу як головного джерела, стратегічного інструменту ефективного використання головної продуктивної сили людини в постіндустріальному суспільстві.

Головну цінність креативної економіки становить не традиційний капітал, а інтелектуальний (людський капітал та капітал знань). Поняття людського капіталу популяризовано в економічній літературі працями лауреатів Нобелівської премії Г.Беккера, Т.Шульца, Дж.Мінцера та інших. Поєднання наукового знання (і самого процесу генерації ідей) з можливостями інформаційних технологій переводить проблему нематеріальних ресурсів на якісно новий рівень, коли знання, як і інші ресурси, набувають, створюють, систематизують і використовують для вирішення поточних і стратегічних завдань.

Становлення постіндустріальної економіки є тривалим і суперечливим процесом. Зокрема, труднощі в концептуальному плані підтверджуються

* Здобувач кафедри міжнародного бізнесу Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: к.е.н., проф. Мазуренко В.П.

паралельним використанням в сучасній економічній літературі таких понять як інформаційна економіка, сервісна, інноваційна, креативна та економіка знань і, найчастіше, їх відносять до соціально-економічної сутності поняття “постіндустріальна економіка”. Втім, сучасна економіка та суспільство в розвинутих країнах набувають все більшої креативності, яка стає основним джерелом економічної цінності. В структурі суспільного багатства зростає доля таких позаекономічних складових як наука, освіта, екологія, людський ресурс, охорона здоров’я. Головними продуктами креативного виробництва стають нові ідеї та інновації в різних галузях людської діяльності, а інтелектуальна власність – найбільш цінний економічний ресурс. На думку багатьох науковців, креативна економіка стає і набуває подалі одну із головних форм соціально-економічного розвитку, оскільки саме вона буде тим механізмом, що сприятиме розкриттю творчої енергії людей в нових соціально-економічних умовах постіндустріального суспільства.

Оскільки креативну економіку відрізняє неперервний інноваційний розвиток, такі дослідники як Т.Амабіле, С.Тейлор, Д.Гілфорд, Е.Торренс, В.Франкл та інші, розглядають креативність як інноваційний ресурс розвитку економіки. Засновником інтелектуальної теорії креативності є американський психолог П.Дж.Гілфорд. На думку вченого креативність багатовимірна і включає в себе готовність ризикувати, розвинену інтуїцію, вміння швидко переключатися з одного об’єкта на інший, знаходити рішення виникаючих соціальних і економічних завдань. Під креативом Дж. Гілфорд розуміє наступні категорії: креативність як властивість особистості; креативність як принцип організації системи (організації, економіки, суспільства); креатив як процес створення нового і оригінального; креатив як продукт креативного процесу [2]. С.Тейлор, як і Д.Гілфорд, розглядає креативність не як єдиний фактор, а як сукупність здібностей, кожна з яких може бути представлена в різному ступені при вирішенні завдань [3]. На думку Е.Торренса, креативністю є здатність до загостреного сприйняття недоліків, проблем, прогалин в знаннях, в процесі ідентифікації недостатньої інформації [4].

Незважаючи на різні підходи до визначення сутності поняття креативності, авторами виокремлюється зв'язок з винаходом нового, тобто інноваційного, для задоволення соціально-економічних потреб суспільства. Означена теза вказує на те, що задоволення зростаючих сучасних потреб постіндустріального суспільства може здійснюватися на основі інноваційних процесів та оновлення технологій. Отже креативність є специфічним соціально-економічним ресурсом, який за певних умов розвитку суспільства (знання, інформація), трансформується в інноваційний ресурс як складова економічного ресурсу суспільного виробництва.

При такому підході на перший план виступає не володіння знаннями, а здатність до їх створення, інакше кажучи, які мають інтелектуально-креативний ресурс. Відтак креативну економіку відрізняє неперервний інноваційний розвиток, опора на людський капітал, інвестиції в нові технології та проектні розробки тощо. Креативна економіка пропонує новий тип економічної залежності, яку Д.Хокінс виразив формулою: $KE = TP - T$, де KE – креативна економіка; TP – творчий продукт; T – кількість фінансових трансакцій [5, с.101]. На думку вченого, особливість креативної економіки проявляється в системі специфічних соціально-економічних відносин між власне економікою і творчим підходом до її розвитку і вдосконалення. В кінцевому підсумку, це призводить до становлення і розвитку нового креативного сектора постіндустріальної економіки, в основі якого лежить інтенсивне використання творчих та інтелектуальних ресурсів [5].

Інший підхід до визначення сутності поняття “креативна економіка” подано в праці Р.Флоріда “Креативна економіка”. Автор специфіку креативної економіки виокремлює за ознакою професії, роду занять робітників в креативній індустрії [6, с. 61].

Формування креативної економіки є складним багатоплановим та тривалим процесом, що проявляється у різноманітних напрямках соціально-економічного розвитку. Вона є мотиватором, що забезпечує привабливість

інвестиційного клімату, модернізацію сфер освіти та науки, розвиток специфічних напрямів соціальної сфери тощо.

Список використаних джерел

1. Завадовский В.В. Технология управления инновационным процессом // *Инновации*. – 2008. – №3. – С. 108-115.
2. Гилфорд Дж. Три стороны интеллекта // *Психология мышления*. – М.: Прогресс, 1971. — 14 с.
3. Taylor C.W. Various approaches to and definitions of creativity// R.Sternberg, T.Tardif (eds.) *The nature of creativity*. – Cambridge: Cambr.Press, 1988. – P. 429-446.
4. Torrance E.P. The nature of creativity as manifest in the testing// R.Sternberg, T.Tardif (eds.) *The nature of creativity*. – Cambridge: Cambr.Press, 1988. – P. 43-75.
5. Хокинс Дж. Креативная экономика. Как превратить идеи в деньги. – М.: Издательский дом «Классика-XXI», 2011. – 205 с.
6. Флорида Р. Креативный класс: люди, которые меняют будущее. Пер. с англ. – М.: Издательский дом «Классика-XXI», 2005. – 421с.

МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЯ ТА КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

*Матчук Я.**

ПРОГРАМНО-ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСАД ЦИФРОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ

Інформаційна свобода та відкритість є однією з ключових вирашних характеристик мережі Інтернет. Держави зацікавлені у використанні цієї особливості з метою досягнення значного охоплення аудиторії та розбудови власного іміджу в Інтернет-просторі, що також змушує їх вести свою політичну комунікацію в режимі інформаційної відкритості. У сучасному суспільстві можемо прослідкувати наступні тенденції: вимога комплексності політичної комунікації задля ефективності побудови іміджу держави та інтегрована форма політичної комунікації за допомогою одночасного залучення різних засобів взаємодії [1].

Відтак, виходячи із вищевказаного, завдяки мережевим технологіям та їхній здатності синтезувати особистісний, груповий та масовий типи комунікацій, з'являється унікальний та принципово новий вид політичної комунікації, що базується на різноманітності своїх форм та використанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [2]. Можна зробити висновок про зростаючу популярність та ефективність такого каналу, як мережа Інтернет загалом, внаслідок чого активізується використання цього каналу державами, а тому відбувається активний розвитку новітньої сфери – цифрової дипломатії як різновиду дипломатичної діяльності держави, що має на меті побудову позитивного іміджу держави та міжнародного авторитету, представлення національних інтересів та ключових цілей зовнішньої політики, просування національних цінностей за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій [3].

* Аспірантка кафедри міжнародної інформації Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник:, д.політ.н., доц. Піпченко Н.О.

На практиці виділяємо такі прояви цифрової дипломатії як веб-сторінки державних установ, зокрема зовнішньополітичного відомства та дипломатичних представництв держави в інших країнах, веб-сайти або портали, які відіграють роль основного джерела інформації про державу та заповнення інформаційного простору публікаціями, новинами, подіями тощо, розсилки електронною поштою.

Наразі в Україні немає комплексного закону або програми здійснення цифрової дипломатії, проте вона надає ефективні інструменти для втілення положень ключових законів, таких як Закон України про дипломатичну службу (у статті 5 серед основних функцій дипломатичної служби зазначається «розповсюдження інформації про Україну за кордоном») [4], Постанови Кабінету міністрів України Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України (у пункті 2 серед основних завдань МЗС - «сприяння входженню України до світового інформаційного простору, піднесенню її міжнародного авторитету, формуванню позитивного іміджу держави як надійного і передбачуваного партнера») [5]. Крім того, у листопаді 2017 року була опублікована Концепція проекту Закону України «Про дипломатичну службу», яка передбачає реформу, необхідну для переходу від пострадянської системи дипломатичної служби до служби європейського зразка. Для неї за основу взято провідний досвід держав ЄС і США, а система органів дипломатичної служби повинна буде працювати не як окремі інститути, а як сполучені судини, чому також сприяє розвиток та використання інструментарію цифрової дипломатії.

Ресурсами для здійснення віртуальної дипломатії в Україні виступають:

- Офіційні сайти-представництва (урядові сайти: голови держави, парламенту, міністерств, зокрема МЗС; сайти дипломатичних представництв держави)
- Інформаційні ресурси (наприклад, сайт про бренд «Україна», створений у 2010 році, популярні видання, особливо ті, що подають

інформацію іноземними мовами, наприклад Kyiv Post, та відомі блоги, наприклад, Ukraïner Богдана Логвиненка)

- Онлайн-сервіси та інтерактивні інструменти (наприклад, інтерактивна карта, створена під час подій Євромайдану в Києві, українська платформа безкоштовних онлайн-курсів Prometheus, сервіс боротьби з фейками у новинах StopFake).

Таким чином, цифрова дипломатія виникла в міжнародних відносинах, через потребу відповідати новим умовам реалізації міжнародної взаємодії. Цифрова дипломатія відкриває широкий спектр для реалізації впливу на закордонну аудиторію, що є особливо актуальним для України в період безпосередньої участі в гібридному конфлікті. Відтак, ці нові можливості та інструменти потребують подальшої інституціоналізації та законодавчого і програмного забезпечення в Україні з метою уточнення специфіки їх функціонування та ефективного їх застосування.

Список використаних джерел

1. Денисюк С.Г. Технологічні виміри політичної комунікації: монографія / С.Г.Денисюк. – Вінниця: ВНТУ, 2012. – 392 с.

2. Недбай В.В. Інноваційні медіа-технології в системі політичних комунікацій / Недбай В.В. – Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2012. – 384 с.

3. Westcott N. Digital Diplomacy: The Impact of the Internet on International Relations [Text] / Nicholas Westcott. – London, 2008. – 20 p. – (Oxford Internet Institute).

4. Закон України Про дипломатичну службу. Верховна Рада України; Закон від 20.09.2001 № 2728-III [Електронний ресурс] Офіційна сторінка Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/281-2016-%D0%BF>

5. Постанова Кабінету міністрів України Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України. Кабінет Міністрів України; Постанова, Положення від 30.03.2016 № 281 [Електронний ресурс] Офіційна сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2728-14>

МІЖНАРОДНІ МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ ТА КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

*Шевченко О.**

КЛІМАТИЧНА ДИПЛОМАТІЯ В КОНТЕКСТІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ЄС

Факт глобальної зміни клімату на Землі сприяв утвердженню кліматичної дипломатії (англ. climate diplomacy) — новому і прогресивному напрямку у розвитку системи міжнародних відносин, що передбачає: формування, узгодження та лобіювання країнами комерційних, торговельних і політичних інтересів екологічного і кліматичного характеру на світових ринках; виявлення специфіки включення екологічних і кліматичних компонентів у торговельну політику іноземних держав і механізмів її реалізації; сприяння ринковим агентам і стратегічним акторам у взаємодії в реалізації політики екологізації зовнішньоекономічної діяльності; врегулювання політичних і торговельно-економічних конфліктів, ескалація яких може спричинити збільшення кліматичних загроз; досягнення взаємоприйнятних бізнес-компромісів для поліпшення еколого-економічної ситуації у країнах, групах країн і регіонах світу; застосування превентивних заходів екологічного змісту щодо зловживань у контексті протекціонізму та експансіоністських намірів; визначення екологічних екстерналій внаслідок торговельних війн і контрабанди; проведення ратифікації міжнародних угод та їх інкорпорація в систему національного екологічного законодавства та ін. [1].

Актуальність розвитку кліматичної дипломатії визначається низкою факторів, зокрема: початком на Землі нової геологічної епохи – Антропоцену, яка характеризується тим, що через людську діяльність всі екосистеми планети зазнали дуже значних наслідків (що підтверджується зростанням концентрацій парникових газів в атмосфері, окисленням океану, виснаженням озонового

* К.політ.н., доцент кафедри міжнародних медіакомунікацій і комунікативних технологій Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

шару, зменшенням біорізноманіття та зміною у вуглецевих, водних та азотних циклах); наближенням Землі до переломних моментів свого існування через людську діяльність; зростанням ризику екстремальних погодних явищ та збільшенням екологічного навантаження через бурхливий розвиток міст; підвищенням рівня моря та закисленням океану; зростанням вартості кліматичних змін в грошовому вимірі (так, дослідження Міжнародного валютного фонду свідчать, що якщо глобальні викиди вуглецю не знизяться, то в результаті підвищення температури ВВП країн з слабо розвинутою економікою знизяться на 10%); погіршенням стану продовольчої безпеки і підвищенням ризиків теплових ударів через забруднення повітря, загрозами людському здоров'ю; високою ймовірністю, що кліматичні зміни посилять ризик масштабних міграцій та громадянських хвилювань (так, в 2015 році більше 19 мільйонів людей було переміщено через природні лиха та екстремальні погодні явища) [2]. Очевидно, що пом'якшення наслідків та адаптація до зміни клімату необхідні для досягнення керованого клімату майбутнього та досягнення глобальних цілей стійкого розвитку.

З кінця 80-х років ХХ століття, відвертання небезпечних наслідків зміни клімату є пріоритетним напрямом кліматичної дипломатії ЄС на зовнішньому і внутрішньому рівнях. Різні інститути і органи, а також партнери ЄС активно займаються кліматичною проблематикою. Для здійснення загального керівництва з питань зміни клімату в 2010 році в Європейській Комісії заснована посада Комісара з Питань Зміни Клімату і сформований відповідний «кабінет». Комісарові підзвітний Генеральний Директорат з Питань Зміни Клімату, який здійснює підготовку і контроль за виконанням рішень Європейської Комісії.

Після Паризької кліматичної конференції 2015 року в ЄС було визначено три основні засади кліматичної дипломатії в рамках зовнішньої політики:

1. Продовження просування питання зміни клімату як стратегічного пріоритету у дипломатичних діалогах, публічній дипломатії та зовнішньополітичних інструментах;

2. Сприяння впровадженню Паризької угоди в контексті стійкого нешкідливого для клімату розвитку;

3. Докладання зусиль, спрямованих на вирішення питань взаємозв'язку клімату з природними ресурсами, процвітанням, стабільністю та міграцією [3].

Практичні механізми реалізації цих засад передбачають конкретні заходи ЄС та всіх країн-учасниць, серед яких: використання двосторонніх зустрічей та багатосторонніх форумів, в тому числі Зустрічі Великої сімки, Великої двадцятки та ООН, щоб забезпечити поступ у кліматичній політиці ЄС; інтеграція в спільні пріоритети кліматичної дипломатії ЄС та країн-членів ціль щодо досягнення міжнародної домовленості з питань глобального ринкового механізму для регулювання майбутніх викидів парникових газів; проведення спільної інформаційної кампанії через представництва ЄС та посольства держав-членів на періодичній основі; підтримка кліматичної дипломатії через узгоджену мобілізацію інструментів зовнішньої політики ЄС та держав-членів (включаючи співробітництво заради розвитку, політики сусідства і розширення, цивільного захисту та гуманітарної політики, торгівлі та ін.); продовження співпраці щодо формування інноваційних механізмів для мобілізації додаткового кліматичного фінансування від приватних інвесторів; посилення участі у дебатах з питань клімату та політики в галузі безпеки на міжнародних форумах, в тому числі Раді Безпеки ООН, на Конференції з планетарної безпеки та інших відповідних конференціях/ ініціативах, організованих країнами-членами; продовження і посилення ЄС та країнами-членами включення аналізу вразливості до клімату в оцінку ризиків вразливості/безпеки та стихійних лих і співпраця заради зусиль зі зменшення ризиків через відповідні інструменти зовнішньої політики та у співпраці з існуючими мережами; продовження роботи в рамках спільних ініціатив та проектів ЄС та ЮНЕП і проектом щодо клімату та безпеки, які безпосередньо стосуються дестабілізуючих наслідків зміни клімату у вразливих державах тощо [4].

Кліматична політика відноситься до сфери спільної компетенції країн-членів ЄС. Законодавчі акти, які приймаються на рівні ЄС, мають обов'язковий характер. До них відносяться, наприклад, Стандарти забруднення повітря. Також, обов'язковими до виконання є Директиви ЄС. Рекомендації і висновки хоч і носять рекомендаційний характер, все ж чинять великий вплив на національну кліматичну політику країн. Національне законодавство багато в чому розвивається під впливом європейських законів і пов'язане з ними. Загальні політичні орієнтири розвитку ЄС до 2020 р. були визначені ще в 2007 р. Серед стратегічних цілей, у тому числі, охорона клімату: забезпечення скорочення викидів парникових газів на 20% від рівня 1990 р.; збільшення в кінцевому енергоспоживанні частки енергії з поновлюваних джерел до 20%; підвищення енергоефективності на 20%. У 2010 р. ці цілі були офіційно закріплені в європейській Стратегії економічного розвитку «Європа 2020: Стратегія Розумного, Стійкого і Усеосяжного Зростання» [5].

Щоб досягти таких стратегічних цілей знадобилася розробка нових юридично обов'язкових заходів, які, з урахуванням проведених в ЄС в 2013 р. публічних консультацій, були представлені в січні 2014 р. Європейською Комісією. Новий проект Рамкової Політики Європейського Союзу в Області Клімату і Енергетики до 2030 р. встановлює зобов'язання по зниженню викидів парникових газів до 2020 р. на 20%, а до 2030г. на 40% від рівня 1990 р. і збільшенню долі енергії з поновлюваних джерел в кінцевому енергоспоживанні до 2020 на 20%, а до 2030 р., «як мінімум», до 27% [6].

Юридично обов'язкова мета по зниженню викидів парникових газів є основою нової кліматичної дипломатії ЄС. Досягнення 40% зниження передбачається здійснювати як у рамках Схеми Торгівлі Квотами на Викиди (Emission Trading System, ETS) Європейської Спільноти, так і в інших секторах, які нині не входять в Схему. Порівняно з 2005 р. ETS повинна буде забезпечити скорочення викидів парникових газів на 43% до 2030, тоді як інші сектори економіки (транспорт, житлово-комунальне господарство та сільське господарство) - скорочення викидів на 30%.

Стосовно мети по збільшенню долі енергії з поновлюваних джерел в кінцевому енергоспоживанні до 27% до 2030 р., передбачається, що вона буде обов'язковою для Європейського Союзу, як єдиної інтеграційної організації в цілому. Усі країни Союзу повинні будуть взяти на себе зобов'язання у рамках національних правових систем так, щоб спільно і своєчасно виконати загальне для ЄС зобов'язання. Важливо зазначити, що у рамках ЄС кліматична і енергетична політика розглядаються завжди в комплексі.

Впродовж останнього десятиріччя в ЄС зроблено важливі кроки щодо інтеграції проблеми зміни клімату у стратегії зовнішньої політики ЄС. Сьогодні ЄС є найбільшим у світі донором допомоги, а також найбільшим джерелом фінансування вирішення проблем, викликаних зміною клімату, для країн, що розвиваються. Його інструменти зовнішньої політики, такі як «Механізм сприяння закріпленню стабільності та миру», «Інструмент партнерства» та «Альянс з глобальної зміни клімату» є прикладами партнерських ініціатив щодо вирішення проблем, пов'язаних із кліматом, в регіонах за межами ЄС.

Таким чином боротьба із глобальною зміною клімату стає першочерговим питанням порядку денного на міжнародних зустрічах високого рівня, а у зовнішній політиці ЄС розглядається як виклик сучасній дипломатії 21 століття. Кліматична дипломатія — новий напрямок міжнародної дипломатії, в межах якої розробляються нові рішення у сфері боротьби зі зміною клімату, та перед якою стоїть надважливе питання із балансування інтересів усіх держав при запобіганні зміні клімату та адаптації до таких змін. Особливість та складність кліматичної дипломатії в контексті зовнішньої політики ЄС пов'язана із глобальністю питання, широкомасштабністю негативних екологічних, економічних, соціальних наслідків зміни клімату, великою кількістю суб'єктів, які зазнають різних негативних впливів від зміни клімату та, відповідно, акторів врегулювання глобальних кліматичних змін. Тим не менш, сьогодні зовнішня політика Європейського Союзу є багато в чому прикладом у міжнародній кліматичній дипломатії, а ЄС виступає її дуже важливим гравцем.

Список використаних джерел

1. Бохан А. Інтегратори екологічної дипломатії / А.Бохан // Вісник КНТЕУ. 2016. № 5 – С.19-30.
2. The 10 Science ‘Must Knows’ on Climate Change. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.futureearth.org/news/cop23-10-science-must-knows-climate-change>
3. European climate diplomacy after COP21: Elements for continued climate diplomacy in 2016. Council of the European Union. 08.02.2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5853-2016-INIT/en/pdf>.
4. Кліматична дипломатія в ЄС: висновки та рекомендації для України. / Аналітичний документ. – Експертно-дорадчий центр «Правова аналітика». – 2017. - С.19-23.
5. Communication from the commission Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>
6. European Council. Conclusions on 2030 Climate and Energy Policy Framework. SN 79/14. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/145356.pdf

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ПОЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ. ПРИКЛАД ДОНАЛЬДА ТРАМПА

У сучасному суспільстві роль соціальних мереж неухильно зростає, оскільки однією з їх головних особливостей є інтерактивність та здатність постійно бути в курсі подій. Серед інших можна виділити: можливість здійснювати соціальну, політичну та агітаційну діяльність, що містить механізми зворотного зв'язку; можливість оперативно реагувати на запити громадян, що йдуть безпосередньо через соціальну мережу; здатність впливати на політичні та соціальні процеси в суспільстві; можливість виділяти політичних лідерів; відкритий доступ до соціальних і політичних матеріалів, що знаходяться на сторінках даних інтернет-ресурсів.

Метою даної роботи є визначення особливостей використання соціальних мереж у політичній діяльності на прикладі Дональда Трампа.

Інтернет-простору властиві такі особливості як інтерактивність і миттєвість. Це сприяє здійсненню важливої мети: спонукати людей до конкретної дії, з бажаним і програмованим результатом, причому часовий інтервал між посланням і очікуваною реакцією на неї повинен бути якомога менше, тобто діяти слід якомога швидше, якомога енергійніше.

Що стосується Дональда Трампа, то багато в чому соціальні медіа допомогли йому отримати підтримку спершу всередині Республіканської партії, а потім і виборців США.

Американський президент є одним з найактивніших користувачів Twitter. Раніше він неодноразово заявляв, що без активності в соціальних мережах навряд чи зміг би зайняти президентський пост.

Наприклад, в інтерв'ю американській телевізійній журналістці Леслі Шталь він наголосив на ключовій ролі соціальних медіа в своїй перемозі: «Я

* Аспірантка кафедри міжнародних медіакомунікацій та комунікативних технологій Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., доц. Даниленко С.І.

вважаю, це приголомшливо. Це сучасна форма спілкування ... той факт, що у мене є така влада з точки зору числа аудиторії в Facebook, Twitter, Instagram і так далі. Я думаю, що це допомогло мені виграти гонку, в якій вони (демократи) витрачають набагато більше» [1].

До речі, на офіційній персональній сторінці Дональда Трампа у Twitter майже 50 мільйонів прихильників. В одному з своїх повідомлень, американський президент розповів про те, чому він постійно користується соціальними мережами:

«Я використовую соціальні мережі не тому, що мені це подобається, а тому, що це єдиний спосіб боротися з дуже нечесною та несправедливою "пресою", яку зараз часто називають Fake News Media. Примарні та неіснуючі "джерела" використовуються частіше, ніж будь-коли. Багато історій та звітів – чиста фікція!» [2].

Слід зазначити, що раніше радники американського президента висловлювали заклопотаність у зв'язку з його активністю в сервісі мікроблогінгу. Однак Дональд Трамп заявив, що використання Twitter дає йому можливість прямого спілкування з громадськістю, минаючи ЗМІ [3].

Отже, Дональд Трамп використовує соціальні мережі як інструмент швидкого оповіщення інформації та донесення своєї точки зору до широких мас. Соціальні мережі дають унікальну можливість мікротаргетингу та впливу на окремі цільові аудиторії з миттєвим ефектом.

Список використаних джерел

1. In "60 Minutes" interview, Donald Trump weighs Twitter use as president [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.cbsnews.com/news/donald-trump-60-minutes-interview-weighs-twitter-use-as-president/>.

2. Donald Trump/ Twitter [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://twitter.com/realDonaldTrump?ref_src=twsrc%5Etfw&ref_url=https%3A%2F%2Ftsn.ua%2Ftsikavinki%2Ftramp-poyasniv-dlya-chogo-koristuyetsya-socialnimi-merezhami-1076150.html.

3. Voters to Trump: Get Off Twitter [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://time.com/4808823/donald-trump-twitter-tweets-poll/>.

ЦЕНТРАЛЬНА АЗІЯ: СТРАТЕГІЧНІ ПИТАННЯ ТА ВІДПОВІДІ ДЛЯ УКРАЇНИ

Для України Центральна Азія є важливим регіоном, де врахування політичного та економічного суперництва провідних потуг світу з їх одночасною глобальною взаємодією, інших особливостей міжнародних відносин, в нинішніх умовах, є необхідним для наукового осмислення позицій нашої країни при формуванні та реалізації вітчизняної зовнішньої політики на центральноазійському напрямку.

Ретроспективний аналіз картини присутності України в Центральній Азії свідчить, що за часів після розпаду СРСР відмічалися певні коливання показників активності та співробітництва українських суб'єктів господарювання з казахськими, киргизькими, таджицькими, туркменськими, узбецькими партнерами в зовнішньоекономічній сфері, зокрема щодо торгівлі товарами.

В період з початку 2000-х років до сьогодні, піковим був 2008 рік, коли сумарний обсяг експортно-імпортних товарних операцій між Україною та центральноазійськими країнами сягнув 13849,3 млн. дол. США. При цьому слід відмітити, що з 2011 року спостерігається неухильна тенденція щодо зниження загального об'єму зовнішньої торгівлі товарами між Україною та країнами Центральної Азії, а в 2016 році даний показник, ставши рекордно низьким, дорівнював лише 1260,8 млн. дол. США [1].

Не в останню чергу це відбулося внаслідок політики РФ та створених перешкод на шляху реалізації раніше виписаних механізмів торговельно-економічного співробітництва України з Казахстаном, Киргизстаном, Таджикистаном, Туркменістаном, Узбекистаном.

* Аспірант кафедри міжнародних медіакомунікацій та комунікативних технологій Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.політ.н., доц. Даниленко С.І.

З урахуванням наведеної статистики, вкрай актуальним, на наш погляд, постає завдання щодо пошуку та здійснення нових підходів в рамках зовнішньополітичної стратегії України стосовно країн центральноазійського регіону, які б спиралися на загальне бачення геополітичної ситуації в Центральній Азії, її гео економічних аспектів, виходячи з інтересів й активних дій провідних світових акторів. В цьому розрізі, на нашу думку, доцільно акцентувати на деяких питаннях, що стосуються тематики, яка розглядається в контексті позицій України в Центральній Азії на фоні процесів в Євразії за участі США, КНР, РФ. Центральноазійський регіон грає особливу ключову роль в процесі формування глобальної інфраструктури, яка є матеріальним втіленням динамічних потоків (вантажів, інформації, капіталів, людських ресурсів тощо). Між основними потенційними центрами сили на євразійському континенті (США, Китаєм та Росією), російський науковець А. Бистрова, в спрощеному вигляді, вимальовує основні моделі формування такого роду потоків, що відповідають інтересам кожного з них [2], серед яких зупинимося на американській та китайській моделях.

Американська модель використання географічного положення Центральної Азії базується на намаганні спрямувати важливі динамічні потоки сучасного світу в обхід Росії. Серед іншого, це дозволить перерозподілити природні ресурси Центральної Азії від Росії до заходу, оминаючи її територію. Реалізація даної конструкції частково вдалася Сполученим Штатам Америки, завдяки створенню нафтопроводу Баку – Тбілісі – Джейхан, що транспортує каспійську нафту в обхід Росії. Подібні ж цілі переслідує ряд проектів транскаспійських трубопроводів, а також проект транспортного коридору ТРАСЕКА, що проходить з Азії до Європи територією Південного Кавказу. Китайська модель формування транспортної інфраструктури будується на використанні серединного становища Центральної Азії для розширення економічних та інших зв'язків Китаю з найбільш потужними постачальниками сировини через Центральну Азію та іншими регіонами світу, що постачають ресурси, включаючи Центральну

Азію, з одного боку, та з Європою, як імпортером китайської продукції, з іншої. На цей час Китаю вдалося дуже серйозно просунути в реалізації своєї моделі взаємодії із зовнішнім світом через Центральну Азію [2]. Яскравою ілюстрацією останньої тези, на нашу думку, слугує широкомасштабний китайський проект “Один пояс, один шлях”. Як відомо, восени 2013 року, Китай презентував концепцію проекту “Один пояс, один шлях”, завданням якого є створення транзитно-транспортної системи, що зв’яже Китай з країнами Євразійського континенту та Африки. Концепція передбачає створення та розвиток транспортно-логістичної інфраструктури, а також розробку нових механізмів регіонального економічного партнерства. Реалізація першого етапу запланована на 2016-2020 роки [3]. В ході II Українського форуму Шовкового шляху “Ukrainian Silk Road Forum”, який відбувся 16 листопада 2017 року в Києві, Міністр інфраструктури України В. Омелян зазначив: «Нам є що запропонувати в контексті портів, світової логістики» [3].

Слід відмітити, що наша країна розглядається як важливий партнер в рамках широких перспектив створення Південного шовкового шляху, маршрут якого заплановано через території Китаю, Казахстану, Азербайджану, Грузії та України. На наш погляд, участь Казахстану в проекті південної гілки Шовкового шляху має для нашої країни особливе значення, набуваючи стратегічного характеру з точки зору майбутніх потенційних можливостей здійснення продуктивної співпраці України не тільки з цією центральноазійською державою, а також і з Киргизстаном, Таджикистаном, Туркменістаном та Узбекистаном.

Отже, успішна реалізація зазначеного проекту за участі України відкриває широкий спектр додаткових перспектив в рамках багатоаспектного міжнародного співробітництва та сприятиме конструктивному розвитку ефективної взаємодії нашої країни з усіма центральноазійськими державами, відповідаючи українським зовнішньополітичним пріоритетам та національним інтересам в регіоні Центральної Азії.

Список використаних джерел

1. Зовнішня торгівля України товарами / Інформація Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

2. Быстрова А. К. Проблемы глобальной инфраструктуры в центральноазиатском регионе. Оптимизация роли России. – М.: ИМЭМО РАН, 2013. – 98 с.

3. II Український форум Шовкового шляху “Ukrainian Silk Road Forum” [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.heritage.org.ua/?p=817>.

МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація змінює інформаційне середовище проживання людини. Вона веде, з одного боку, до зростання взаємозалежності між країнами в реалізації їх національних інтересів практично у всіх вимірах, а з іншого, в силу свого багат шарового та багат форматного характеру, – до нерівномірного розвитку світового співтовариства, що обумовлює необхідність звернення до питань перегляду аспектів міжнародної безпеки, зокрема, інформаційної.

Проблемі інформаційної безпеки в умовах глобалізації присвячена значна кількість досліджень. Дана тема знаходить своє відображення в засобах масової інформації (далі – ЗМІ), на конференціях, семінарах, круглих столах та окремих публікаціях. На сьогодні розгляд окремих аспектів даної теми набув широких масштабів у вітчизняній історіографії. Разом з тим, не існує спеціального комплексного дослідження по даній проблемі, що має негативне значення для її розгляду. Власне загалом дана проблема не набула достатнього рівня дослідження, що значно ускладнює її розгляд.

Метою статті є дослідження та аналіз особливостей міжнародно-політичного виміру інформаційної безпеки в умовах глобалізації.

Перш за все, необхідно підкреслити абсолютно новий статус, який отримала інформація в рамках нової глобальної цивілізації. Інформаційний простір сьогодні не є лише технологічним, віртуальним, контрольованим. В рамках сучасної цивілізації він перетворився на просту реальність суспільної життєдіяльності [4].

Проблема міжнародної інформаційної безпеки вийшла на міжнародний порядок денний в 1990-і рр. і з тих пір не втрачає актуальності. Міжнародні переговори з проблем інформаційної безпеки ведуться як на двосторонній

* Аспірантка кафедри міжнародних медіакомунікацій та комунікативних технологій Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., доц. Даниленко С.І.

основі, так і в рамках глобальних і регіональних міжнародних організацій – Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), Організації з безпеки і співробітництва в Європі (далі – ОБСЄ), організації Північноатлантичного договору (далі – НАТО) та ін. Слід зазначити про збільшення кількості міжнародних ініціатив з інформаційної безпеки в останні роки. У 2010 р. була підготовлена доповідь Генерального секретаря ООН з проблем інформаційної безпеки. Необхідність відображення кіберзагроз також була позначена в новій Стратегічній концепції НАТО 2010 р. У 2011 р. вступила в силу Угода між урядами держав – членів ШОС в галузі забезпечення міжнародної інформаційної безпеки. У 2009 році був створений Центр оцінки і моніторингу кіберзагроз НАТО в Естонії [1, с. 133, 134].

Лише у 2004 році відповідно до резолюції ГА ООН 58/32 була створена Група урядових експертів ООН з питань міжнародної інформаційної безпеки. Її мандат передбачає дослідження наявних та потенційних загроз у сфері інформаційної безпеки і можливих спільних заходів щодо їх усунення, а також вивчення міжнародних концепцій, які були б спрямовані на зміцнення безпеки глобальних інформаційних і телекомунікаційних систем. Результатом діяльності цієї групи стала доповідь Генсекретаря ООН Генасамблеї в 2005 році – перший документ, що відобразив бачення міжнародною спільнотою всього комплексу питань інформаційної безпеки. Цей документ заклав основу і визначив основні напрямки подальшої взаємодії щодо формування відповідного універсального режиму. Міжнародна інформаційна безпека була однією з тем першого етапу Всесвітньої зустрічі на вищому рівні з питань інформаційного суспільства, яка відбулася 10-12 грудня 2003 року в Женеві. У Декларації принципів вказується на те, що зміцнення основи для довіри, включаючи інформаційну безпеку і безпеку мереж, є передумовою становлення інформаційного суспільства [2, с. 4].

Загальною проблемою становлення інформаційного суспільства в Європі стали розробки законодавчої бази для європейського кіберпростору [3, с. 116].

Європейська стратегія безпеки передбачає прямі заходи щодо досягнення

і підтримки високого рівня інформаційної безпеки у всіх її вимірах. Єврокомісія реалізує цілісну стратегію кібербезпеки, постійно посилюючи компетенції Європейського Союзу (далі – ЄС) та централізацію управління у цій сфері. У ЄС передбачається створення єдиної бази даних про кіберзагрози і системи постійного обміну інформацією. Велика увага у ЄС приділяється питанням безпеки у мережі Інтернет, удосконаленню технічних стандартів і правил, розвитку і регулюванню цифрового ринку товарів, захисту інтелектуальної власності. У структурі ЄС створено Європейське агентство з питань мережевої та інформаційної безпеки (ENISA), яке виступає хабом для обміну інформацією, досвідом і знаннями у сфері інформаційної безпеки [5].

Таким чином, на сучасному етапі інформаційна безпека в міжнародно-політичному вимірі в умовах глобалізації та появи нових загрозливих явищ відіграє вагомий роль. Підтримка та регулювання інформаційної безпеки здійснюється на міжнародному рівні прийняттям різноманітних директив, резолюцій як ООН, так і НАТО. Вагомим у даному контексті є правові акти ЄС, які врегульовують дану проблему. Особлива їх значимість полягає нині також в необхідності об'єднання суспільства перед новими викликами та загрозами.

Список використаних джерел

1. Зиновьева Е.С. Развитие информационного общества: проблемы безопасности / Е.С. Зиновьева // Вестник МГИМО-Университета. – 2012. – № 1 (22). – С. 130-135.
2. Костирев А. Політико-правові проблеми розбудови системи міжнародної інформаційної безпеки в умовах глобалізації / А. Костирев // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – К., 2010. – Вип. 21. – С. 234-246.
3. Довгань О.Д. Глобалізаційні процеси в інформаційній сфері та їх вплив на інформаційну безпеку / О.Д. Довгань // Часопис Київського університету права. – 2015. – № 1. – С. 114-118.
4. Захаренко К. Информационная безопасность в системе

глобального інформаційного пространства [Електронний ресурс] / К. Захаренко // *Strateji təhlil.* – 21.12.2017. – Режим доступу: <http://www.stj.sam.az/post>

5. Ханін І.Г. Формування міжнародної системи інформаційної безпеки: економічні орієнтири для України [Електронний ресурс] / І.Г. Ханін // *Ефективна економіка.* – 2015. – № 4. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4457>

МЕДІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ НАТО

Стратегічні комунікації НАТО (StratCom) останнім часом розвивалися з високою динамікою. Було переглянуто кілька політик та доктрин, що регулюють комунікацію, і які вкладаються у визначення StratCom. На сучасному етапі розробляються нові основні документи, спрямовані на подальше створення StratCom як основної функції в політиці та операціях НАТО, особливо з використанням медіа-інструментів. Це стосується у першу чергу питань публічних відносин (PA), психологічних операцій (PsyOps) та інформаційних операцій (InfoOps). Крім того, ведеться робота над чіткою інструкцією зі StratCom, був розпочатий процес підготовки як політики Військового комітету (MC) щодо StratCom, так і військової доктрини операційної безпеки (OPSEC) та Військового обману (хитрості) (MILDEC) [1].

Ці зміни та події впливають з уроків, отриманих з місії в Афганістані та нинішньої кризи в Україні. Одним із спільних факторів у цьому є інтеграція поняття "Стратегічні наративи" в політику та доктрину. Інший фактор полягає в тому, як адаптуватися до нових технологій, що впливають на інформаційне середовище та соціальні медіа, зокрема [2].

Є ще кілька проблем, пов'язаних з останнім. До них відносяться проблеми з органами планування, командування і контролю, і не менш важливо, те, як контролювати інформаційну кампанію та пов'язані з нею повідомлення в глибоко неконтрольованому середовищі. Ось тут з'являється концепція розширення повноважень, або використовувати військовий жаргон «командування місії».

У епоху конвергенції засобів масової інформації, яка робить потік контенту з багатьох каналів і платформ соціальних мереж майже неминучим, важливо подивитися на характеристики та визначення соціальних мереж, щоб

* Здобувач кафедри міжнародних медіакомунікацій та комунікативних технологій Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: д.політ.н., доц. Даниленко С.І.

повністю зрозуміти їх роль у стратегічних комунікаціях і як вони використовуються. Також корисно поглянути на методи комунікації, що активно розвиваються - Cross Media (СМС) та на те, як стратегічні наративи проектуються в соціальних мережах, а отже, як ці два поняття можуть сприяти розумінню військового використання соціальних засобів масової інформації в сучасних конфліктах. Щоб не плутати їх, давайте спочатку розглянемо ці дві концепції соціальних засобів масової інформації - "Стратегічні наративи" та "Перехресна медіа-комунікація" - в контексті стратегічних комунікацій [3].

Оскільки соціальна мережа постійно розвивається, і її використання змінюється і розширюється, так само міняються її характеристики. Частково це пов'язано з тим, що соціальні медіа пов'язані з технологіями та платформами, які дозволяють встановлювати зв'язок та створювати інтерактивний веб-контент, а також співпрацю та обмін між учасниками, громадськістю та засобами масової інформації.

Розробити загальний алгоритм реалізації комунікації досить складно оскільки платформи та програмне забезпечення, що виконуємо їх функції та способи їх використання постійно змінюються. Тим не менш, можна виділити деякі їхні фундаментальні характеристики. Соціальні медіа складаються з онлайн-технологій та онлайн-активності, які люди використовують для обміну контентом, думками, поняттями, досвідом та планами, а також засобами масової інформації. Він характеризується легким доступом, глобальним охопленням та швидким (майже в режимі реального часу) потоком мультимедійної інформації [4].

Це призводить до об'єднання користувачів із загальними інтересами, які здатні проводити двосторонню бесіду «один на один» та «один до багатьох». Соціальні медіа мають практично необмежений ресурс охоплення по відношенню до часу та простору, забезпечуючи електронну платформу для зручного агрегування спільних інтересів у широкому демографічному спектрі. Це включає нові сукупні конфігурації мережі, які, можливо, не були перехреснені, якби це не було необхідним для створення та функціонування

соціальних мереж. Це, в свою чергу, дозволяє виникати новим різноманітним типам цільових аудиторій. Соціальні медіа, іншими словами, засоби масової інформації для соціальної взаємодії, і тому можуть бути використані для інформування та впливу.

Список використаних джерел

1. Neil Verrall: Gamechanger. Military Social Media [Електронний ресурс] // IO Sphere. – Режим доступу: http://home.iosphere.org/?page_id=11466
2. NATO Military Policy on Information Operations [Електронний ресурс] // Report of MC №422/5. – Режим доступу: <https://www.nato.int>
3. NATO strategic communications – An evolving battle of narratives [Електронний ресурс] // Briefing materials of European Parliament. – Режим доступу: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/586600/EPRS_BRI\(2016\)586600_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/586600/EPRS_BRI(2016)586600_EN.pdf)
4. Werder, K.P., Holtzhausen, D.: Organizational Structures and Their Relationship with Communication Management Practices: A Public Relations Perspective from the United States // International Journal of Strategic Communication. – Vol. 5 (2). – 189 p.

ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄС У ПРОТИДІІ ГІБРИДНИМ ЗАГРОЗАМ

Однією з характерних тенденцій, породжених глобалізацією, є нарощування невійськового спектру викликів і загроз міжнародній, регіональній і національній безпеці, частина з яких мають принципово нову якість. У сучасному інформаційному суспільстві при збереженні небезпек, ризиків, викликів і загроз, пов'язаних із застосуванням військової сили, потужним засобом впливу на державу, обраної в якості об'єкта агресії все частіше стають технології управління світоглядом і картиною світу народу в інтересах встановлення повного контролю і переходу під зовнішнє управління.

Погляди і підходи Євросоюзу до протидії гібридним загрозам, в тому числі і з боку РФ, зафіксовані в ряді офіційних документів ЄС, серед яких доповідь Європарламенту, а також Загальний рамковий документ з протидії гібридним загрозам, Глобальна стратегія ЄС, Загальна доповідь Європейського Парламенту і Ради щодо імплементації Спільного рамкового документу щодо протидії гібридним загрозам. Ці документи демонструють дещо інший підхід ЄС до протидії гібридної агресії, ніж реалії, з якими ось уже четвертий рік безпосередньо стикається Україна [1].

Перш за все, в ЄС все ще обережно підходять до визначення Росії як агресора і джерела гібридних загроз. На відміну від згаданого документа Європейського Парламенту, в ключовому для ЄС Загальному рамковому документі не ідентифіковані чітко джерела гібридних загроз, перш за все РФ, хоча Глобальна стратегія ЄС і визначає, що «на Сході був порушений європейський порядок безпеки» після «порушення Росією міжнародного права і дестабілізації України». Причина цього полягає у бажанні Брюсселя продовжувати діалог з Росією. Це, зокрема, чітко підтвердила Високий

* Здобувач кафедри міжнародних медіакомунікацій та комунікативних технологій Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., доц. Даниленко С.І.

представник ЄС з питань зовнішньої політики і політики безпеки Федеріка Могеріні під час своєї поїздки в Москву у квітні 2017 року: «Ми в ЄС завжди віримо, що діалог - конструктивний, відкритий діалог, чесний діалог - є виходом. Хоча ЄС вже неодноразово відчув на собі небажання Москви вести «конструктивний, відкритий і чесний діалог», він все ж продовжує на ньому наполягати, знову-таки - щоб «не дратувати ведмедя» [2].

Поряд з традиційним комплексом викликів і загроз військовій безпеці зростає роль невійськових способів досягнення політичних і стратегічних цілей, які в ряді випадків за своєю ефективністю значно перевершують військові засоби. Вони доповнюються військовими заходами прихованого характеру, в тому числі заходами інформаційного протиборства, діями сил спеціальних операцій, використанням протестного потенціалу населення.

Дев'ять країн НАТО і ЄС підписали 11 квітня 2017 року в Гельсінкі меморандум про створення Європейського центру передового досвіду з протидії гібридним загрозам, з яким будуть взаємодіяти Центр стратегічних комунікацій в Ризі і Центр кібероборони в Талліні. Географія розміщення «трійки» центрів в повній мірі вкладається в русло доповіді, підготовленої на початку 2017 року американською дослідницькою корпорацією RAND «Гібридна війна в країнах Балтії. Небезпеки і потенційні відповіді». Доповідь формує своєрідну конгломерацію ідей для розгортання планомірної антиросійської діяльності держав - членів НАТО і ЄС і являє собою ще одну спробу залякати нейтральні країни - Швецію та Фінляндію російської загрозою [3].

У цьому контексті становить інтерес розглянути, на чому ґрунтується унікальний характер гібридних загроз, що перетворює їх на грізну зброю сучасних конфліктів - гібридної війни і кольорової революції.

Якщо проаналізувати виначені ЄС ключові сфери протидії гібридним загрозам, в яких Брюссель дотримується гнучкого підходу, то в суто військовій сфері ЄС обмежився посиленням розвідки для своєчасного виявлення гібридних загроз і скороченням циклів розвитку національних військових

можливостей для нейтралізації гібридних загроз і захисту критичної інфраструктури.

Список використаних джерел

1. ЄС у протидії гібридним загрозам та Україна: нечіткість у підходах [Електронний ресурс] // Сайт інтернет видання «Дзеркало тижня». – Режим доступу: https://dt.ua/internal/yes-u-protidiyi-gibridnim-zagrozm-ta-ukrayina-nechitkist-u-pidhodah-253570_.html

2. ЕС и НАТО открыли объединённый центр противодействия гибридным угрозам в Финляндии [Електронний ресурс] // Сайт порталу «Інформаційний спротив». – Режим доступу: <http://sprotyv.info/ru/news/kiev/es-i-nato-otkryli-obedinyonnyu-centr-protivodeystviya-gibridnym-ugrozam-v-finlyandii-dw>

3. ECIPS Supports Conference launched for Critical Infrastructure Protection and Resilience Europe (CIPRE) [Електронний ресурс] // Сайт центру «The European Centre for Information Policy and Security». – Режим доступу: <https://www.ecips.eu/2017/03/01/ecips-supports-conference-launched-for-critical-infrastructure-protection-and-resilience-europe-cipre/>

АНАЛІТИЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНО-РОСІЙСЬКИХ ВІДНОСИН В КОНТЕКСТІ ВІДКРИТОГО ПРОТИСТОЯННЯ

За чотири роки існування конфлікту між Україною та РФ у громадській свідомості сформувалося стійке негативне ставлення до політики Росії на українському напрямі, посилилося відчуження між українцями і росіянами; зросли песимістичні оцінки двосторонніх відносин, критичне ставлення до їхніх перспектив і до того, як будувати зв'язки між Україною та Росією.

На основі аналізу ключових чинників, що визначають характерні дії у відносинах між Україною та РФ, розглянуто найвірогідніші сценарії розвитку україно-російських відносин.

До факторів, що впливають на розвиток подій навколо Донбасу і Криму, безсумнівно, варто віднести політичну нестабільність всередині самої України. З одного боку є Росія, якій вигідний параліч влади, з іншого ми маємо наявність внутрішніх гравців, зацікавлених у переформатуванні влади в Києві. Це посилюється поглибленням соціально-економічної кризи, радикалізується настрої мас.

Важливо розуміти, що на гіпотетичні сценарії розвитку україно-російських відносин будуть впливати загальні геополітичні тенденції. Проблеми в самому Європейському Союзі та США. Тут і Brexit, нерівномірне економічне зростання країн-членів, міграційна криза, ініціативи щодо переформатування ЄС і, нарешті, загрози військового характеру на тлі політичного послаблення НАТО. Західні партнери України зі свого боку так само будуть прагнути вирішити конфлікти, роблячи поступки для Росії. В українському питанні поступки можливі лише ціною відмови від частини

* Здобувач кафедри міжнародних медіакомунікацій та комунікативних технологій Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Науковий керівник: д.політ.н., доц. Даниленко С.І.

претензій Києва - ні Франція, ні Німеччина, ні США безпосередньо не є учасниками конфлікту [2].

На основі аналізу ключових чинників, що визначають характер українсько-російських відносин, запропоновано три сценарії їх розвитку: 1) деескалація конфлікту з поступовим звертанням проекту «ЛНР/ДНР» та налагодженням співробітництва; 2) ескалація конфлікту; 3) заморожений конфлікт з ситуативним загостренням.

Сценарій перший - деескалація конфлікту з поступовим звертанням проекту «ЛНР/ДНР» та налагодженням співробітництва (цілком ймовірний).

За такого сценарію рівень конфліктогенності українсько-російських відносин знижується за рахунок поступового «зливу» проекту «Новоросія» з його сепаратистськими квазідержавними утвореннями ДНР/ЛНР, що у свою чергу, веде до зменшення обсягу суперечностей і посилення взаємозалежності між РФ і Заходом, відносини між якими починають переходити у нову площину та якість. Москва зі свого боку критично не перешкоджає Києву у його євроантлантичному політичному курсі та не намагається вплинути на політичні рішення України.

Сценарій другий - ескалація конфлікту (малоймовірний). Достатньо радикальний сценарій. Таки розвиток подій може мати місце за умов, що російська чи українська влада вирішать почати активну фазу військових дій. Мотивами до цього можуть бути для Російської Федерації отримання сухопутного коридору в Крим та забезпечення життєздатності проекту ЛНР/ДНР. У такому разі Україна буде позбавлена вибору можливостей урегулювання конфлікту в Донбасі, а муситиме захищати свою незалежність, використовуючи всі наявні ресурси. З іншої сторони можливе гіпотетичне рішення політичної верхівки України застосувати силовий варіант відновлення суверенітету над тимчасово окупованими районами Донбасу. Розвиток подій за таким сценарієм означатиме для України повну мілітаризацію суспільства з подальшим його розколом та запровадження воєнного стану. Передувати цьому

повинна економічна, політична, культурно-ідеологічна й пропагандистська мобілізація [3].

Сценарій третій - заморожений конфлікт з ситуативним загостренням (найбільше ймовірний). Сценарій полягає в «заморожуванні» конфлікту на кшталт Придністров'я, Абхазії, Південної Осетії, однак з можливими тимчасовими ситуативними загостреннями на тлі зіткнення політико-економічних інтересів між Російською Федерацією, Україною та Заходом. У такому рішенні зацікавлена Росія. Суть його полягає в тому, що райони, котрі постраждали внаслідок конфлікту найбільше, залишаються у складі України, скоріше за все на з наданням їм особливо визначеного статусу та додаткових політичних повноважень. Соціально-економічні зв'язки між Донбасом та рештою України мають бути відновлені, а отже Україна муситиме взяти на себе економічну ношу відновлення зруйнованих районів ДНР та ЛНР. Зрозуміло, що на тимчасово окупованих територіях функціонуватиме повністю контрольований Москвою сепаратистський режим. Його негативний вплив Україна перманентно відчуватиме у зовнішній та внутрішній політиці. Російська Федерація зможе використовуючи Донбас в якості інструменту геополітичного впливу та ескалацію як засіб тиску [4].

Список використаних джерел

1. Галака С. Десять років без ядерної зброї. Виступ на міжнародному круглому столі «Десять років приєднання України до ДНЯЗ: здобутки, проблеми та перспективи» (м. Київ, 7 грудня 2004 р.) / С. Галака // Безпека та нерозповсюдження. – 2004. – № 6. – С. 10-13.

2. Гай-Нижник П. Основні засади Стратегії деокупації та реінтеграції Криму в контексті національної безпеки України: штрихи до проблеми й напрямки розв'язання» / П. Гай-Нижник. – К.: МП Леся, 2017. – 105 с.

3. Горбулін В. «П'ять сценаріїв для україно-російських відносин» [Електронний ресурс] / В. Горбулін // «Дзеркало тижня. Україна». – №22. – 2015. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/internal/p-yat-scenariyiv-dlya-ukrayino-rosiyskih-vidnosin-.html>

4. Шинкарук К. Україна - Росія: сценарії розвитку відносин /К. Шинкарук // Аналітична доповідь «Компас 2020». – 12 с.

ЗМІСТ

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА

Сабадан О.

Зовнішньополітичний вимір ініціативи «Пояс і шлях».....5

Приймак Б.

Етапи реагування німецької дипломатії на безпекові виклики у зв'язку з агресією Росії.....8

Савінок В.

Чинники трансформації політики Німеччини щодо країн Вишеградської групи в 2010-х роках.....12

ДИПЛОМАТІЯ І МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Авер'янов С.

Окремі аспекти відносин КНР та АСЕАН у сфері безпеки.....17

Сморжевська А.

Дипломатія Індонезії у сфері охорони здоров'я.....21

КРАЇНОЗНАВСТВО

Матвєєва О.

Концептуалізація постглобалізму в сучасній науці про міжнародні відносини.....26

Пак Н.

Проблеми міграції у відносинах Європейського Союзу з країнами Східного партнерства.....30

Леванчук І.

Основні напрями стратегічних відносин Україна – США після анексії Криму..34

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Гасанханли С.

Міжнародно-правові акти із захисту прав жінок та запобігання злочинам проти жінок.....38

Бровко О.

Подолання нетарифних бар'єрів на прикладі угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою.....42

Климович Н.

Розвиток інтеграційних процесів в ЄС.....46

Задорожній О.

Принцип загальної спадщини людства в Договорі про космос 1967 року.....50

Чубінідзе О.

Універсальна юрисдикція – елемент міжнародного кримінального права.....53

Мадзігон Н.

Сучасні виклики для міжнародного гуманітарного права.....56

Синявський П.

Система притулку в Україні.....60

МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Лазаренко М.

Проблемні питання колізійного регулювання захисту майнових прав іноземного інвестора в Україні.....64

Кривецька О.

Проблемні питання визначення юрисдикції у міжнародних інвестиційних спорах у зв'язку з корпоративною реструктуризацією інвестицій.....68

Дев'яткіна М.

Забезпечувальні заходи в Регламенті Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України в редакції від 01 січня 2018 року.....73

Лютий В.

Основні уніфікаційні процеси у правовому регулюванні нетінгу.....77

Перестюк Н.

Правова кваліфікація і тлумачення норми права: два боки однієї медалі.....81

Пашинський А.

Колізійне регулювання питав власності подружжя в законодавстві України....86

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Плющ Д.

Вплив торговельної війни з Росією на відносини України з ЄС.....90

Ухова А.

Неконтрольовані міграційні процеси як результат “upside-down globalization” на території ЄС.....94

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСІВ

Блінов А.

Ринок фінансових технологій як прояв Четвертої промислової революції.....99

МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС

Бех К.

Методи аналізу уподобань споживачів в умовах глокальних ринків.....104

Копійка Д.

Концептуальні засади розвитку креативної економіки.....109

МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЯ ТА КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Матчук Я.

Програмно-інституційне забезпечення засад цифрової дипломатії України....113

МІЖНАРОДНІ МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ ТА КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Шевченко О.

Кліматична дипломатія в контексті зовнішньої політики ЄС.....116

Гринчук М.

Роль соціальних мереж у політичній діяльності. Приклад Дональда Трампа...122

Гальона О.

Центральна Азія: стратегічні питання та відповіді для України.....124

Копійка М.

Міжнародно-політичний вимір інформаційної безпеки в умовах глобалізації.....128

Єрошин А.

Медійні інструменти стратегічних комунікацій НАТО.....132

Монастирук А.

Інформаційна політика ЄС у протидії гібридним загрозам.....135

Гмирянська К.

Аналітичне прогнозування розвитку україно-російських відносин в контексті відкритого протистояння.....138